

1908 – 2008

SPOMIENKY na monsiňora

SPOMIENKY na monsiňora

100
1908 – 2008

*SPOMIENKY
na monsiňora*

*Vyšlo pri príležitosti 100. výročia narodenia
Mons. Viktora Trstenského, marec 2008*

Spomienky na monsiňora

Redakčná úprava

PhDr. Anna Lajmonová

Na príprave spolupracovali:

ThLic. Mgr. Tomáš Kubica, Mgr. Marián Pánik,
Doc. PhDr. Mária Bielová, PhD., PhDr. Dagmar Piačeková

Fotografie:

z pozostalosti Mons. V. Trstenského,
JUDr. Vladimír Dlugolinský, Ing. Lýdia Vojtaššáková,
archív rod. Kubekovej a Stasovej

Vydalo

pre mesto Trstená VYDAVATELSTVO PhDr. Anna Lajmonová

Grafická úprava

Štúdio F, Ing. František Teťák, Námestovo

Grafický návrh obálky Ján Puchel

Autor značky podujatia k výročiu, na 1. str. Hieroným Balko

Tlač:

Tlačiareň Kubík, Námestovo

ISBN 978-80-969911-0-5

Každy vedel, o koho ide, keď sa v Trstenej povedalo „monsiňor“. Katolícky kňaz, ktorý býval za kostolom vo svojom domčeku. Nemal pridelenú faru, pretože mu to totalitný režim nedovolil a keď prišla sloboda, bol už v pomerne vysokom dôchodkovom veku. No i tak nezaháľal, neodpočíval, bol plne nasadený v duchovnej činnosti.

Keď som 1. februára 1990 nastúpil v Trstenej ako správca farnosti, našiel som tam otca „monsiňora“ ešte v dobrom zdraví, plného elánu a nadšenia. Z rodiacej sa slobody sa tešil viac ako hocikto iný. Veď mal na to dôvod – po toľkých útrapách, ktoré mu spôsobil komunistický režim, putovaniach z väznice do väznice, šikanovaniach, obmedzovaniach mohol slobodne verejne slúžiť svätú omšu v kostole, verejne kázať, hovoriť, vystupovať na verejných zhromaždeniach, písať... A to aj robil. Ochoťne, rád vypomáhal v pastorácii vo farnosti Trstená, nielen v samotnom meste, ale aj na filiálkach – v Brezovici, Zábiedove, Ústí. Jeho dom bol ako „druhá fara“ – ako sám hovorieval – otvorený pre všetkých, ktorí tam prichádzali. A bolo ich nemálo – denne, mladých i tých skôr narodených.

Veľmi rád chodieval aj do nášho kňazského spoločenstva – na rekoлекcie a iné stretnutia a vždy prekypoval optimizmom, vedel povzbudiť, poradiť, zahnať chmúrne myšlienky. Takto, až do odchodu z tohto sveta, žil medzi nami, ako maják, ktorý svieti v tmách, plný viery v Toho, ktorý nesklame naše nádeje. Ochoťný rozdávať sa do poslednej chvíle, túžiaci po nebi, no duchom ostávajúci medzi nami.

Neodvážim sa hodnotiť celý jeho života, to už urobili iní, omnoho kompetentnejší. Položil som na papier len pár spomienok z môjho 16-ročného spolužitia s otcom Monsignorom v Trstenej.

Som rád, že so mnou – aj v tejto knižke – spomínajú mnohí. Nie kvôli minulosti, kvôli budúcnosti.

Michal Tondra
dekan

BOJOVNÍK ZA BOŽIU VEC

Bol tribúnom národa

Mons. František Tondra, spišský diecézny biskup

Na Mons. Viktora Trstenského, kňaza a pápežského preláta, je toľko spomienok, že ich nemožno vyčerpať v jednom príspevku. Jeho život je drámou kňaza, verného Bohu, Cirkvi i národu v pohnutých časoch slovenských dejín druhej polovice 20. storočia.

Celý jeho život sa odvíjal od jeho kňazského povolania, ktorému chcel byť verný v každej situácii. Na kňaza bol vysvätený 29. júna 1931. Bola to doba pomerne pokojného života pre Cirkev, pre jej pastoračné poslanie. Treba použiť slovo „pomerne“, lebo ani v tejto dobe, ktorú oficiálna politika označovala za demokratickú, nemala Cirkev, čo treba rozumieť aj veriacich, takú slobodu, akú by jej mal demokratický štát zaručiť. Masarykov výrok: „Cirkev bude mať toľko práv, koľko si vydobije“, prezrádza nedemokratické rozdeľovanie občanov na veriacich a neveriacich. Podobne to bolo aj s národnostnou otázkou, keď sa Slováci museli domáhať autonómie.

Keď však porovnáme túto dobu Prvej čsl. republiky a následne Slovenského štátu, poznačeného vojnovými udalosťami, s tým, čo nasledovalo za komunizmu po februári 1948, treba povedať, že Cirkev mohla „pomerne“ slobodne rozvíjať svoju činnosť.

V tejto dobe sa Trstenský prejavil ako horlivý kňaz na rôznych kaplanských miestach, potom ako správca farnosti v Reľove a od roku 1939 ako farár a dekan v Dolnom Kubíne až do jeho zaistenia v roku 1949. Veľmi mu záležalo najmä na výchove mládeže a pastorácii rodín. Vysoko oceňoval úlohu rehoľných sestier v pastorácii, katechizácii a v živote farnosti. Osobitne blízky vzťah mal k biskupovi Jánovi Vojtaššákovi, za čo bol aj 13. januára 1958 odsúdený na pätnásť rokov väzenia. To už bolo tretie väzenie. Roku 1960 bol prepustený na základe amnestie, ale do pastorácie sa nemohol dostať. Až do roku 1969 pracoval vo výrobnej sfére. V „dubčekovej“ dobe bol päť rokov v pastorácii ako správca farnosti v Starej Lubovni. Pre svoju horlivosť a obľúbenosť u veriacich sa zasa dostal do nemilosti zo strany štátnych orgánov, ktoré ho vypovedali zo Starej Lubovne do jeho rodiska, Trstenej, kde aj skončil svoj dramatický, ale bohatý kňazský život.

Mons. Trstenský mal rád svojich spolubratov kňazov. Bol múdрым radcom mladým kňazom v pastoračných problémoch. Nadovšetko však radil kňazom za totalitu, aby sa vedeli správne orientovať vo vzťahu k štátnej vrchnosti a aby sa nedali zlákať do služieb ŠtB. Lebo „eštebáci“ nedali pokoj mladým kňazom a lákali ich do

spolupráce najrafinovanejšími spôsobmi, najmä tých schopnejších a horlivejších. Raz to robili rôznymi prísľubmi, inokedy zasa vyhrážkami a psychickým obťažovaním. Kto mladší nebol poučený ako vzdorovať, ľahko podľahol. U Trstenského mnohí našli oporu, povzbudenie i poučenie. Mnohí kňazi prichádzali k nemu aj po duchovné rady a duchovné vedenie. Eštebáci aj to sledovali, kto k nemu prichádza, alebo kde on chodí na návštevy.

Ďalšia vec, ktorú treba vyzdvihnúť, je jeho vzťah k biskupovi, Božiemu služobníkovi, Jánovi Vojtaššákovi. Veľmi známa je jeho kniha: „Sila viery, sila pravdy“, ktorá je životopisom môjho predchodcu na spišskom biskupskom stolci. Najobširnejšia je časť opisujúca jeho väznenie a mučenie. Kto toto číta, nevyhne sa dojmu, že ide o svätca. Nech by mal aj svoje ľudské chyby, ako každý svätý, predsa svedectvo, ktoré vydal vo väzení, nenechá pochybovať o jeho silnej viere, dôvere v Božiu prozreteľnosť, v ochranu Panny Márie, aj o jeho nádeji, že totalizmus nemôže trvať naveky. Bol oporou väzňom, ktorých, nevinne odsúdených, boli plné väznice. Bol však výstrahou aj pre svojich mučiteľov. Keď sa pripravoval proces blahorečenia na diecéznej úrovni, členovia prípravnej komisie vyhľadali niektorých, ešte žijúcich dozorcov, aby získali od nich svedectvo. Niektorí ich vôbec neprijali, niektorí hovorili so sklonenou hlavou. Po výzve k procesu blahorečenia zo strany Svätého Otca Jána Pavla II. na Mariánskej hore v Levoči sa Mons. Viktor Trstenský najviac zaujímal o pokračovanie v procese a bol veľmi bohatým zdrojom informácií. Ja verím, že k blahorečeniu biskupa Vojtaššáka dôjde, a bude nám ľúto, že sa toho Mons. Trstenský nedožil. Iste to už bude pozorovať zhora.

Trstenský sa za komunizmu stal veľkým obhajcom ľudských práv a kritikom totalitných praktík režimu. Poznáme jeho listy rôznym osobnostiam verejného života a inštitúciám. Neskôr vyšli pod názvom: „Nemohol som mlčať.“ Za dlhé roky napísal mnoho listov, v ktorých obhajuje ľudské práva a náboženskú slobodu. Argumentuje citátmi zo Svätého písma, cirkevných otcov, ktorí písali ešte za prenasledovania kresťanov v Rímskej ríši a uvádzali hrdinské svedectvá mučeníkov z neskorších dejín Cirkvi i z novodobých obhajcov ľudských práv. Vždy ma udivovala jeho široká rozhladenosť v dejinách a v kresťanskej literatúre. Kópie listov, samizdatom rozmnožované, posielal aj mnohým kňazom, aby ich povzbudil k nebojácnosti a k nádeji, že ateistický totalizmus raz pominie. Na kňazoch mu veľmi záležalo, dával im dobré a múdre rady do pastorácie v sťažených podmienkach tzv. dozoru štátu nad Cirkvou.

Dožil sa túženej slobody. Po novembri 1989 sa už pre vek necítil prijať nejakú farnosť, alebo iné zadelenie v diecéze. V Trstenej a všade, kde ho pozvali slúžiť sv. omšu, zdôrazňoval, že nám treba ďakovať Bohu za dar slobody a prízvukoval, aby sa už také roky, aké sme prežili za komunizmu, nikdy nevrátili.

Žiaľ, aj táto sloboda ho sklamala. Liberalizmus svojou netolerantnosťou k iným názorom a postojom nie je ďaleko od komunizmu. Ba prevyšuje ho prefíkanosťou. Dovoľáva sa slobody, kritizuje Cirkev, že je dogmatická, sám však neznáša názoro-

Vo významný deň, 17. novembra 1989 bol na audiencii u Sv. Otca Jána Pavla II. Svätý Otec poctil Msgr. Trstenského v roku 1994 za životné dielo a svedectvo titulom Pápežský prelát.

vú opozíciu. Nie div, veď za naším, domácim liberalizmom sa skrývajú mnohí bývalí komunistickí funkcionári a ideológovia. V prevratových udalostiach sa zmocnili kapitálu a médií. Národ začali strašiť „čiernou totalitou“, akoby sa Cirkev chcela ujať aj politického života. Liberáli nemajú žiadnych zábran klamať a demagógiu i bulvárom rozvracať v mysliach ľudí vnímanie kresťanských hodnôt. Trstenský si to veľmi skoro všimol a začal listy písať znova. Posielal ich na rôzne miesta a vládnym činiteľom. Ich texty môžeme nájsť na konci druhej zbierky jeho listov pod názvom: „Nemôžem mlčať“.

Trstenského neumlčali. Keď nemohol rozvíjať svoju kňazskú službu v pastoračii, Boh mu ukázal inú cestu služby Božiemu ľudu. Jeho listy mali širší dopad ako služba v jednej farnosti. Prekročili aj hranice diecézy. Oslovili aj najvyšších činiteľov. Nezahadzovali ich do koša. Reagovali, hoc aj negatívne. Trstenského mali vždy pod dohľadom. Neodvážili sa už na neho siahnuť, lebo vedeli, že je silným hlasom národa. Bol naozaj jeho tribúnom.

Za jeho životné dielo a svedectvo ho pápež Ján Pavol II. 4. januára 1994 poctil titulom Pápežský prelát.

Ďakujem Farskému a Mestskému úradu v Trstenej, že k 100-mu výročiu narodenia tohto velikána Cirkvi a národa vydávajú túto pamätnicu a že som do nej mohol aj ja prispieť svojimi spomienkami.

V Starej Ľubovni vyoral hlbokú brázdú

Mons. Ján Zentko, biskupský vikár, Spišská Kapitula

Pôsobenie „monsiñora“, tak sme svojho kňaza Viktora Trstenského v Starej Ľubovni volali, bolo požehnané. Po prvýkrát tam prišiel ako kaplán roku 1933. Vtedy netušil, že jeho druhý príchod do tohto mesta bude poznačený životnými skúsenosťami z „väzenskej univerzity“. Medzitým vystriedal 24 väznic a táborov. Dobrý chýr ho predchádzal - Ľubovníania sa na jeho príchod tešili.

Tisícky ľudí sa napriek tvrdému komunistickému režimu postavili za biskupa Vojtášáka. Viktor Trstenský bol stále blízko otca biskupa. V živote i po smrti...

A skutočne, stal sa im otcom. Usmievavý, vytrvalý, vždy ochotný pomôcť, dobrý psychológ, teologicky fundovaný kňaz. Charizmatická osobnosť. Spolu so spoločenstvom Kongregácie školských sestier sv. Františka neúnavne pracoval na pozdvihnutí farnosti. A hoci tam bol relatívne krátko, ovocie jeho životného príkladu sa prejavuje dodnes. Tucet kňazov a také isté množstvo rehoľných sestier práve jemu vďačí za impulz na duchovné povolanie.

Otec Trstenský sa stal aj ochrancom rodín. Náboženská nevedomosť aj u úprimne zmýšľajúcich veriacich bola vďaka tvrdému komunistickému zákazu veľká. Snažil sa doplniť poznatky aj u starších generácií. Popri tom veľa úsilia vkladal do listov a pozdravov veriacim, ale aj vládnym predstaviteľom. Prirodzene, vtedajšej moci sa to nepáčilo. A okrem toho jeho starostlivosť o ubiedených. Štedrá večera na fare pre

osamelých starých ľudí v meste sa stala jedným z dôvodov, prečo mu komunistickí mocipáni vzali štátny súhlas a roku 1974 musel odísť z ľubovnianskej fary. Raz sa o tom vyjadril: „Bol som ustanovený za správcu farnosti Stará Ľubovňa, ale aj odtiaľ ma vyštvali. Nemal som kde bývať. A tak mi farníci z Ľubovne za 52 dní vystavali dom v Trstenej, kde sa môj život aspoň trochu upokojil. Bol som Bohu za to vďačný...“

Mons. Trstenský bol bojovníkom za Božiu vec. Jeho osoba sa identicky zjednotila s osobou Božieho sluhu biskupa Jána Vojtaššáka. Celý jeho život bol akoby predĺžením života spišského biskupa – mučeníka. Jeho životnou túžbou bolo dožiť sa blahorečenia tohto Božieho sluhu. Modlitbu za jeho blahorečenie, ktorú sám napísal a modlíme sa ju dodnes, si odniesol do večnosti. Verím, že budú spolu orodovať za svoju diecézu i za všetkých veriacich na Slovensku.

Otec všetkých, priateľ kňazov

Marián Pánik, dekan, Stará Ľubovňa

Už ako chlapec som ho stretával v kostole. Keď bol Mons. Viktor Trstenský mimo pastorácie, spolu s vdp. Jozefom Tješom denne chodili na svätú omšu a na sväté

V deň svojich 98. narodenín, 28. marca 2006 slúžil Msgr. Trstenský sv. omšu za prítomnosti veriacich - susedov. Čítania „robil“ Marián Pánik z nedalekej ulice, v súčasnosti dekan v Starej Ľubovni, kde pôsobil aj monsiňor.

prijímanie. Od rodičov som počul, že to sú kňazi, ktorí nemôžu účinkovať. Po rokoch som sa s ním osobne stretol. Bolo to v Starej Ľubovni, kam som ho prišiel pozrieť. Po jeho násilnom odchode som sa s ním stretával na Orave, no najmä v rodnej Trstenej. Tieto stretnutia ma vždy povzbudili. Tešil sa, keď k nemu prichádzali ľudia, najmä kňazi. Nepamätám si, že by bol hovoril o niekom zle, že by bol niekoho odsudzoval. Vedel zdôrazniť, že človek je slabý a nedokonalý, že aj on musí bojovať so sebou.

Otec Trstenský bol obhajcom pravdy, spravodlivosti a dobra. Nebál sa aj napísať listy kompetentným, ktorí mohli zmeniť svoje rozhodnutia o nespravodlivo súdených, utláčaných, prenasledovaných. Bol činný až do konca svojho života. Veľký človek! Práve pre veľké milujúce srdce, v ktorom bolo miesto pre všetkých. Aj pre tých, čo mu krivdili, prenasledovali ho, chceli ho umlčať.

Nuž, niekedy menej je viac. A tu je dôkaz: mnohí si mysleli, že keď nebude môcť pôsobiť vo farnosti ako kňaz, upadne do zabudnutia. Práve naopak. On bol do konca svojho života, aj ako deväťdesiatnik, aktívnejší než hociktorý mladý...

Spomínam si na okamih, keď mi povedali, že otec Trstenský leží v kóme v trstenskej nemocnici. Išiel som za ním. Keď som ho pozdravil a povedal mu, že som pri ňom, začal rozprávať. Zreteľne som počul jeho slová. Nebolo ich veľa... aj vtedy povzbudzoval, kázal. Bol kňazom, ktorý hlásal evanjelium nielen slovami, ale aj celým svojím životom. Bol to dobrý duchovný pastier. Otec veriacich i priateľ nás kňazov, ktorým neprestajne prízvukoval vernosť Cirkvi a Svätému Otcovi.

Najprv som sa zveril monsignorovi

Peter Murdza, farár, Nitra - Horné mesto

Už je to bezmála štyridsať rokov, čo do môjho rodného mesta, Starej Ľubovne, bol ustanovený za správcu farnosti Msgr. Viktor Trstenský. Bolo to obdobie, keď sa v Cirkvi začali uvádzať do života závery II. Vatikánskeho koncilu a na Slovensku došlo k čiastočnému uvoľneniu náboženského života. Už v prvých dňoch jeho účinkovania bolo všetkým zrejmé, že prišiel do našej farnosti veľmi vzdelaný a pastoračne skúsený kňaz. Krátko pred príchodom Msgr. Trstenského tu začali svoju misiu rehoľné sestry zo spoločnosti Školských sestier sv. Františka. Ich spolupráca s novoustanoveným duchovným otcom bola vynikajúca.

V tom čase som chodil do ôsmej triedy základnej školy. Ako malý chlapec som ministroval, no neskôr som prestal. Raz sa mi v kostole prihovorila rehoľná sestrička Barbora, ktorá sa venovala ministrom, či by som nešiel ministrovať. Otcovský prístup Msgr. Trstenského ma veľmi oslovil, súhlasil som teda. Cítil som sa veľmi poctený, keď som mohol stáť vedľa otca monsiñora. Na sv. omšu sme sa museli dôkladne pripraviť. Služby si delili štyria ministri. Ak som mal ísť čítať, musel som niekoľkokrát pred sv. omšou nahlas text prečítať. Snažili sme sa, aby sme nič

pri oltári nepokazili. Po sv. omši sa nám otec monsiňor vždy prihovoral a spýtal sa na rodičov, súrodencov a tiež, ako sa nám darí v škole. Počet miništrantov stále rástol a najviac sa nás vždy zišlo na veľké sviatky. My, starší, sme sa začali stretávať raz týždenne na fare so sestričkou Barborou. Keď mal čas, otec monsiňor prišiel medzi nás. V nedeľné odpoľudnie sa mládež často stretávala na fare v jeho pracovni. Miesta na sedenie často bolo málo, a tak sme doslovne sedávali pri jeho nohách. Rozprával svoje skúsenosti z bohato prežitého života a upútal tých najmenších i tých starších. Dvere na fare boli vždy otvorené pre každého.

Rodinná pohoda vládla na fare v Starej Lubovni. Vľavo kaplán Štefan Janík, vzadu sestra Barbora.

Po skončení základnej školy som sa rozhodoval, na akú školu pôjdem. Vybral som si elektrotechnickú priemyslovku v Košiciach. Sestrička Barbora mi odporúčala gymnázium, lebo len odtiaľ by som sa mohol neskôr hlásiť do kňazského seminára. Otec Mons. Trstenský bol ten, ktorý vo mne prebudil osobnú vieru a môžem povedať, že aj prvé myšlienky stať sa kňazom. Pri mojom rozhodovaní v tom čase boli určité obavy, či by som náročné povolanie kňaza zvládol, keď som sa takmer denne stretával s úžasnou osobnosťou, kňazom Mons. Trstenským. Bol pre mňa vzorom kňaza, ktorého som si netrúfal nasledovať. Neskôr som si však uvedomil, že sa tak

trochu podobám Jonášovi, ktorý spočiatku uhýbal splniť poslanie, ktoré očakával od neho Boh.

Počas štúdia na priemyslovke v Košiciach som prichádzal domov na sobotu a nedeľu. Aj naďalej som v nedeľu miništroval a chodieval som na faru za monsignorom. Vždy ma srdečne prijal a patrične pohostil. Tešil som sa na veľkonočné sviatky, keď sa pri oltári zišlo veľa miništrantov a nám, starším, bolo pridelených mnoho dôležitých úloh. Dodnes si pamätám veľkonočnú kázeň monsignora, v ktorej dokazoval Kristovo umučenie a zmŕtvychvstanie nielen z Písma, ale aj z iných prameňov. Raz, keď som prišiel domov, dozvedel som sa, že nášmu duchovnému otcovi odobrali štátny súhlas. Išiel som v sobotné odopoludnie za nim na faru. Bol veľmi zronený a čítal mi dôvody, pre ktoré mu odoberajú súhlas. Pri spoločnej modlitbe Anjel Pána sa nám obom tlačili slzy do očí. V nedeľu na sv. omši všetky dôvody k odobratiu súhlasu zverejnil a postupne vyvrátil. Jeho odchod zmobilizoval všetkých veriacich a ešte viac sa primkli k nemu. Po odchode do Trstenej som ho aspoň raz ročne navštevoval. Z Božej milosti som sa po tajných štúdiách stal kňazom. Keď prišla doba slobody pre Cirkev, začiatkom roku 1990 som navštívil otca Trstenského a zveril som sa mu, že som kňazom. Ako vďaka Pánu Bohu za kňazstvo a za jeho duchovné sprevádzanie sme spoločne slávil v jeho dome sv. omšu. Až po tomto stretnutí som zverejnil svoje kňazstvo aj svojim rodičom a súrodencom. Do konca jeho života som ho navštevoval a bol som mu nesmierne vďačný za to, že sa stal pre mňa a pre mnohých iných opravdivým kňazským vzorom.

Neodradilo nás ani pranierovanie, ani maringotka

*Amantius Akimjak, dekan Pedagogickej fakulty Katolíckej univerzity
v Ružomberku*

S Msgr. Viktorom Trstenským som prežil svoje detstvo i mladosť, ale najmä roky, keď som sa rozhodoval vstúpiť do kňazského seminára. V detstve som mu miništroval pri bohoslužbách vo Farskom kostole v Starej Lubovni a neskôr aj v jeho dome v Trstenej, keď bol na nútenom „odpočinku“, alebo presnejšie - v pastorácii bez štátneho súhlasu. Ako miništrant si pamätám, že sme boli s Mons. Viktorom Trstenským blízko pri Pánovi nielen pri oltári, ale aj na fare - tá bola naším druhým domovom. Na jeho fare sme si mohli niekedy „dovoliť viac“ ako doma u rodičov. Ako chlapci sme tam lietali po izbách, hrávali sa na dvore - to všetko vedel trpezlivo znášať - a odmenou mu za to bolo, že sme potom posadali na zem okolo neho a počúvali ho pozorne s otvorenými ústami, ako kedysi chovanci sv. Jána Bosca. Hovoril k nám tak jasne a presvedčivo, že sme neodolali a hneď sme hovorili ďalej, čo nám povedal, apoštolovali sme a svedčili o viere v Boha pred inými, aj keď nás za

to hanili a pranierovali. Keď mu za to všetko, čo on urobil s deťmi a mládežou v Starej Ľubovni, vzali „štátny súhlas“ na pastoráciu, nedalo nám to a chodili sme spolu so svojimi rodičmi a starými rodičmi do Trstenej stavať mu dom a neskôr chodiť do tohto domu na duchovné povzbudenía, rekolekcie, či duchovné cvičenia. Neodradilo nás od tejto púte do Trstenej ani kontrolovanie policajtmí pred vstupom do Trstenej a pri odchode z nej. Neodradila nás ani „maringotka“ pred jeho domom, ani konšpiračný byt v kultúrnom dome oproti, z ktorého nás sledovali a snažili sa nás odpočúvať. To, čo nahrali, boli poväčšine modlitby, spevy a duchovné povzbudenía, ktoré nám kázali milovať všetkých - i tých, ktorí nás prenasledujú. Pamätám si ako sme pri stretnutiach v jeho dome, spolu s rehoľnou sestrou Veronikou varili pre toľkú mládež, spali na karimatkách po celom jeho dome, prepisovali listy, ktoré písal otec monsignor štátnym a cirkevným predstaviteľom a upozorňoval v nich na neprávosti, ktoré sa v tom čase konali. Veľmi bolestivé boli spomienky na incidenty, spáchané na ňom. Napríklad, keď narazilo do osobného auta, v ktorom sa viezol, nákladné auto s cieľom pripraviť ho o život. Veľmi radostné boli zas spomienky na to, keď sa otec monsignor v nemocnici prebral z kómy, postupne sa uzdravil a opäť naplno pracoval pre spásu svojich blížnych. Vtedy sme boli všetci na kolenách, spájali sme sa v spoločných modlitbách, prosili za jeho uzdravenie a následne ďakovali za Božiu pomoc. Toto všetko sa dialo jednoducho preto, lebo každý, kto s ním prišiel do styku, veľmi skoro zbadal, že monsignor vedel najprv počúvať iného človeka a až potom začal rozprávať, ale len to, čo najprv sám žil. Často zdôrazňoval, že máme byť kresťanskými realistami.

Akoby chcel dožiť medzi františkánmi

Páter Bernardín Šmid, OFM

S pánom Mons. Trstenským som sa nestretával často, a preto mi ťažko hľadať nejakú spomienku. Možno len jeden úsmevný moment, ktorý svedčil o jeho vzťahu k františkánom. Na oslave sv. Františka z Assisi, ktorej sa pán monsignor takmer vždy zúčastnil, sme spolu sedeli pri večeri. Keď už hostia odchádzali, sestra Etela, ktorá sa starala o pána monsignora v posledných rokoch jeho života, mu mierne naznačovala, že už treba ísť domov. Na to on zareagoval ako nezbedné decko, že on chce tu (v kláštore) zostať. Vyzeralo to, akoby chcel dožiť svoj život medzi nami františkánmi. Vždy s láskou spomínal na pátrov, ktorých poznal ešte zo svojich detských rokov. A vždy nám, mladším, prízvukoval, akým prínosom boli františkáni pre Oravu.

Absolventi 1. ročníka teológie v kňazskom seminári v Spišskej kapituli, školský rok 1926 – 1927. Viktor Trstenský v dolnom rade, tretí sprava.

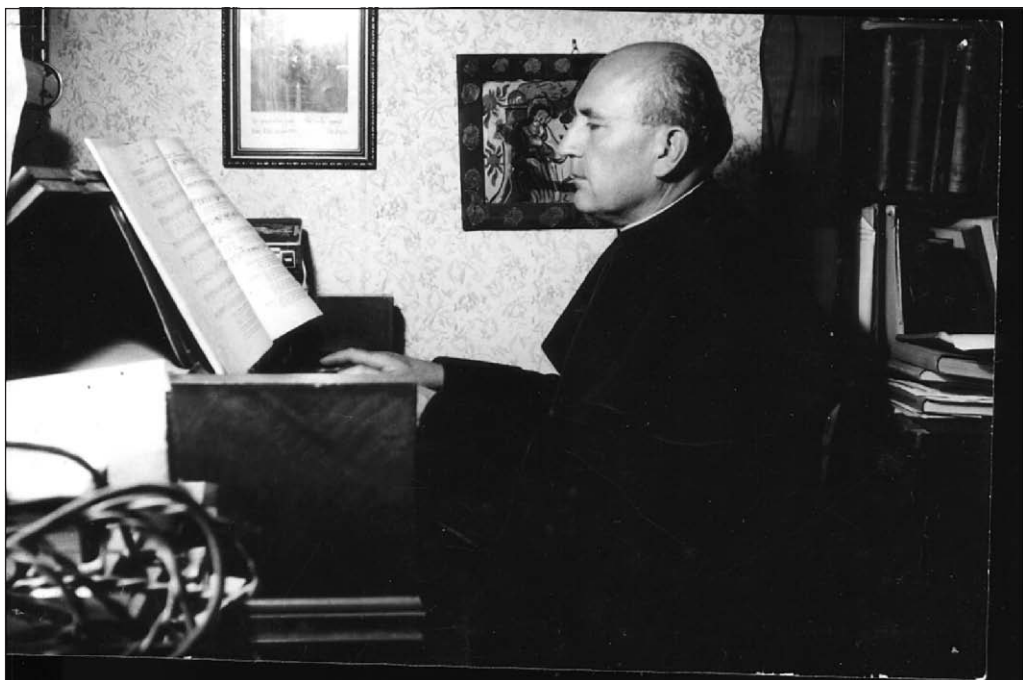
Na primíciach novokňaza Viktora Trstenského 5. júla 1931 sa zišla početná rodina Trstenských.

S rodičmi po primíciach, v roku 1931.

Spoločenstvo kňazov – V. Trstenský stojaci štvrtý zľava.

Za harmóniom, na fare v Dolnom Kubíne.

So Sv. Ocom Pavlom VI.

Biskup František Tondra a kňazi Spišského biskupstva si uctievali svojho brata Viktora aj spoločným slúžením slávnostných sv. omší pri jeho výročiaci kňazstva i narodenia.

*Audiencia u prvého prezidenta SR Michala Kováča v júni 1993.
Vlavo Amantius Akimjak.*

Sestra Mons. V. Trstenského, Katarína (vpravo), dožila pri svojom bratovi v radosi a spokojnosti svoj život do požehnaného veku. Sv. omše slúžieval monsiňor doma denne a tak Katarína bola vždy blízko neho.

Mons. Trstenský sa veľmi rád zúčastňoval rekolekcií. Dobre sa cítil v spoločenstve kňazov. Povzbudzoval, radil, podporoval...

ČRIEPKY ZO ŽIVOTA PÁPEŽSKÉHO PRELÁTA

Olga Lóbbová

Návrat z Pankráca

Často sme sa stretávali s tetou Irenkou – švagrinou pána preláta, mala som približne desať rokov. Moja stará mama – Žofka Trstenská ho volala menom, on ju volal krstná mať, ale moja maminka mi neskôr vysvetlila, že aj keď sme rodina, patrí mu uznanie, lebo je tak vysoko postavený kňaz, že nie sme ani ako rodina hodní volať ho menom, alebo familiárne oslovovať. Pýtala som sa, prečo ho teda jeho netere a synovci oslovujú strýčko. Vysvetlila mi, že oni sú mu najbližšia rodina, ale všetci ostatní by ho mali titulovať, a to preto, že keby nebolo komunistov, bol by vedľa Sv. Otca, sedel by za ním v prvom rade. Monsiňor môže, na rozdiel od iných kňazov, kedykoľvek prísť do Vatikánu, vždy je tam vítaný. V prípadnej kríze Cirkvi, ak nebude dostatok biskupov, môže zastupovať aj biskupa. Tak sme si, celá rodina Trstenských – Kavoňovcov, ako nás volali podľa prímenia (pán prelát patrilo do vetvy Franckovcov), zvykli oslovovať ho titulom.

Už rok sa hovorilo o tom, že monsiňora prepustia z Pankráca domov, že mu zmenili a skrátili trest. Celá rodina sa tešila, tete Irenke povolili dokonca návštevu

Rodina Trstenská, Viktor druhý sprava, rok 1926.

v pankráckej väznici. Iba jej, nie jeho bratovi Antonovi. Dostala to na papieri. Keď prišla k bráne väznice, návštevu jej odmietli. Údajne V. Trstenský porušil väzenský poriadok. Bola to zámienka. Takto týrali jeho i celú rodinu. Teta Irenka sa musela vrátiť do Trstenej, čo vtedy znamenalo cestovať vlakom celý deň a celú noc. Bola chorá na srdce a k zdraviu jej taký šok nepridal. Šomrala, že keď čakal návštevu, mal sa správať ako treba. Maminka jej vysvetlila, čo poznala z rádia Slobodná Európa, ktoré sa u nás denne počúvalo v slovenčine, maďarčine a nemčine, poľštine i ruštinu, ale aj z rádia Vatikán, ako vyzerá týranie politických väzňov a že jednou z metód je aj takéto upieranie návštevy. Nakoniec sa však Boh zmiloval a potvrdili jeho skrátený trest.

Návrat domov bol pre pána preláta tichý. (Budem ho oslovovať, ako som bola zvyknutá, hoci týmto titulom bol poctený neskôr.) Len ľudia si pošepkávali, akoby prišiel do Trstenej najväčší vrah a zlodej. Mnohí však boli na jeho strane. Komunisti ho sledovali na každom kroku, kde sa po meste pohol. Kresťania ho z diaľky úctivo pozdravili, niektorí ledva úklonom hlavy, ani rodina sa nesnažila zastaviť pri ňom na ulici, báli sa prihovoriť mu. Moja maminka v tom čase učila prvákov. Patrila medzi tých, čo sa za vieru ani ako učiteľia nehanbili a verejne sme chodili do kostola. Dokonca som bola ako jediné učiteľské dieťa prihlásená verejne na náboženstvo až do siedmej triedy, poslednej s vyučovaním náboženstva na školách. Bol jej svetlým príkladom a vždy hovorila, že by sa ani Bohu, ale ani prelátovi nevedela pozrieť do očí, keby sa skrývala. Nakoniec, obaja sa poznali nielen z rodiny, ale aj zo zamestnania ešte z Levoče, kde učila vtedy, keď on tam bol v pastorácii.

Pravidelné prechádzky pod horu Hálečkovú absolvoval pán prelát denne od druhej hodiny do tretej. Potom sa modlil v kostole od tretej do 15.30 h, a to 365 dní do roka. Vedeli sme, že pôjde po kraji cesty až pod Hálečkovú. Potom sa vráti a pôjde hore Veľkým radom (tak sme volali Hattalovu ulicu) do kostola, tam sa pomodlí a pôjde domov. Až ako dospelá som pochopila, že to bola jeho misia a kázeň zároveň. Nechcel upútať na seba pozornosť ľudí, ale ak sa náhodou prihovoriť, boli to slová takého typu: „No, Olina, rastieš, rastieš, ale či aj duchovne tak rastieš?“ Tie slová mi vryl ako brázdou. Hoci mi neboli príjemné, lebo ako dieťa som im dosť dobre neporozumela, a keď som dostala vysvetlenie, že každý bude súdený podľa toho, čo dostal od Boha a výchovy nadené, že sa k svojej viere musí správať zodpovedne ako k daru, pochopila som, že jeho misia má byť práve ukážkou pokory a poslušnosti.

Zakrátko, keď mu odobrali štátny súhlas na vykonávanie kňazstva, nastúpil do práce ako skladník v Konštrukte Bílovec, vo fabrike pri železničnej stanici. A znova to boli pravidelné cesty, podľa ktorých si mohli ľudia hodiny naprávať: o 5.40 do práce poza kostol a o 14.10 cestou od stanice z fabriky smerom do kostola, kde kľačal do pol štvrtej a modlil sa. Maminka mi vysvetlila, že sú to hodiny, kedy Kristus visel na kríži, a preto je to čas na intenzívnu modlitbu aj pre kňaza, ale aj pre veriaceho. A tak misia pána preláta nechala svoju stopu. Aj ja som začala denne chodiť v tom čase do kostola. Ráno som odohrala na organe svätú omšu, po vyučovaní som sa

zastavila automaticky pred sochou nádhernej Panny Márie Lurdskej, alebo v malej kaplnke pri Matke Božej, ktorá mi v časoch sebaľutovania, že nemám rodičov, bola všetkým. Tam som nechávala radosti, žiaľ i prosby, svoje straty i nálezy. Častokrát sme sa stretli v kostole tak, že sme tam obaja ticho rozjímali pred sviatosťou. A cestou z kostola nezabudol na rady do života, tam nás predsa nikto nevidel...

Naučil ma o všetko Boha prosiť, hoci mi nehovoril ako, ale stačil mi jeho príklad. Pomohol mi pochopiť, že sa zbytočne trápim tým, či milovať alebo nenávidieť za životný údel a dve matky, čo len jednu z nich. Ukázal mi, prečo je darom Božím. Inak by som nedostala zvlášť výchovu, keď si ma maminka osvojila. Doma by sa mi nebol mal kto venovať. Učil ma trpieť, ak mi i verejne ubližovali zo závidosti, či žiarlivosti. Vysvetlil, že to hodno hovoriť len Bohu pred oltárom. Primäl ma bez slova k tomu, aby som denne kľáčala s ružencom pred Matkou Božou. I to bola jeho misia: Kľáčat a modliť sa v tichej odovzdanosti.

Dnes viem, že i vďaka nemu som si vyprosila v malej kaplnke svoj celý život – pevnú vieru v Boha a jeho milosrdenstvo, vymodlila manžela, deti, ich zdravie. Tu som si vyprosila silu odpustiť najbližším, keď som sa vo vlastnej rodine stala nepotrebnou, keď majetok, závisť po smrti nevlastnej matky ma obrali aj o lásku v rodine. Zostal vtedy len on - pán prelát ako príbuzný a jediná opora. U neho som našla vždy pomoc v takej forme, akú som práve vtedy potrebovala...

Mučenie v žalároch

Bolo to v lete roku 2004 v Trstenej. Spomínali sme spolu s pánom prelátom na časy väzenia a na to, ako ho bezdôvodne zobrali zo Starej Lubovne. Rozprával o tom, ako zversky sa vedeli smiať eštebáci na každom jeho slove. Ako sa vedeli vyžívať aj v mučení. Opýtala som sa, čo bolo najťažšie vydržať.

„Predstav si,“ hovoril, „že by ti zviazali ruky a nohy dokopy za chrbát a musela by si v kľachi zostať najmenej tri hodiny. Potom nás zavliekli pred výlevku, museli sme skloniť hlavu pod vodovodný kohútik a nechali nám kvapkať vodu na hlavu niekoľko hodín. Skús si to doma a uvidíš, aké je to mučenie.“

Prišla som domov a naozaj som si kľakla do vane, kohútikom vodu nastavila do stavu pravidelne kvapkajúcej. Sklonila som hlavu a začala počítať minúty. Predstavila som si, aké je to jednoduché, veď to sa muselo dať vydržať. Aj keď je studená voda, aj tak to týranie nemôže byť až také kruté... Len desať minút som silou vôle držala hlavu pod kvapkajúcou vodou za obeť a pokánie, aj s modlitbou, ale viac som nevydržala. Dostala som takú migrénu, že mi bolo celý deň zle. Seklo ma v krížoch a mala som pár dní čo robiť, aby som vládala chodiť nepokrčená do dvoch koncov. A to ma pritom nikto nesácal, nebuchnátoval za to, že nekľáčim rovno, ani nekopal. Pochopila som, že toto strašné týranie musel vymyslieť ten, kto chcel útočiť na zdravý rozum človeka, aby ho priviedol až do šialenstva, aby rezignovala obeť mučenia. Podľa prelátových slov za socializmu takto trýznili takmer všetkých kňazov vo viacerých väzniciach.

Keď slávil osemdesiatku, boli sme mu gratulovať. Môjho manžela Juraja vyzval, aby sa zapísal do písanky. Opýtal sa, na čo mu to je? Odvetil mu ako vždy, s úsmevom: „Keď ťa zavrú, aby si vedel za čo“. Opýtala som sa, ako znášal, keď ho zakaždým zobrali. Tvrdil, že aj on mal chvíle, keď sa Boha pýtal, „prečo?“. Je v ľudskej prirodzenosti, že chce odpoveď na otázky, ktorým nerozumie. A predsa, keď videl, ako duševne trpia tí, čo Boha nemajú a nevzývajú ho, cítil sa poctený, že môže trpieť.

Naučil ma žiť život tak, že ja môžem trpieť, ak chcem, že ľahšie znesiem kríže, ak ich dobrovoľne prijmem, lebo mám to komu (Bohu) povedať. Poznal moju samotu, ktorou som roky trpela preto, že sa ma mama zriekla a tak ma vyčlenila z rodiny. Pomáhal mi znášať vlastný kríž a ja som k nemu často chodila najprv do manzartky v Trstenej za kostolom, potom do Starej Ľubovne, potom do jeho domu. Bol mojím spovedníkom a duchovným vodcom i otcom a po smrti nevlastnej matky mi nahrádzal rodinu. Vedela som si predstaviť, ako trpel, keď ho ani vlastní nezastali. Báli sa o zázemie a sociálne istoty.

Chápala som, ako trpel, keď nemohol byť pri oltári. Len niekoľkokrát v živote pred nami vyznal, aké ťažké bolo nevidieť otca, matku, ako ťažko bolo byť silným, keď potreboval aj on útechu. Jedinou potechou mu boli sviatosti a Boh. Neúnavne vysvetľoval, že každý, kto má vieru v Boha, nemá dôvod zúfať. Nech sa spravodlivo a nestrannne pozrie na tých, čo neveria, akí sú nespokojní, nevyrovnaní. Možno práve preto, že necítia lásku, pochopenie, a hlavne odpustenie. Toho je schopný len Boh.

Opýtala som sa, či naozaj dokázal odpustiť všetkým, čo ho týrali, domácim Oravčanom, čo ho neraz zapredali, ublížili mu svojím chovaním, postojom, neláskou, závisťou, či tyranom, ktorí ho mučili.

„Nemal som dôvod sa hnevať, veď to mali nakázané a zaslepené poslúchali. Samozrejme, že som povedal, ohradil som sa, vysvetľoval som, že ja budem na nich v modlitbe myslieť. Tieto myšlienky ma zachraňovali pred nenávisťou a bolesťou. A musím na obranu a chválu vyšetrovateľov povedať aj to, že už OD SEDEMDESIATKY BOLI KU MNE DOBRÍ!!! PO SEDEMDESIATKE, KEĎ MA AJ ZAJALI, UŽ MA NEBILI A NEKOPALI...“

Ešte aj dnes, keď si na túto vetu spomeniem, husia koža mi naskočí od hrôzy a obrovskej pokory, ktorú som v tej vete počula...

O kňazskej čistote

Raz som si pošažovala, že hoci nie som žiarlivá, predsa mi manželov záujem o ženské pohlavie občas vadí. Odpovedal, že on je kňaz a keď vidí peknú ženu, pozrie sa s potešením na jej obraz, lebo by bol chorý a vadný, keby nevidel, ako ju Boh stvoril do krásy. Osmelila som sa a opýtala, či ho nikdy nepremohlo pokušenie. Veď ľudské telo so svojou prirodzenosťou musí bojovať.

Vysvetlil mi pokušenie tela jednoducho: „To máš tak, ako so sladkosťami, alebo pijatikou. Okoštuješ, potom ešte raz, neskôr potajomky, potom už stratíš kontrolu a potom si už závislý a nevieš si rady. Mal som to šťastie, že ma Boh uchránil pokušenia tak, že som nikdy na ženu nepomyslel, ctil som si svoju čistotu, ktorú som si zvolil ako kňaz. Vedel som o možnostiach a príležitostiach aj medzi kňazmi. Ale vyhýbal som sa, aj v spoločnosti kňazov, takých príležitostí, kde sa hodovalo a pilo. Za to ma Boh odmenil, že nikdy, ani v žalári, ani mimo neho ma nenapadla túžba po žene. Dokonca, keď sa mi vyšetrovatelia posmievali, že som chudák, lebo neviem, akú slasť mi žena môže poskytnúť a ukazovali mi to najhnusnejšie porno na fotografiách, Boh ma ušetril, že ani tie obrázky mi v pamäti neostali. Modlil som sa vždy pri takomto týraní za tých, čo to ukazujú a za tie osoby na obrázkoch. Lebo to boli úbohé ženy, ktoré niekto zneužil.“

Jeho vyznanie mi pomohlo aj v manželskom živote. Ako každá mladá žena, naučila som sa žiť prirodzenú sexualitu v manželstve podľa Božích a cirkevných zákonov. Porodila som osem detí, ktoré sme prijali s láskou, lebo na začiatku manželstva lekári tvrdili, že nikdy deti mať nebudem. Strážila som si však zmysly, aby ma nenapadlo po jeho poučení pozerieť, či rozptyľovať si život neprirodzenými predstavami.

Zelený štvrtok

Boli to už roky „oteplenia“ s predzvesťou socializmu s ľudskou tvárou. V Trstenej bol vtedy farárom Michal Marek. Ľudia ho mali radi hlavne pre jeho veselú a vtipnú povahu, ale povrávalo sa aj to, že má dočinenia s ŠtB. Dokonca tam raz nastrčili ženu, mladú vdovu Máriu, ktorej sa tento mladý a pohľadný farár doslova bál. Pamätám si, keď na faru nasilu umiestnili kanceláriu Červeného kríža, lebo fara mala nadbytočné priestory, ako sa táto žena zakrádala, vyfintená, do kancelárie farára. Mala smolu, lebo moja maminka, vtedy vyhodená zo školy pre nesúhlas so združstevňovaním a odmietnutie stornovať moju prihlášku na náboženstvo, pracovala v Červenom kríži. Keď „vetrala“ kanceláriu, zbadala túto vdovu, ako sa „plazí“ na poschodie za pánom farárom. Otvorila dvere na chodbu s odôvodnením, že na ulici je prach a do ulice nemôže vetrať.

Ja som mimo vyučovania vždy bola pri maminke, teda i na fare. Hrávala som sa na farskej chodbe, na dvore, alebo som hrala s pánom farárom na organe. Jemu – nebohému vdp. Marekovi (potom učil na Kapitule v seminári a dlho bol v Kežmarku a Poprade) ďakujem za to, že som ako 12-ročná mohla už hrať na sv. omši vo farskom kostole v Trstenej.

Tento pán farár z času na čas chodieval aj k pánu prelátovi. Spočiatku sa len pán prelát zastavil vedľa plotu, kde Marek pracoval zároveň s chlapmi pri prvej prestavbe fary. Potom som farára občas videla zájsť aj za monsiňorom do manzartky. Nevieť, resp. len tuším, kto nosil tieto informácie mojej maminke, ale skutočne sa vtedy bála a modlila sa za oboch. Za preláta, aby nepodľahol a za farára Mareka, aby naozaj to, že ho eštebáci uháňajú, nezneužil proti prelátovi.

Prišiel Veľký týždeň – bolo to, tuším, v rokoch 1964 – 1966. Na Zelený štvrtok s úžasom pozerali všetci do svätyne. Pán farár Marek sa tešil novým zmenám v liturgii a vehementne ich vo vtedajšej skostnatenej Trstenej presadzoval tak, ako prikazoval II. Vatikánsky koncil. Na boku pri oltári, na najvyššej stoličke, sedel pán prelát ako najvyšší zástupca trstenského duchovenstva. Veriaci boli prekvapení, lebo sa zmenil ich zaužívaný pohľad, že pán prelát sedí vždy tesne pod chórusom v malej lavici. Ale zdúpnela aj inteligencia a tí, čo vedeli o trápení oboch kňazov, lebo dôsledky si vedeli predstaviť.

Na obrad umývania nôh sa opásal farár Marek, po prvýkrát v histórii Trstenej a obradov vôbec, doniesol nádobu a umyl nohy prelátovi. Po kostole bolo cítiť len Božiu veľkosť, veriaci ani nedýchali. Tí nevedomí pochopili Marekovu pokoru kňaza, tí informovaní to prijali ako kajúcne gesto spolubrata. Či meno Marek vo zväzkoch ŠtB je práve nášho bývalého pána farára z Trstenej, alebo iného Mareka, sa mi nechcelo skúmať. Ale nech by ho tam zapísal ktokoľvek, som živým svedkom, že neudával kňazov, naopak – chránil, čo sa dalo v tých rokoch. To, čo urobil na Zelený štvrtok on, by si žiaden v Pacem in terris, ani iný kňaz voči pánovi prelátovi verejne nebol dovolil.

Pohľad pána preláta bol pokorný a tichý. Hľadel na vitráže okien a bolo na ňom vidieť, že spomína. Po rokoch mi povedal, že vtedy prvý raz od primícií sedel počas sv. omše vo svätyni. Od vysvätenia za kňaza nemal príležitosť verejne slúžiť sv. omšu v Trstenej. A farár Michal Marek mu dal miesto, aké mu patrilo. Stála som oproti a dívala sa na neho. Bolesť a svätosť sa spájali v priamej a čistej tvári, ktorá odzrkadľovala všetko, aj obavu, či ešte večer nezaklopú eštebáci a Zelený štvrtok sa pre oboch neskončí „na kríži“. A kým bol doma, kým neodišiel znovu do pastorácie, na všetky výročité sviatky sedával už potom v presbytériu.

Auto a dary – prelátova bolesť

S potešením sme prijali správu, že Zentkovci nás pozvali zasa za kmotrovcov. Každý krst je schodíkom do neba, hovoril pán prelát. Ešte s väčším zadostučinením som si žiadala prejsť sa po vynovenej fare, ktorú som poznala ako starú budovu a počula som, ako sa pán prelát snaží vylepšiť ju. Ved' Lubovňania sa tešili a všade o tom rozprávali. Naozaj nádhera, ako sa to podarilo zrekonštruovať. Ja som si u neho mohla dovoliť otázku, kde na to zobral peniaze.

Pán prelát ma ukludnil, že veľkú časť dostal od sestry, ale keďže kňaz nemá čo mať majetky, tak ich investoval, ved' investovať je teraz dobrý biznis a postaviť faru je biznis najlepšie. Tu to má zmysel. Vychválil farníkov ako pomáhajú, aj tých z filiálok. Sama som videla, že sa snažia, aby sa fara čím skôr opravila a prinášajú aj finančné dary.

„No povedzte mi, či ste stihli aj na povoz myslieť, keď hovoríte o filiálkach“ – opýtala som sa, poznajúc jeho skromnosť. Chcela som si zavtipkovať, radi sme sa prekárali, hoci ja len s veľkou bázňou a úctou, aby som ho v dobrom provokovala.

Neverila som vlastným ušiam, keď povedal, že dostal od farníkov auto. Vtedy letel taliansky a poľský Fiat. Zdesená nad zmenou postoja voči bohatstvu som sa opýtala „Vy máte vlastné auto???”

„Mám“, povedal. „Novučičkého Fiata aj s garážou. Dostal som od farníkov, naozaj! Čo sa ti nezdá? Ja mam byť na tom horšie ako ostatní kňazi, čo dostanú auto už k primíciám? Vtedy som ja dostal len požehnanie a tak mi teraz farníci darovali to, čo bežne davajú novému kňazovi – kúpili mi auto.“

Nechcelo sa mi veriť. Sprvu som protirečila, ale keď ma tvrdošijne presviedčal, že auto má, a dokonca s garážou, pomaly ma opúšťali dobré pocity a vystriedalo ich sklamanie. Nechcelo sa mi veriť, že by tento človek po rokoch utrpenia, ponížovania, bolesti, s ktorým sme toľké hodiny prediskutovali dobré i zlé, ktorého zásady chudoby a pokory, myslela som si, poznám – odrazu vo farskom pohodlí a pastoračii všetko zahodil. Potrebuje honosnú faru s kachličkami kupovanými v tuzexe a pred farou fáro najnovšej značky... Už ani dary do fary sa mi nezdali také nezištne ako na začiatku. Musela som viditeľne prejavovať sklamanie, ale postrehol moje myšlienky, ako vždy. Načiahol sa na stole a zobral to, čo som si dovedy nevšimla. Papierovú škatuľu, z ktorej vytiahol maketu Fiata. „Tu som dostal auto, aby mi nebolo ľúto, že druhí majú, a ja nie. Ako vidíš, je aj s garážou“...

Vydýchla som si nahlas. Až teraz som si všimla bolesť v jeho tvári. Poznala som za tie roky, keď ho zabolelo niečo na ľudoch. Zabolela ho moja nedôvera v neho a jeho chudobu. „A ja som sa už zľakla, že vás pokazilo farské pohodlie...“

„Olina, tak málo mi veríš??? Vidíš, ako ľahko súdime aj toho kňaza, čo nás roky pozná a my jeho? Myslela si si, že by som zahodil všetko dobré. Naozaj?“

Hanbila som sa ako dieťa, ktoré pristihli pri klamstve. Bola by som kľakla do prachu a odprosovala, lebo som mu v duchu ublížila. Presne tak, ako mnohí doma a mrzí ma to aj po jeho smrti, že som dokázala na chvíľu zapochybovať o jeho veľkosti a pokore, hoci viem, že mi dávno odpustil a časom sme sa tomu spolu neraz smiali...

Nakoniec som sa dozvedela aj to, že kachličky v Tuzexe kúpil, lebo doláre, čo dostal od sestry, sa inak ako za bony vymeniť nedali a tie mohol minúť len v Tuzexe. Minul ich na kachličky do farskej kúpeľne...

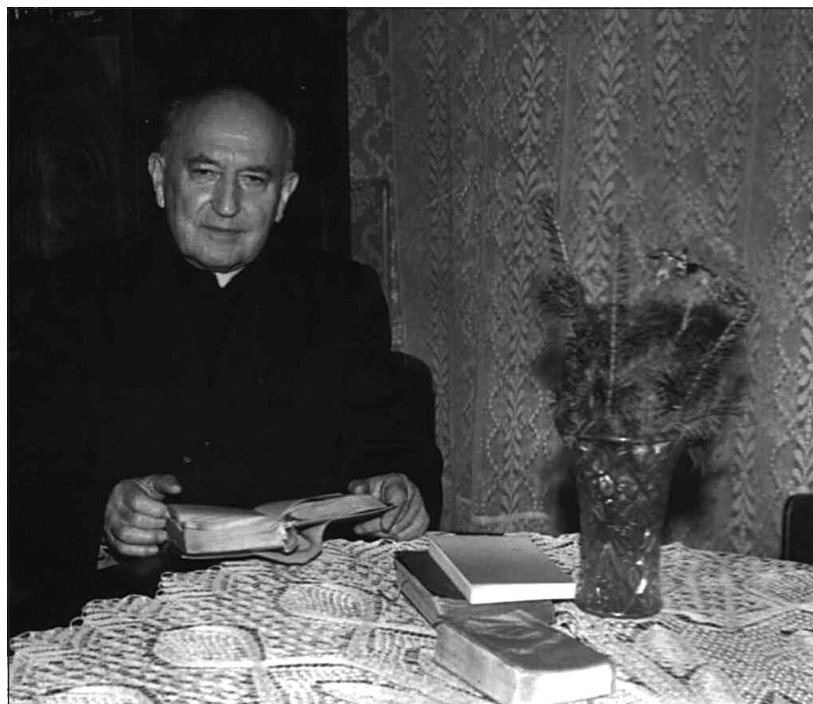
O modlitbe

Tešila ma radosť, ktorou oplýval po toľkých rokoch trápenia. Chodievala som k nemu na sv. spoveď aspoň raz za čas, keď sa nakopili neriešiteľné veci. Raz som sa tak vybrala a nepovedala mu, že prídem, len som vošla do spovednice. Ihneď ma spoznal, hoci nevedel, odkiaľ sa beriem. Možno po hriechoch, možno po štýle spovede, neviem, ale viackrát na konci vyslovil moje meno a potešil sa, že som prišla.

Mala som veľký problém s pravidelnou dennou modlitbou. Kým som bola sama, nebol problém s ružencom, ani rannou modlitbou, ani večernou. Môj manžel je z katolíckej rodiny, ale spoločná modlitba a sv. omša v pracovný deň sa považovali

za prejav nadmernej svätosti. Svokor sa pravidelne modlil, a ani manžel nenasadol na lokomotívu v práci, kým sa nepomodlil. Aj ja som bola zvyknutá sa každé ráno modliť. Len potom prišli deti jedno po druhom, nočné vstávanie, rodinné povinnosti, únava, televízor a pod. Stávalo sa mi, že som sa zabudla pomodliť ráno a spomenula som si až naobed. Alebo som vynechala desiatok z ruže a nespomenula som si dva dni. Trápilo ma to a zdalo sa mi nedostatočné modliť sa len vlastnými slovami a zanedbať pravidelne recitované modlitby. Zažila som aj na vlastnej koži, ako rýchlo som si odvykla napríklad od bohoslužieb, keď mi, tehotnej, bývalo zle v kostole...

A tak pri jednom stretnutí som v spovednici povedala tento problém. Zadosťučinenie bolo sprvu takmer smiešne – vždy keď bude manžel Juraj doma, kľakneme

Keď sa nemodlil, písal, keď nepísal, venoval sa ľuďom, keď sa nevenoval ľuďom, modlil sa...

pána preláta velebila za dobre mienené pokánie, lebo nám to prevrátilo život naruby. Musela som si načasovať prácu, ukladanie detí, ich večerné kúpanie a všetko tak, aby sme sa všetci mohli spoločne pomodliť. Dodnes mu ďakujeme, lebo sme sa naučili v celej rodine kľaknúť si spoločne aspoň ráno, keď sa rozchádzame do práce. A pre mňa sa stala denná pravidelná modlitba potom viac potrebou, ako povinnosťou. Dnes spolu s manželom prosíme a ďakujeme, a nepríde nám zaťažko ohýbať boľavé kolená...

si spolu a spolu sa budeme modliť aspoň rannú modlitbu. Do smiechu mi však prestalo byť doma hneď po návrate. Povinnosť bola na celý mesiac. Nájsť pre celú rodinu čas tak, aby vyhovoval všetkým aspoň na jedno Anjel Pána, bolo umenie a vyžadovalo moju neskonalú trpezlivosť. Po čase som však

Cesta do neba

Raz sme s pánom prelátom rozoberali nespravodlivosť a pýtali sa, prečo tí, ktorí za totality popierali Boha, dnes chodia do kostola a považuje sa za samozrejmé, aby sme rešpektovali vútornú zmenu týchto ľudí. Pripomenul mi evanjelium o najatých do vinice. Tiež by sa bolo hodno pýtať, prečo všetci museli robiť za dinár rovnako. Bola som už stará, ale túto časť evanjelia som považovala za nepochopiteľnú a nespravodlivú.

Človek, ktorý celé roky nechodil do kostola, skrýval sa, bol raz, dva razy v roku na dedine pri sviatostiach, ten trpel výčtkami, aj keď ich prehlušoval. Po prevrate sa chcel vrátiť a utíšiť svoje svedomie, nájsť pokoj duše.

„Myslíš si, že by si, súc v koži takého človeka, vedela v Trstenej prísť do kostola a stáť tam všetkým na očiach?“ – spýtal sa ma. Vtedy som pochopila, že postaviť sa medzi veriacich a zaradiť sa do kresťanského aktívneho života znamená pre týchto ľudí oveľa väčšiu námahu a poníženie, ako pre nás žiť svoju vieru. Veď nám je ľahko, všetko sme dostali od narodenia, podporili nás rodičia vo výchove k viere, mali sme a máme naporúdzi kňazov. A aj keď sa nedá farizejstvo prepáčiť, úprimne ľutujúci je ten, čo na slnku čakal celý deň v beznádeji, že ho do vinice niekto najme a trpel, lebo nemal možno pre rodinu na chlieb, sám bol hladný, ale dúfal, že sa nájde pán, ktorý ho príjme...

Keď videl, že mi to do hlavy ešte stále nejde a moja pýcha nevie stroviť to, že u Boha je každý rovnaký, a väčší je ten pokornejší, povedal mi vtip:

Keď umrieme a pôjdeme pred nebeskú bránu, budeme trikrát prekvapení.

Raz z toho, koho sme v nebi nečakali a on si tam sedí ako doma.

Druhý raz, že budeme hľadať tých – podľa nás – dobrých kresťanov a oni tam nebudú.

A v tej pokore – konečne úprimnej – a po pochopení skutočnosti nás tretíkrát prekvapí, čo tam vlastne robíme my...

Dve frajerky prelátove

Pri ťažkej operácii, na ktorú pána preláta nahovoril vo svete známy lekár, pôsobiaci v Bratislave, mu operovali kĺby. Bola som zhrozená, lebo sa mi zdalo nemožné, aby v takom vysokom veku ešte chodil inak ako na barlách, či na vozíku. Veď mladší ľudia sú a definitívne okrivejú po takej operácii. Jeho ťažko skúšané zdravie, vetchá telesná konštrukcia iste nezvládne takú ťažkú krízu... Modlili sme sa, celá rodina, denne, lebo sme chceli Boha podplatiť, aby nám ho nebral, veď kam by sme chodili po radu a duchovnú podporu, keby pána preláta nebolo?

Po operácii ho pomerne skoro odviezli do Piešťan na doliečenie a rehabilitáciu. Vybrali sme sa s manželom navštíviť ho. Sestričky nás privítali s takým úsmevom, ako keď stretnete priateľa pred kostolom a tešíte sa, že sa zas po dlhom čase vidíte. A hoci neboli v tom čase návštevy povolené, pokojne nás pustili na oddelenie. Pred

dverami som ešte poprosila manžela, aby sa netváril nijako skormútene, ak by sme ho našli v zlom stave. Veď týždeň i čosi po operácii je ešte veľmi krátky čas na hmatateľný pokrok. Možno i psychika robí svoje, ak je pripútaný na lôžko.

Keď sme otvorili dvere, driemal. Jeho sused odzdravil a pán prelát sa prebral.

„Ó, čím som si zaslúžil, Olina, že si deti nechala doma a prišli ste za mnou?“

„Také privítanie naozaj možno čakať len od vás, však?“ – odpovedala som už so smiechom, lebo jeho úsmev prezrádzal, že je zas pri starom – tom, čo som zažila pri stretnutí po ťažkej havárii. V úsmeve bola trpezlivosť, pokoj z dobre vykonanej operácie, snaha spolupracovať s lekármi a nebyť im na obtiaž.

„Opýtať sa, ako sa máte, by bolo nosením dreva do hory, že?“

„Dobre sa mám, operácia dopadla dobre a ja už chodím.“

„No to tak uverím, zasa si zo mňa uťahujete. Po takom krátkom čase hádam na vozíku. Na vozíku, však?“

Vedľa sa ozval spolupacient: „Máte smolu, ale on naozaj chodí! Síce o dvoch barlách, ale chodí.“ Skutočne to tak aj bolo, takmer po troch týždňoch od operácie sa postavil na nohy a začala chodiť.

„To viete, musel som, lebo keď mi poslali také pekné dve frajerky, aby ma podopierali, nemohol som sa dať zahanbiť.“

„Aké frajerky ste zas vymysleli?“

Ukázal do kúta k posteli, kde stáli dve francúzske barly.

„To len vám môže napadnúť nazvať ich frajerkami, však?“

„A či nie sú babského rodu? Tak čo chceš? Nikdy som nemal baby tak blízko seba a teraz budem mať dve. A tieto môžem navyše hocikedy poslať preč, keď sa mi zunuju.“

Taká bola jeho terapia po ťažkej operácii. Pastorácia prebiehala aj na oddelení, kde spovedal, spolupacientovi sem-tam oral brázdou v duši. A v nás zanechal pocit, že len človek – Bohom omilostený - môže toľko zniesť, ako on. Odišli sme povzbudení a v dobrej pohode, hoci sme pôvodne mali v pláne potešiť my jeho. A tak sme si znova uvedomili, že nie on potrebuje nás, ale my jeho a od nás žiada iba modlitbu. Aby Boh na neho pamätal i naďalej.

Češ' ako perie

Bolo to v rokoch sedemdesiatych a presný rok i lokalitu je dnes zbytočné oživovať. Veľmi ťažko mi padlo, že mladý kaplán, ktorého som dobre poznala, sa spreneveril kňazskému stavu a oženil sa. Bol to kňaz, ktorý v pastorácii mohol, najmä s mládežou, veľa urobiť, lebo ho deti mali veľmi rady. Dlhو sme sa bavili o príčinách pokleskov, ktoré sprevádzajú kňazov. Bol presvedčený, že je to len dôsledok zanebdávania modlitby a nečinnosť v sebazaprení. Aj kňaz potom ľahko podľahne.

Porozprával mi starý príbeh, ako prišla na spoveď dedinská klebetnica a spovedala sa: „Zhrešila som ohováraním a osočovaním.“

„A ublížili ste tomu človeku svojím skutkom?“

„Neviem, pán farár“ – odvetila žena – „asi áno“.

„Ak ste mu ublížili, treba tento skutok napraviť. Ako pokánie si zoberiete perinu, vyjdete na kostolnú vežu. Tam perinu roztrhnete a vysypete z nej všetko perie. Potom mi prídete povedať, ako ste skutok vykonali.“

Žena odišla. V snahe napraviť svoju chybu zobrala najväčšiu perinu a vysypala z nej perie z veže kostola. Perie sa rozletelo po celej dedine a sadalo na všetkých, čo išli okolo. Každý sa čudoval nad týmto nezmyslom, ale neprotestoval. Nikto nepovedal, že je hlúpa, keď trúsi perie. Ani ju nik nezastavil, len ľudia sa pohoršovali nad ňou, prečo tak urobila. Špekulovali a odsudzovali toho, kto jej to poradil. Potom prišla žena za spovedníkom.

„Už som vykonala pokánie.“

„To je len polovica, žena. Tú druhú urobíš teraz. Pôjdeš, a do „sovku“ pozbieraš všetko to perie nazad.“

„To nejde, kdeže by sa dalo pozbierať perie, veď ani neviem, kam zalietlo...“

„No vidíš, žena! Aj tvoja klebeta sa zanesla, ani nevieš, kam. Tým, že si ohovorila a vymýšľala nepravdy na človeka, blížila si sebe, lebo teba teraz budú ohovárať, aké nezmysly vymýšľaš. Ohovárať budú i toho, čo ti to poradil, budú tvoje klebety dávať do súvisu s tým, koho si predtým ohovorila. A tak, ako to perie nikdy už nemôžeš pozbierať naspäť, nevrátiš dobré meno ani sebe, ani tomu, komu si ublížila...“

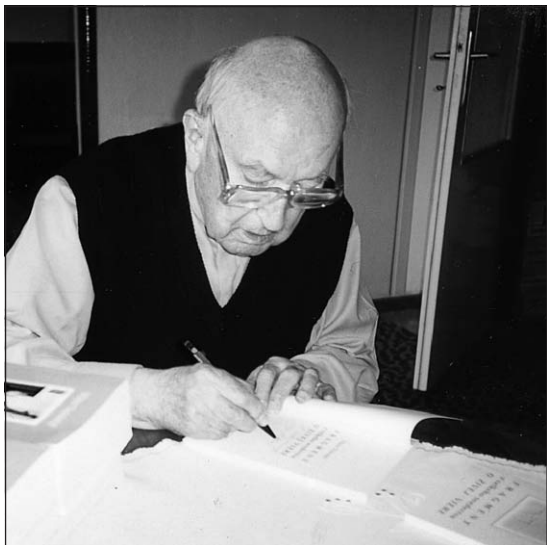
Vtedy som si uvedomila, ako veľmi hreší ten, kto ohovára. Ohovorenému česť nevráti. Na seba privodí pohoršenie a rozdúcha oheň nenávisť, lebo klebeta je ako snehová guľa – čím viac sa kotúľa, tým je väčšia...

Prosil v tejto debata, aby sme neohovárali svojich kňazov. Nie preto, žeby sme chceli schovávať ich chyby a poklesky. Ak Cirkev ohovárame tým, že hovoríme o chybách kňazov, ponižujeme ju a dávame priestor na to, aby na ňu ktokoľvek a akokoľvek útočil. Veď prečo nie, keď my sami vidíme len chyby. Pohoršenie, ktoré týmto privodíme, je naším hriechom, lebo beda tomu, z koho pohoršenie ide, ako hovorí Písmo! Cirkev to prežije. Ale to, že sme spôsobili verejný hriech pohoršenia, padne na našu hlavu a svedomie...

Sviatočné pohľadnice

Keď prišla od pána preláta vianočná alebo veľkonočná pohľadnica, vedeli sme, že treba nakúpiť pozdravy na sviatky a rozposlať ich. Pravidelne už desaťročia sme dostávali rovnaký formát, menil sa iba obsah. Boli to rukou písané vinše, vybrané z evanjelií, ale i vlastnými slovami povedané posolstvo kňaza k sviatkom. Takmer vždy sme ich dostali ako čiernobiele fotky s obrázkom, priliehajúcim k sviatkom. Bolo mi zvláštne, že to stíha skôr ako my.

Raz som prišla na návštevu skôr, ako tesne pred sviatkami, v snahe vykonať si aj svätú spoveď a poradiť sa o problémoch, ktorým vedel najlepšie porozumieť on, už aj preto, že od začiatku poznal náš vzťah s manželom a deťmi. Práve boli na stole položené obálky a pohľadnice, ktoré predtým doniesol fotograf. Stáli určite nemálo peňazí, taká kopa...

Rukou, na písacom stroji, na počtači, a potom opäť rukou. Napísal 17 kníh, stovky listov politikom a tisícky pozdravov svojim priateľom i tým, ktorí ho hoci raz navštívili „na jeho fare“.

Pán prelát ma poprosil o pomoc, lebo nestíhal on a ani sestrička. Vtedy ešte v Trstenej mala jedna na starosti všetko. Povedal, že nestíha písať obálky a adresy a podľa neho už bol na odoslanie najvyšší čas. Podal mi zošit s adresami, aby som mu pomohla písať a ja som sa zhrozila. Tento kňaz nezabudol na nikoho, kto u neho čo len raz zaklopal na dvere a navštívil ho. Pochopila som, prečo si zapisuje návštevy a adresy. V jeho zozname ľudí bolo viac ako 1500 mien. A on všetkým posielal pozdravy. Poštovné nikdy nebol lacný špás! A potom, že musel byť skromný, čudovali sa tí, čo ho nepoznali. Keď som to spočítala, pripočítala cenu fotografií, uvedomila som si, že na tieto veci musel pomaly šetriť od jedných sviatkoch ku druhým...

A tak som urobila aspoň to, že každý rok pred sviatkami, keď už mal hotové pozdravy, zobrala som všetkým jeho známym a rodine do Trenčína, aby nemusel posieľať. A my dnes nariekame, že poštové služby sú drahé. Radšej si zatelefonujeme, či mailujeme... Potom na to zabudneme, SMS i MMS zmažeme, lebo mobil je obmedzený kapacitou správ.

Jeho pozdravy znamenali veľa. Cítiť z nich aj dobu, ktorá ich poznamenala. Iné priania písal pred rokom 1989 a iné potom. Tie predtým mali podtext podpory, aby sme v láske k Bohu znášali kríže a starosti. Tie potom varovali pred zneužívaním toho, čo nám Boh dal. Som rada, že aj keď v posledných rokoch života vymenil klasickú poštu za internet, napísal nám vždy aj osobný pozdrav. Je to cenná relikvia...

Co Bůh činí, vše dobré jest

Mala som od rána akýsi „opačný deň“ – nedarilo sa mi v ničom. Motala som sa po dome a nijako som sa nemohla dostať na trh. V sobotu ráno som si zvykla ísť na šiestu k piaristom na svätú omšu, odtiaľ na trh a okolo ôsmej som už bola doma. No v to ráno nie a nie sa vyteperiť z domu. Konečne som sa dostala na trh, kde som stretla svoju svatku.

„Počúvaj, ako sa má monsiňor? Žije?“ Zdesila som sa svatkinej otázky, reku, preboha, prečo by nežil?!

„No, bola som ráno na omši v kaplnke Sv. Anny a doktor Hromník prosil, aby sme sa za neho modlili, lebo mal včera niekde pri Trenčíne autohaváriu spolu

s ďalšími dvoma kňazmi a je v ohrození života. Vraj ho bol v noci spovedať,“ – v náhlivosti vysypala svatka informáciu.

Ďakovala som Bohu i svatke, že som sa ráno toľko motala a nestihla som autobus na trh. Inak by som sa nedozvedela tú desivú správu. Na trhu som už nenakúpila...

Svatka pracovala na posudkovom oddelení v nemocnici. Poprosila som ju, aby sa opýtala, kde leží pán prelát a s malou dušou som chcela ísť za ním. Čo už ja môžem takého človeka v chorobe potešiť, či pomôcť mu po ťažkom úraze? Nevedela som si to ani predstaviť, ako sa stretneme. V tom čase – za hlbokého socializmu – sa nechodilo na návštevy do nemocnice hocikedy a na hociktoré oddelenie, tamojší primári zakázali vstup. Čo poviem, veď nie som priamy príbuzný. Mne o jeho stave asi nepovedia a Boh vie, či vôbec niekto z rodiny, alebo sestrička v Trstenej, čo ho opatruje vie, čo sa stalo... Mám tam ísť? – pýtala som sa chvíľami seba samej. Zakaždým som pokúšenie neísť zavrhla pohrdaním vlastnou zbabelosťou.

Pred vstupom do nemocnice som bola už rozhodnutá ísť aj cez mŕtvolu, keby ma k nemu nepustili, a využiť každú leš, len aby som vedela, čo sa stalo. Do areálu nemocnice som sa dostala bez problémov. Do budovy chirurgie tiež. Bála som sa len, či ma pustia k pánovi prelátovi na oddelenie. Môže vôbec chodiť, alebo len leží? Hlavou mi vírili tisíce otázok bez odpovedí.

Službukonajúca sestrička bola, našťastie, moja známa. Nemohla ma pustiť do izby, ale sľúbila odkázať mu, že som tu a či niečo nepotrebuje. Čakala som večnosť. Tých pár minút, kým sa vrátila, nemalo konca. Na konci chodby som zbadala postavu, ktorá len ťažko stúpala z nohy na nohu. Obraz, ktorý sa mi naskytol, vyvolal len jednu asociáciu: asi tak vyzeral Kristus, keď ho, krvou upoteného, zbičovali. Bol to strašný pohľad. Tvár polepená od krvi, plná chrást po zašívání. Od jedného ušného laloku po prostriedok brady sa ťahal rozŕtý pás so stehmi. Na druhej strane tváre trochu menší, ale rovnako hrozivý a rana bola očividne hlbšia. Roztrhnuté obočie a čelo polialo krvou, tvár, akoby sa naozaj krvou potil. Bol samá modrina a opuch, zmenený na nepoznanie. Pod očami opuchnuté modriny a podliatiny ho znetvorili na zaplakanie.

„Och, Olina moja, čo tu robíš? Prišla si sa pozrieť na moju biedu aj ty?“ V slovách bola ľútosť, bolesť i radosť so stretnutia. Nechápala som zmysel tej vety. Až po rokoch som porozumela, čo a prečo to povedal.

„Nevedela som, čo sa stalo, ale svatka hovorila, že doktor Hromník prosil o modlitby za vás. Povedali mi, že ste havarovali a prišla som sa opýtať, či vám môžem nejako pomôcť,“ koktala som od strachu, že sa mu niečo stane, že odpadne, že sa zosype na zem.

Nechcel nič, len aby som mu našla šaty, lebo keď pôjde domov, nebude mať v čom ísť a vraj sú celé špinavé od krvi. Vraj sestry uprosil, aby ich nezahadzovali, lebo na prijme tak chceli urobiť. Ubezpečila som ho, že to dám do poriadku a donesiem mu ich. Počkala som na sestričku – moju známu, aby mi povedala, čo sa vlastne stalo.

Akousi nevysvetliteľnou záhadou bola celá tá nehoda. Sedeli v aute traja kňazi, modlili sa ruženec. Domodlili sa posledný desiatok a o pár sekúnd videli len to, ako sa už nedá vyhnúť zrážke s aviou. Nespál ani šofér, ani nikto z nich, a potom - v zápise stálo, že to zavinil mikrospánok.

Pán prelát bol na tom najhoršie. Mal prasknutú spodinu lebečnú, najmenej 25 až 30 stehov na hlave a tvári. Uložili ho na chirurgiu, hoci také stavy nechávajú na traumatológii, alebo jednotke intenzívnej starostlivosti. Jeho dali na otvorené oddelenie medzi ďalších pacientov po operácii. On však bol rád, lebo mu vraj pacienti pomohli ísť na WC a podali vody. Nestáľoval si na nič. Neľaloval na lekárov, ani na pomery na chirurgii, hoci sme všetci vedeli, že toto oddelenie bolo vtedy v ľalostnom stave. Plné nedostatkov a korupcie.

Nebolo jednoduché v ľatni dostať jeho oblečenie. Musela som mať najprv písomné povolenie. Naozaj bolo na zahodenie, eľte i vo vreckách mal samú zaschnutú krv. Rozpačito som pozerala na sako a sama som nevedela, či ho mám opratť, alebo ísť mu kúpiť nové. Mój Juraj vtedy povedal spásonosnú vetu: „Veď mójho kolegu žena robí v ľistiarni. Pójďme za ňou, ona nám poradí...“

Pani Sulová zdvihla telefón a poprosila, aby oblek z nemocnice vydali, že je to veľmi potrebné, lebo by pacient nemal v ľom ísť domov, a oblek zobrala. Hoci v tých ľasoch za socializmu aj rýchloľistiareň ľistila dva - tri týľdne, ja som ľšla po oblek už o týľdeň. Bol ako nový. Teľšila som sa, že aspoň raz môľzem pre pána preláta niečo dobré urobiť.

Pretože sa príbuzní nezvali a rehoľná sestrička cestovať nemohla, osmelila som sa a vybrala za primárom Biermanom zistiť zdravotný stav pána preláta. Povedali mi, že nemá veľký vzťah ku kňazom. Bolo mi to jedno, Husák, či ľzobrák, všetci majú rovnaké právo i povinnosť a zaklopala som u primára. Už vedel, že som príbuzná, lebo mu to pán prelát povedal. Vedel aj to, že som bola bez dovolenia na oddelení. Bol namosúrený a nevrlý. Najprv mi odmietol dať informácie, keď som však povedala, že ho doma opatruje len sestrička a nemá už priamych príbuzných, potvrdil diagnózu: ľaľký otras mozgu, prasknutá spodina lebečná, rezné rany na tvári, pomliaľženiny na celom tele. „Môľže byť rád, že vyviazol živý.“ Pripadal mi straľne bezcitný tento lekáľ a moju mienku dokorunoval ľalšou replikou: „Na konci týľdňa, zrejme poobede v piatok, alebo aj v sobotu si ho môľžete odviesť domov. Nemáme tu miesto pre pacientov z iného kraja. A ani ho tu dlhšie ako je najnutnejší ľas držať nemôľžeme. Je taký predpis v zdravotníctve, že každý kraj sa postará o svojho pacienta. Takže - máte auto?“

Takmer som stratila reč. To nemyslí tento ľlovek váľzne?!

„Pán primár, auto nemáme, ani vodičský preukaz. V takom stave a po takom ľoku by ho predsa neposadili do osobného auta, to by ste predsa nikomu zo svojich blízkyh ani neodporuľčili, nieto urobili?!“

„Mne nikto nehavaroval a myslím, že keby vo svojom veku sedel doma, nič by sa mu nestalo. Je predpis v zdravotníctve, že nemôľžeme na odvoz z nemocničného oľšetrenia poslať pacienta našou sanitkou, lebo je nariadenie ľšetriť pohonnými hmo-

Za Msgr. Trstenským (druhý sprava) prichádzali do Trstenej mnohé významné osobnosti. Zľava: Viktor Gašaj, Dr. Ladislav Hanus, Jozef Kúttnik a Štefan Koma.

tami a každý kraj si za ne zodpovedá sám. Teda primár určuje, či je potrebná sanitka, alebo nie.“

V duchu som zúrila a preklínala socializmus.

„Myslím si, že rany nie sú v poriadku. A prasknutá spodina lebečná nie je v stave, aby bol na prepustenie z nemocnice. Vy ho chcete definitívne prepustiť?“ – opýtala som sa tónom, ktorý ho zrejme prekvapil. „Pán prelát Trstenský potrebuje doliečenie a v tom prípade sa pýtam, prečo posielate odtiaľ sanitky s pacientmi do Bratislavy na Kramáre, ak musíte šetriť? Alebo, čo pacient, to iný móres?!“

„Myslím si, že vám nepatria kompetencie rozhodovať o potrebách pacienta. V diagnóze, akú pacient Trstenský má, by eventuálne mohol byť prevezený na oddelenie v Trstenej, čo je iný kraj, ale on sa chová dobre, vládze chodiť, je sebestačný, rany sa hoja ideálne, takže môže byť prepustený do domáceho ošetrovania.“

„Nemôže! Nemá sa doma kto o neho starať.“

„To mi nehovorte, veď za tých pár dní sú tu pomaly zástupy z celého Slovenska. Alebo si myslíte, že neviem, ako porušuje pacient Trstenský nariadenia lekára? Neleží, nespolupracuje a neposlúcha? Keď môže mať toľko návštev, môže ísť aj domov.“

„V poriadku, ale ako pacient na prevoz do domácej nemocnice, nie do domáceho ošetrovania. Budem si sťažovať, ak nedostane sanitku.“

Neviem, čo zavážilo, ale na začiatku zrejme rozhodnutý so mnou ani nehovoril, vidiac moju ustrašenosť, ktorá však nepramenila z rešpektu voči nemu, ale z obavy

o zdravie pána preláta, nakoniec primár zašomral: „Sestrička po vizite na konci týždňa napíše žiadanku na sanitku, potom si pýtajte, aby vám oznámili odchod pacienta.“

Vydýchla som si a šla som na oddelenie aj bez dovolenia, povedať pánu prelátovi, že keď pôjde domov, pôjde sanitkou. Aby sa nestrachoval, lebo sám nevedel, ako pôjde a mal z toho traumy. Potešil sa, že oblek bude vyčistený. „Vieš, Olina, ja nemám iný sviatočný oblek, to je jediný, čo mám celý a keby ho zahodili, musel by som kúpiť druhý.“ A vy naň nemáte, lebo všetko rozdáte, domyslela som si aj bez jeho repliky.

Prišiel piatok a Ludka Rónayová – moja známa sestrička – mi zavolala, že pôjde domov a že mu vypisuje sanitku na sobotu. Prišla som si po lístok. „Ale kto pôjde so mnou?“ – vystrašene sa opýtal pán prelát. Až vtedy mi došlo, že na sanitke musí byť poznačená aj požiadavka na sprievod. A nebola!!! Adresár v mozgu zapol naplno, ale nenapadlo mi, na koho sa obrátiť o pomoc. Šla som teda na dispečing zaniešať žiadanku s tým, že prvý raz v živote niekoho podplátim – možno sanitkára, aby zobral môjho muža ako sprievod. Vošla som do kancelárie a s nemým úžasom som pochopila, že „co Bůh činí – vše dobré jest“, ako hovoria bratia Česi. Za stolom sedela jedna z mojich dobrých známych, Evka Struhárová, čo nedávno zmenila zamestnanie. Jej nový pracovný stôl: dispečing sanitiek v špitáli. Samozrejme, že bez problémov, ale načierno pripísala k prepravovanej osobe aj meno môjho muža Juraja. Bola to jedna z tých, čo sa nebáli ani eštabákov, ani nijakých bubákov. Často sme boli za totality spolu na tajných duchovných cvičeniach, spoločenstvách, premietaniach filmov a iných aktivitách, vedeli sme, ako si pomáhať...

Môj manžel si na cestu na Oravu s monsiňorom dodnes spomína ako na študijnú cestu. Niekoľkokrát sa zastavili, po ceste bol pozrieť kňazov, s ktorými sa viezol v aute. Keď som sa pýtala, prečo absolvoval v takom stave cestu, ktorá ho vyčerpala a zastavoval sa kde-kade, odpovedal, že nie kde – kade, ale tam, kde potrebovali vedieť, že nie sú za jeho stav nijako vinní. Spolubratom kňazom, ktorí s ním boli v aute, chcel zmyť výčitky svedomia za haváriu, lebo tie má človek i vtedy, ak nie je na vine. Pokora sa začína vždy pátraním po koreni chyby, a neraz sa končí sebaobviňovaním a tomu on chcel zabrániť.

Podľa môjho manžela sanitkár nemohol byť veriaci, lebo celý čas počúval s prekvapeným výrazom v tvári, ale neodmietol zastaviť, ani zmeniť smer cesty, keď ho pán prelát o to požiadal. Dnes toho človeka vidím často v kostole skrúšene sa modliť. Nedávno som počula, ako sa primár chirurgie na jednom fóre pochválil, že on zachránil život monsiňorovi Trstenskému. Možno ho zašil na tvári, ale Boh si chránil svojho vyvoleného, nie on.

Keď som po pár rokoch, pri spomínaní na túto udalosť, pána preláta ľahko pohladila po líci so slovami, že by nikto nebol vtedy veril, že sa také rany na tvári tak zahoja a bude z neho taký fešák, plesol ma ľahko po líci so slovami: „Čertica, neprovokuj pýchu, to nie je moja zásluha, že som tu a v takom stave.“

SÚDY A VÄZENIE NAHRADÍ PROCES

Mons. Viktor Trstenský: Aristokrat a vyznavač

František Mikloško

Mons. Viktor Trstenský bol v každej životnej situácii pán. Jeho panstvo nebolo v jeho majetku, alebo v úrade, či hodnosti, ktoré by zastával. Ján Čarnogurský hovoril, že jeho panstvo súvisí s jeho starým zemanským pôvodom. Ja dodávam: jeho panstvo súviselo iste s jeho pôvodom, ale v čase komunizmu bolo umocnené jeho hlbokým zakotvením vo viere v Boha a Cirkev.

Jeho zápas s komunistickým ateizmom začal 24. mája 1949. (Sám mi tento príbeh rozprával.)

V tento deň vyučoval 41-ročný dolnokubínsky farár Viktor Trstenský v škole náboženstvo. Odrazu ktosi zaklopal a vošiel učiteľ: „Pán farár, máte návštevu“. Keď Trstenský vyšiel von, predstavil sa mu jeden pán, že je z okresu a požiadal ho, aby s ním išiel na okresný úrad v naliehavej veci. Keď prechádzali okolo fary a Trstenský nástojil, aby išli na farský úrad, a nie na okres, už tam stáli dve autá. Z jedného

V Dolnom Kubíne v roku 1947.

Nováky 1949

vystúpil muž a povedal: „V mene zákona vás zatýkam.“ Volal sa Daubner. Keď farár protestoval, vtláčili ho do auta a odviezli do Vyšného Kubína, čo bola filiálka Dolného Kubína. Zatiaľ Daubner s ďalšími príslušníkmi robili na fare domovú prehliadku. Trstenského držali na bezpečnosti vo Vyšnom Kubíne.

Medzitým sa veriaci dozvedeli, že im vzali farára, a keď zistili, že je vo Vyšnom Kubíne, vybrali sa tam. Bolo ich takmer tisíc. Podarilo sa im vyslobodiť farára vo chvíli, keď ho Daubner s dvoma ozbrojenými príslušníkmi zase kamsi odvádzali.

Celý zástup, v ňom aj sestričky saleziánky, sa za spevu mariánskych piesní pohol do Dolného Kubína. Vošli do kostola, kde už čakalo plno ľudí. Kaplán Marko začal spievať *Te Deum* a potom sa Trstenský ľuďom poďakoval a poprosil ich, aby nechali všetko na Pána Boha. On vie, čo sa má stať. A požehnal ich.

V prvú noc po udalosti sa veriaci zhromaždili na námestí v Dolnom Kubíne a kričali: „Hovoríte nám o náboženskej slobode a beriete nám kňaza!“ Bezpečnosť z nich za-

držala asi sedem ľudí, ktorí potom putovali do pracovného tábora do Novák.

Trstenského zatiaľ nechali. Až 1. júna večer, keď sa vracal domov z kostola, stál pred farou predseda KNV v Žiline Rudolf Strechaj s jedným kňazom. Vnútri Trstenskému povedal: „Pán farár, poďte s nami. Lebo ak nepôjdete, bude krviprelievanie. V Žiline vás vyšetříme a môžete sa vrátiť.“ Trstenský teda šiel. Na námestí požehnal ľudí a nasadol do pripraveného auta. Viac sa do Dolného Kubína nevrátil. Začala sa jeho strastiplná cesta, na ktorej bol dohromady odsúdený na 15 rokov väzenia, z čoho 7,5 roka strávil vo väzení.

Za spevu mariánskych piesní, v zástupe tisíc ľudí vchádza Trstenský do kostola, aby zaspieval s ľuďmi *Te Deum*: za statočnosť ľudí, aj za prichádzajúce utrpenie. Nakoniec im požehnal.

Takto sa správa pán.

Keď sme mons. Trstenského navštevovali spolu s Jánom Čarnogurským v jeho dome v Trstenej, stretnutie začínalo ráno vždy svätou omšou.

Kňaz Viktor Trstenský mal odobraný štátny súhlas na verejné vykonávanie kňazskej služby. Obídienie tohto zákona sa nazývalo „marenie dozoru nad cirkvami“ a pre takéto porušenie zákona sa išlo pred súd, až do väzenia.

Po roku 1968 boli takto pred súd postavení napríklad títo kňazi na Slovensku: v roku 1971 Ján Ďurica a Ambróz Kubiš z bansko-bystrickej diecézy a Ján Povala SJ. V roku 1976 Štefan Javorský SDB. V roku 1980 Jozef Labuda, kňaz trnavskej diecézy. V roku 1981 Anton Zlatohlavý, kňaz košickej diecézy a Günther Matej Rompf – tajný salezián.

V roku 1982 Oskár Formánek SJ, v roku 1983 Ondrej Filípek, kňaz spišskej diecézy a Štefan Podolinský, kňaz rožňavskej diecézy a tajní františkáni Jaroslav Brázda, Peter Rúčka a Anton Šmíd. V roku 1987 dr. Ladislav Hanus, kňaz spišskej diecézy na dôchodku.

Pri slávení svätej omše Viktor Trstenský zapálil svetlo, takže na ulici bolo všetko vidieť, čo sa v izbe deje. Obliekol si kňazské rúcho, zapálil sviece a „verejne“ slúžil svätú omšu. Pred nami, sestričkou Čarnogurskou a všetkými ľuďmi, ktorí išli práve po ulici. Samozrejme, ak by chceli, i pre prípadných príslušníkov ŠtB, policajtov a straníckych funkcionárov. Viktor Trstenský slúžil takto svätú omšu nie pre provokáciu. Jeho sústredenie pri jej slávení nemalo najmenej znaky provokácie. Viktor Trstenský slúžil takto svätú omšu ako Kristov kňaz, ako slobodný pán, ktorý si je vedomý slov svojho Majstra: „Kto mňa vyzná pred ľuďmi, toho aj Syn človeka vyzná pred anjelmi Božími.“ (Lk 12,5)

Tretia vec, ktorú by som chcel spomenúť, sú listy mons. Trstenského.

Listy mons. Trstenského, ktoré písal na obranu prenasledovaných, na obranu viery i dejín, sú pýchou Slovenska z obdobia komunizmu. Sú odkazom, že na Slovensku, v Trstenej, žil kňaz, ktorý mal za sebou dlhé roky väzenia, pracovných i sústreďovacích táborov, manuálnej práce a ktorý nemlčal, keď bola pravda pošliapaná.

Jeho listy neboli odkazy písané na korešpondenčnom lístku. Neboli to ani troj, ani štvorstránkové listy, ktoré možno odložiť do obalu s názvom korešpondencia. Listy mons. Trstenského boli traktáty na obranu viery, ľudí i slovenských dejín. (Keď prišiel Silvo Krčméry na naše pravidelné nedeľné stretnutie a povedal, že má nový list od mons. Trstenského, vedeli sme, že obálka, v ktorej ho priniesol, nebude tenká. Mali sme vždy povznášajúci pocit, že na hornej Orave žije nezlomný bojovník.)

Viktor Trstenský bol Defensor Fidei – obranca viery. Svoje listy písal vo všetkej skromnosti, ale hrdo, ako apoštoli a veľkí vyznavači viery. Napriek tomu, že bol v roli služobníka, písal ich ako pán. (Viď *Nemohol som mlčať*, Bratislava 1994, alebo *Nemôžem mlčať*, Bratislava 1995).

Mons. Trstenský sa takmer dožil svojej storočnice. Keď sme sa s ním u neho doma lúčili, hovorieval nám: „Príďte mi na pohreb.“ Ja som mu vždy povedal: „Monsignor, vy neumriete.“

On žil okamih svojej smrti a ja dúfam, že som mu predpovedal, že jeho príbeh nebude zabudnutý (hoci myslel som to doslovne). Mons. Trstenský, ak dá Pán Boh,

S biskupom Vojtaššákom sa pri jeho hrobe verejne rozlúčil, hoci ŠtB-áci boli na každom metri a v Zákamennom sledovali všetko a každého.

by mal patriť medzi blahoslavených z obdobia komunizmu. Treba nám netrpezlivo čakať, kým uplynie povinných 5 rokov, aby sa tento proces mohol začať.

Ako si vlastne predstavujeme životy svätých? Ako si predstavujeme životy svätých na Slovensku za komunizmu? Ktoré ďalšie kritériá by mali splňať?

Mons. Trstenský nebol do seba uzavretý človek, ktorý žije už len svojím vnútrom. Trpel s trpiacimi, radoval sa s radujúcimi. (Jeho radosť s radujúcimi sa prejavovala napr. aj tak, že pred obedom sme vždy dostali štamperlík dobrej domácej slivovice.)

Chodili sme radi, s úctou ku nemu nielen my, ale rovnako Pavol Čarnogurský a s ním historik Jozef Jablonický. A desiatky ďalších ľudí. To človek len tak začul, ako niekto v Bratislave povedal: Navštívil som mons. Trstenského.

To bolo niečo ako pýcha, vyznamenanie a odkaz od proroka. Nebolo veľa ľudí na Slovensku, kde by návšteva mala takú váhu.

*Ty križiak, čo vieš krotiť netvoory,
zlé šelmy, Victor, doma hned', všade hned'.*

Janko Silan, *Meniny msgr. Viktora Trstenského*, Važec, 26. 2. 1980.

Národ bez pamäte, národ bez hrdinov nie je zrelý, dospelý národ. Viktor Trstenský je veľký vyznavač slovenskej Cirkvi i národa v 20. storočí. Je šťastím a požehnaním mať vo svojich dejinách takéto postavy, ktoré z moci Božej nikdy nevybočili z veľkej cesty, na ktorú ich povolal samotný Hospodin. Treba nám za ne ďakovať!

Veľký Oravčan

Ján Čarnogurský

S Mons. Viktorom Trstenským ma zoznámil môj otec Pavol Čarnogurský niekedy v priebehu 70-tych rokov. Oni sa poznali už dávno a po doznení rušného roku 1968 postupne nadväzovali styky, ktoré im pretrhali komunisti v priebehu 50-tych rokov. Najskôr to boli len sporadické stretnutia. Keď som išiel autom do Zamaguria, do našej rodinnej chalupy a viezol som aj otca, obyčajne sme odbočili do Trstenej na návštevu k monsignorovi. Pri tých stretnutiach som sedával iba ako asistent. Hlavné slovo mal monsignor s mojím otcom a rozhovor sa týkal najmä spomienok na minulé časy. V roku 1981 ma vylúčili z advokácie za obhajobu v politickom procese a krátko na to ma navštívil Ladislav Pittner, neskorší minister vnútra SR a ešte neskôr riaditeľ Slovenskej informačnej služby. Ladislav Pittner bol génius tajnej služby a v 70-tych a 80-tych rokoch pôsobil ako tajná služba tajnej Cirkvi. Jeho návštevu mi avizoval Silvester Krčméry bez toho, aby mi povedal meno. S Ladislavom Pittnerom som sa potom pravidelne stretával až do pádu komunizmu v roku 1989 a nevedel som jeho meno. Ladislav Pittner zbieral informácie o cirkevnej situácii na Slovensku, ktoré potom dopravoval ďalej na Západ. Požiadal ma, aby som približne raz za štvrt' roka navštívil Mons. Trstenského a zozbieral jeho informácie o situácii Cirkvi na strednom a severnom Slovensku. Mons. Trstenský vtedy už nemal štátny súhlas na verejnú pastoráciu a žil vo svojom dome v Trstenej. Obyčajne som cestoval nočným vlakom z Bratislavy a ráno som prišiel do Trstenej. Predpoludnie a obed som strávil u monsignora a popoludní som sa vracal domov. Trstenského dom bol ostrov iného sveta na komunistickom Slovensku. O desiatej predpoludním pravidelne slúžil svätú omšu vo svojej obývačke. Obývačka mala okná do nie príliš širokej ulice v Trstenej a okoloidúci mohli aj postáť a chvíľu pozorovať, ako pokračuje svätá omša. V tej dobe slúženie svätej omše mimo kostola, a to v prítomnosti vždy aspoň niekoľkých návštevníkov, bolo trestným činom marenia dozoru nad cirkvami. Po svätej omši sme sa porozprávali o situácii na Slovensku všeobecne aj o osobitných udalostiach, najmä z cirkevného života. Rozhovor sa vždy zvrhol aj na všeobecnejšie témy, týkajúce sa miesta Cirkvi v spoločnosti a v dejinách. Najmä vtedy zaviala na mňa Viktorova múdrosť zakalená životnými skúsenosťami, utrpením, premýšľaním, empatiou k ľuďom. Viktor vedel, že mnoho ľudí nedostalo výchovu, nemajú vnútornú silu alebo jednoducho nevedia dodržiavať životné pravidlá odvodené z Desatora, ktoré robia život znesiteľnejším a úspešnejším. Vedel, že požadovať od takýchto ľudí dodržiavanie celého súboru cirkevných pravidiel, by bolo nereálne, pretože by to jednoducho nedokázali. Takýchto ľudí sa snažil priviesť k uznaniu a dodržiavaniu aspoň niektorého pravidla odvodeného z Desatora, pretože vedel, že aj to ich pozdvihne aspoň o kúsok nad úroveň, na ktorej doteraz žili. Význam Cirkvi v slovenských dejinách videl v tom, že zachránila náš národ od zániku. Cir-

Pri zrode demokracie v roku 1989. Na fotografii vľavo Július Chalupa, sediaci Alfonz Letanovský, Štefan Jakoby, ďalej profesor Štefan Šmálik, vpravo Mons. V. Trstenský. Pri mikrofóne Ján Čarnogurský.

keď pomáhala prežívať Slovákom aj v ťažkých časoch. Sem-tam zaznel z jeho slov aj oravský lokálpatriotizmus. Bol hrdý, koľko významných ľudí slovenských dejín pochádza z Oravy. Potvrdzoval som mu oravskú hrdosť osobnou skúsenosťou. Ako som za ním cestoval do Trstenej a v Kľačanoch som prestúpil z rýchlika na oravskú lokálku, nevdojak som pozoroval ľudí vo vlaku okolo seba. Ako na malých oravských zastávkach pristupovali a vystupovali noví cestujúci, v lokálke postupne vysoko prevážili Oravčania. Nadobudol som vždy pocit väčšej dôstojnosti, sálajúcej z ľudí vo vlaku, ako som mal ešte pred chvíľou v rýchliku z Bratislavy do Košíc.

Viktor Trstenský žil zdanlivo sám v rodinnom dome v Trstenej. Nestrácal kontakt s okolím a postupne sa z neho stala akoby prorocká postava starozákonných rozmerov. Písal listy vedúcim cirkevným aj štátnym činiteľom a tieto listy sú svedectvom doby. Tragikomicky z nich pre mňa vyznieva postava Petra Colotku. Viktor Trstenský kedysi na gymnáziu učil Petra Colotku náboženstvo. Peter Colotka si Trstenského zjavne vážil, aj keď urobil kariéru v komunistickom systéme. V 60-tych rokoch začal Viktor Trstenský písať Petrovi Colotkovi listy na vtedy aktuálne cirkevno-politické témy. Odpovede Petra Colotku signalizujú krivku politických dejín Slovenka 60-tych a 70-tych rokov. Prvá odpoveď Petra Colotku, písaná v roku 1963 je pomerne stručná. Neskôr odpisoval obsiahlejšie a v roku 1968 – Peter Colotka bol vtedy podpredsedom federálnej vlády – dokonca pozval Viktora Trstenského na návštevu do Prahy na dlhšiu diskusiu. Diskusia sa aj uskutočnila. Potom však prišla

okupácia Československa a normalizačná politika Gustáva Husáka. Viktor Trstenský ďalej písal Petrovi Colotkovi, ktorý sa dokonale dokázal prispôbiť novým pomerom, ale odpovede Petra Colotku boli stále stručnejšie, až neskôr za Petra Colotku odpovedal jeho sekretariát, ktorý stručne oznámil „súdruhovi Viktorovi Trstenskému“, že jeho list postúpili na ministerstvo kultúry, ktoré je príslušné na cirkevné veci.

Potom prišiel pád komunizmu a Viktor Trstenský bol občiansky rehabilitovaný. Občiansky rehabilitovaný za vyše 7 rokov vo väzniciach a v táborech, za desaťročia zákazu pastorácie. Bola to rehabilitácia podľa pravidiel štátnej byrokracie. Viktor Trstenský dokázal premeniť aj súdy, aj väznenie, aj zákaz pastorácie na vnútorné bohatstvo a silu viery, ktorá odhaľuje tajomstvá života skryté neveriacim a mení ich na nádheru vznešenej cesty životom.

V pravidelných rozhovoroch s Viktorom Trstenským sa mi pripomenuli veľké postavy katolíckej Cirkvi na Slovensku z Viktorovho obdobia. Prostými slovami vedel opísať detaily zo života biskupa Jána Vojtaššáka, v ktorých sa ako v kvapke vody odrážala jeho vnútorná sila. Spomínal aj na môjho strýka ThDr. Jána Čarnogurského, špirituála spišského seminára, ktorý zomrel v roku 1936 pri púti do Levoče na úpal.

Päťdesiate roky 20. storočia boli desaťročím tajných biskupov na Slovensku. Podľa osobitných pápežských privilégií, nazývaných „mexické fakulty“ biskupi mali právo tajne vysvätiť ďalšieho biskupa, aby komunisti nedokázali Cirkev zlikvidovať. Viktora Trstenského život nedoviedol do oných priesečníkov, kde dochádzalo k takémuto menovaniu. Ak by k nemu bolo došlo, Viktor Trstenský by bol veľkým tajným biskupom. Viktor Trstenský bol veľký aj tak. Pre svoju vernosť katolíckej Cirkvi, pre svoje postoje, pre svoju múdrosť sa stal cirkevnou autoritou na Slovensku. V roku 2002 som bol na oficiálnej návšteve vo Varšave ako minister spravodlivosti a bola tam práve výstava o odboji proti komunizmu v rôznych bývalých komunistických krajinách. Medzi veľkými postavami odporu proti komunizmu bola aj fotografia Viktora Trstenského. Prežil takmer celé 20. storočie a v historickej sínusoide tohto storočia jeho život je ako rovná čiara, voči ktorej sa sínusoida porovnáva. Vo Viktorovi Trstenskom pribudla v panteóne veľkých oravských osobností ďalšia. Zasvätení slovenských dejín budú v ňom vidieť utajeného hrdinu našich dejín. Pre katolícku Cirkev zostane postavou, ktorá svojím životom potvrdila imanentnú pravdu katolicizmu.

SPOLOČNE V SLUŽBE, SPOLOČNE V UTRPENÍ

Bol mojím vzácnym priateľom

Vladimír Jukl, kňaz, matematik

Ja osobne som sa stretol s monsiňorom prvýkrát v roku 1948 na duchovných cvičeniach ako s členom Kolakovičovej rodiny. Už sám Tomislav Kolakovič sa oprávnene obával, že monsiňor sa stane obeťou prenasledovania.

Druhýkrát to bolo v zahraničí – vo Viedni krátko po napadnutí Československa bratskými vojskami. Všeobecne sa očakávalo, že sa vráti komunistický režim v gotvaldovskej podobe. Preto boli veľmi aktívni mnohí laici a kňazi (koniec augusta a začiatok septembra 1968). Monsiňor a ja sme na chvíľu našli útočisko u pátra Xavera Číka (rehoľník – Tešiteľ Božského srdca). Monsiňor sa kontaktoval so svojimi známymi v Nemecku a v Amerike, aby informoval o udalostiach a aby dostal ohlasy rozumných ľudí zvonku.

Tretíkrát som sa s ním stretol u neho na fare v Starej Ľubovni. Od jeho „*farských čias*“ začala tretia etapa našich vzťahov. Stretávali sme sa pravidelne minimálne dvakrát do roka. Monsiňor používal návštevy svojich priateľov na skvalitnenie svojich pastoračných aktivít. U neho na fare sme sa stretávali s mladými ľuďmi, ktorých naučil diskutovať, a keď sme my začali vstupovať do stretiek, mnohí z týchto mladých už vedeli viesť kvalitný dialóg, zmysluplne sa pýtali na vážne veci svojho osobného ale i spoločenského života. Stretávali sme sa aj s niekoľkými aktívnymi rodinami. Po odobratí súhlasu sme monsiňora navštevovali v rodnej Trstenej. Viem veľmi dobre z rozprávania iných, ako dlho žil z týchto návštev. Niekoľko príhovorov začínal slovami: „*Boli ma pozrieť veľmi dobrí a vzácní priatelia!*“ Chcem v tejto chvíli vyznať, že aj Viktor bol pre nás vzácnym priateľom a človekom. Vždy sme si od neho odnášali kus radosti, nejaké písané múdre slovo, list a hlavne vzájomné povzbudenie zostať čistí od hriechov tohto sveta, hlavne od hriechu zrady Krista...

Moje prvé kontakty s monsiňorom Trstenským

Štefan Koma, kňaz

V októbri 1969 Mons. Trstenský po rokoch väznenia a nútených prác konečne nastúpil do pastorácie ako správca farnosti v Starej Ľubovni. Prejavil vôľu, aby kapitulný vikár Dr. Jozef Ligoš ustanovil k nemu za kaplána hneď po kňazských vy-

sviackach roku 1970 mňa. Lenže moja vysviacka sa rozhodnutím ministerstva odťahla z júna na koniec novembra 1970, a tak pán vikár dosadil do Ľubovne Štefana Janíka, môjho spolužiaka, člena Spoločnosti Božieho Slova. Chýr, čo sa niesol o Mons. Trstenskom, o jeho kňazskej horlivosti, odvahe a neúnavnosti, vyvolával vo mne k nemu veľký rešpekt a obdiv. Bol som presvedčený, že Števo Janík, chlapec z Liptovskej Tepličky, v mladosti formovaný v reholi misionárov, bude monsiňorovi súcejším spolupracovníkom. Začul som, čo všetko monsiňor vo farnosti podniká. Úžasné! Len dokedy to budú trpieť normalizátori? Veď prvý robotnícky prezident Gottwald vyhlásil, že v sedemdesiatych rokoch sa už nikto nebude pýtať, či kostol tam a tam je ešte otvorený. A kostol v Starej Ľubovni začínal byť malý...

Po vysviacke 28. novembra 1970 ma pán vikár disponoval ako kaplána do Bobrova.

* * *

V Námestove začínala byť situácia pre správcu farnosti Jozefa Vrbovského neúnosná, pretože spravoval aj Oravskú Jasenicu a Vavrečku. Pán vikár mu chcel pomôcť, aby, nedajbože, vysilený neprišiel o život ako jeho predchodca Kamil Hliva. Napokon sa mu podarilo s veľkými ťažkosťami premiestniť z Liptova na Oravu do Námestova mňa. No a tam to bežalo vo vysokých obrátkach. Týždenne aj 24 hodín náboženstva na jedného duchovného...

Jedného dňa nečakane prikvitol na faru profesor Ladislav Hanus. Možno sa chcel stretnúť so svojím „komplicom“ z väzenia, Jozefom Vrbovským, ktorý bol do 50. roku tajomníkom biskupa Jána Vojtaššáka. Jeho návšteva napokon nemalo potešila aj mňa, veď ma na Kapitule učil a o 20 rokov som si ho zvolil za kazateľa na primičnej sv. omši deň po vysviacke. No to som nemal urobiť, lebo všemocných pánov na ministerstve táto voľba tak pobúrila, že mi len-len vysviacku nezastavili. (A ja, v strachu, som ho potom už ani na primície nepozval.)

Profesor Hanus, keď už pobudol vyše hodiny v radostnom rozhovore, ako to vedia väzni, čo sa „slobodili“, vstal a oznámil, že ešte musí navštíviť ďalšieho komplica, Viktora Trstenského. Nevedel však, ako sa dostane do Trstenej. Pre mňa to nebol problém, mal som auto - staršieho „chrobáka“, fiatku. V Trstenej nám ľudia ukázali, kde býva monsiňor. Býval za kultúrnym domom u svojho brata v manzar-dovej izbičke.

Tam sa stretli títo dvaja hierarchovia bez infuly, (hoci Viktor mal aj zvláštne právomoci od biskupa Jána), dve charizmatické osobnosti, z ktorých vyžaroval duch, múdrosť, istota a dôvera, veď sú v službe Najvyššieho. Nepadlo jediné prázdne slovo. Hovorili zanietene a múdro. Len hovorili a hovorili a ja som v kútiku počúval a počúval a prežíval niečo, ako tí traja na Vrchu: „Pane, dobre je nám tu...! Hovorili, „ako im Duch dával hovoriť“. Alebo, žeby to bol duch biskupa Jána? Títo dvaja kňazi ho azda najintenzívnejšie nasávali, keď mali možnosť tohto spišského veľkňaza z Oravy v úctivom obdive zblízka sledovať a potom bezvýhradne poslúchať: monsiňor počas účinkovania v pastorácii a Hanus, profesor, v kňazskom seminári.

Absolvovali najnáročnejšiu univerzitu. Vo väzeniach. Oj, tam bolo profesorov! Aj biskupov! Tam mal kto učiť. No poznať Boha a jeho plán spásy sa nedá naučiť z encyklopédie. Boha môže človek poznať, len ak ho miluje. Na socialistických väznicach 50-tych rokov mohli byť právom umiestnené tabule: Vysoká škola Pravdy, Spravodlivosti a Lásky. *Učëň* tam znamenalo *mučëň*. Och, tam tak zmaturovať! Žiarlil som, že ja som bol iba pétepák a vo vodárskych kanáloch ako „osamelý havran“. Rezignovane, či zo vzdoru som akceptoval status mukla: „Keď som roboš, tak budem roboš!“ – Oni však tam ako „krdel sokolov“, boli jeden druhému oporou a „kde sú dvaja alebo traja v mojom mene, tam som ja medzi nimi“, sľúbil Kristus. Oni kypeli jedným Duchom. Aj Hanus, aj Trstenský, aj Vojtaššák, aj všetci ostatní vyvolení. – Škoda, že som prvé osobné stretnutie s monsiňorom musel skrátiť, lebo som mal večer sv. omšu na voľaktorej filiálke.

Toto stretnutie malo však dohru. Na druhý či tretí deň. Navštívil ma dôstojník Štátnej tajnej bezpečnosti (Š...) a vyšetroval ma, či viem, kto je Hanus, kto je Trstenský a z akého dôvodu som bol za Trstenským. – Povedal som, že považujem za samozrejme poslúžiť svojmu profesorovi, veď ma dva roky učil a pretože je starší, patrí sa mu pomôcť. (Náš vzťah sa upevnil v Bratislave, kde on bol po amnestii v 66. roku kuričom v sklárni a ja som tam začal študovať na teologickej fakulte. Ako nám len milo padlo, keď nás, gregoriánsku schólu, pri východe z Dómu sv. Martina po sv. omši ukradomky čakal za nejakou stavbárskou búdou a kontaktoval sa s nami aspoň pohľadom. Dakedy aj slovom: „Štefanko, podľa toho, ako sláвите sv. omšu, dá sa poznať vaša viera!“) – Tak tento profesor Hanus, filozof kultúry, chcel navštíviť Mons. Trstenského, prvého dôverníka Vojtaššákovho. Neskutočné, čo sa to títo mukli opovažujú...?! – Nuž a ja čo...? Zase mi pribudla čiarka do čiernej knihy...

Keď som bol 1. októbra 1974 preložený do Liesku, 5 km od Trstenej, vybral som si monsiňora za spovedníka ako mnohí iní kňazi. A on sa tešil, že sa mu bratia kňazi napriek chmúrnym pohľadom jeho „ochrancov“, alebo zdvihnutým ukazovákom všelijakých zmocnencov nevyhýbajú a prvokresťanskou človečinou zaplňajú jeho samotku. Hneď pri druhom, či treťom stretnutí ma donútil, aby som mu tykal. Oj, ako mi to nešlo, ako som sa mýlil...

Kto by to tušil?

Jedno ráno koncom leta 1983 sme sa na podnet mamy vybrali do Trstenej k monsiňorovi. Zrejme chcela ísť k nemu na sv. spoveď a stretnúť sa so sestričkou Veronikou. Mama mala k sestričkám vždy veľmi blízko, veď zasvätiť sa v reholi bol jej detský sen. Pozbierala všeličo, čo by sestričke padlo vhod: mlieko, cibuľu, mrkvu... Cestou sme zbytočne nerozprávali, len sme sa v krátkosti pomodlili, ako treba, keď sadáš do auta. Zastavili sme pred ich domom. Za kultúrnym domom bola odstavená stavbárska maringotka so zavretými okenicami. Čože idú robiť kultúrnicí? Na dverách sme zazvonili a sestričku pozdravili: „Pochválen!“ Mama jej dávala tašku. Sestrička zblednutá ako bez krvi zašepkala: „Máme domovú prehliadku!“ Cez

otvorené dvere som zazrel pohybovať sa uniformované postavy. Bolo ich vraj šesť. „Bože, pomáhaj monsiňorovi!“ – On sa zvnútra nemohol ukázať. Pochopil som, prečo tá maringotka... Odpočúvanie.

No raz bolo tak: Vošiel som bez zvonenia zadným vchodom. Tam bývali dvere otvorené pre zasvätených návštevníkov. U monsiňora v obývačke sedí v kresle pán v stredných rokoch, fajčí si v pohode už neviem koľkú cigaretu a monsiňor ho ponúka dobrou slivovicou ako blízkeho človeka, z ktorého má on, Viktor radosť. Predstavuje mi ho:

„Toto je syn môjho oddaného dolnokubínskeho farníka. Hovoríme, ako sa teraz u nás žije...“ – Ešte pár viet a potom sa mi prihovori ten priateľský človek: „Viete, dôstojný pán, ja by som niekedy prišiel aj k vám, aby som sa posilnil vo viere ako tu.“ – Nuž prečo by som nesúhlasil? A tak prišiel asi štyrikrát. Pochválil som sa mu, že som dostal latinsko-taliansky Kódex kánonického práva (aké je hlboko ľudské to cirkevné právo!), ukázal som mu aj reprodukcii fotografie z Tygodnika powszechného: Ján Pavol II. vo väzení na návšteve atentátnika Ali Agcu. Milý hosť poznamenal, že je to úžasné a že by si to rád popozeral doma. Súhlasil som: „Veď keď nabudúce prídete, tak mi to donesiete.“ – O pár dní som sa však dozvedel, že Kódex aj fotografia sa nachádzajú na ŠtB a že dotyčný pán je dôstojník tajnej bezpečnosti. Ako som to však mohol tušiť? – O týždeň prišiel obidvoje vrátiť. Teraz zase netušil on, že ja viem... Azda však niečo zbadal, keď som rozhodne odmietol, čo mi ponúkal: Socialistické príručky o práci. „Priateľský človek“ sa vytratil ako pristihnutý pri čine. Uberal sa hore dedinou, len raz sa obozrel. No ten pohľad...

Na návšteve biskupa Jána Vojtaššáka (v strede) v Senohraboch.

Modli sa a pracuj

Kedykoľvek som k Viktorovi vkročil, vždy som ho našiel v činnosti. Alebo sa modlil, alebo študoval náboženskú, hlavne pokoncilovú literatúru, aj nebezpečne samizdatovú, alebo sa venoval návštevám, ktorých bolo dakedy toľko, že v predsieňu nebolo miesta na odloženie topánok a obývačka bola preplnená. Neraz som sa vrátil domov aj preto, aby sa celkom nevyčerpal. Často som ho pristihol pri písaní listov, lebo mal bohatú korešpondenciu. Niektoré listy adresované verejným činiteľom, alebo inštitúciám mi zveril, aby som v nich urobil jazykovú úpravu, alebo ich aspoň prepísal na počítači.

Zaujímal sa o dejiny a cítil zodpovednosť za svoj vklad pre budúcnosť Cirkvi a národa. Najvyššími hodnotami boli pre neho: Boh, duše a národ. Tak ako to zdôrazňoval kňazom a v živote realizoval Boží sluha biskup Ján, ktorý ešte pár mesiacov pred smrťou ako 88-ročný mal v Senohrabochoch na stole štôs kníh a navrchu rozčítanú štúdiu Problém Cigánov na Slovensku.

Beatifikácia tohto jedinečného veľkňaza – mučeníka sa stala prioritou monsiňorovho srdca. Dôkladnému životopisu biskupa Jána sa venoval veľmi aktívne niekoľko rokov. Dnes si vie málokto predstaviť, ako vznikala táto dôkladná historiografická práca, podložená množstvom dokumentov, ktoré sa museli sústavne skrývať pred sľedivými pohľadmi špicľov. Bolo to niečo podobné, ako keď v stave obliehania a likvidácie Spišského seminára roku 1950 profesor filozofie Štefan Náhalka napísal, na cyklostyle rozmnožil a na prednáškach počas semestra vyložil štúdiu o dialektickom materializme. Keď bohoslovcov vyskúšal, každý musel skriptá odovzdať na spálenie tak, že nezostal z nich ani kúsok papiera. – Preto rok 1990 bol pre monsiňora rokom veľkej eufórie, keď spomenutý životopis vyšiel v 50-tisícovom náklade. (Celý náklad priviezol veľký kamión s vlekom na lieiseckú faru. Zaplnili sa ním všetky voľné priestory.) Jeho nádej ešte vzrástla, keď v Levoči pápež Ján Pavol II. blahosklonne naznačil, že biskup Ján, mučeník z Oravy, by mal byť právom postavený na oltár ako vzor pre dnešnú i budúce generácie. Takisto aj sestra Zdenka z Krivej.

Bolestné rozčarovanie však nastalo, keď prišlo z Vatikánu úradné oznámenie, že sestra Zdenka áno, ale biskup Ján nebude môcť byť beatifikovaný. Neslýchaná spupnosť istých kruhov a „odovzdanosť“ našich zodpovených privádzali Viktora do plaču. Mňačkove jedovaté písacky „o starom feudálovi na Kapitule“ považoval za vrchol neprávnosti oportunistických víťazov. Ako si len v týchto chvíľach hlboko rozumel s Dr. Gabrielom Hoffmanom, lekárom v Snine a s vdp. Edmundom Bárdošom, farárom v Habovke. Obaja boli pokrstení židia s plamennou vierou konvertitov, nezmanipulovaní vo veci hodnotenia vojnového Slovenského štátu. – No aj tak musel piť kalich do dna. Premožený trpkosťou mi párkrát povedal: „Niet pochopenia, odnikiaľ pomoci. Pochováš ma ty.“

Na primíciach Jána Kuboša (vľavo) v júni 1989 v Nižnej bol z V. Trstenského ešte kňaz bez „štátneho súhlasu“. Preto z rúk novokňaza prijíma eucharistického Krista „ako civil“. Vpravo Ján Farkašovský, vzadu Štefan Koma.

Aby mohol byť stále v službe ľuďom, čo ho vyhľadávali, stal sa väzňom vo vlastnom dome. Nikdy sa však nesťažoval. Hovoril len o tom, čo bolí Cirkev a čo bolí slovenský národ. Čo bolelo jeho, to tajil. Stačilo mu, že Pán to vie.

Dostal dar dlhovekosti, aby ako evanjelista Ján bol mostom medzi tromi generáciami prvokresťanov a svedkom dejín spásy. Viktor bol naozaj svedkom zápasov i víťazstiev nášho národa v zápase o svoju kresťanskú identitu, zdrojom skúseností a nositeľom nádeje ako ozajstný človek viery, ktorý si najviac načerpal z ducha biskupa Jána. Dokonca aj ich životné cesty boli bežná celkom rovnaké. Aj ich koniec. Aj víťazný veniec!

Bol už v kóme, keď som mu naposledy stisol ruku o 11.30 vo vigíliu Nepoškvrneného Počatia Panny Márie. O necelých desať hodín prešiel ticho do večnosti. Viktor – Víťaz.

Zvítanie s kardinálom Korecom, vpravo Ján Silan.

V novembri 1989 sa Mons. V. Trstenský cestou z Ríma zastavil v Benátkach.

So súrodencami.

*V deň svojho 50 ročného kňazstva
Sp. Kapitula - Trstená „Dobrorečím Otcu i Synu so Svätým Duchom*

1931- 29. VI. -1981

za milosť

*Mons. Viktor Trstený
xk. kňaz m. sl.*

*Spravodlivosťou ku pokoji,
utýmením ku láske!*

<i>narodenia</i>	<i>28. III. 1908</i>
<i>sv. krstu</i>	<i>29. III. 1908</i>
<i>T. sv. prijímania</i>	<i>15. V. 1917</i>
<i>sv. birmovania</i>	<i>22. VII. 1922</i>
<i>sv. kňazstva</i>	<i>29. VI. 1931</i>
<i>služby Oltáru</i>	
<i>v Leváci v Relove,</i>	
<i>v Dol. Kubíne,</i>	
<i>v H. Lúbovni</i>	<i>22 x. a 3 m.</i>
<i>svedectva Kristovi</i>	
<i>v 24 väzeniach</i>	
<i>a táborych</i>	<i>7 x. a 4 m.</i>
<i>vo výrobe i na</i>	
<i>nútenom odpočinku</i>	<i>20 x. a 5 m.</i>

*a vo vďačnej láske žehnám všetkých,
čo mi vyprosovali tieto milosti.*

*"Osožilo mi, že si ma pokoril, lebo som
sa naučil poslúchať voju vôľu." Ž 118,71*

STARÁ ĽUBOVŇA PAMÄTÁ

Marta Majerčáková

Kňaz, ktorý budoval dobro v srdciach veriacich

Zo spomienok Heleny Akimjakovej, Stará Ľubovňa

Dekrétom z 15. októbra 1969 Msgr. Viktorovi Trstenskému vtedajší predstavitelia totalitného režimu prideliť farnosť Stará Ľubovňa. Platnosť dekrétu mu skončila 30. 1. 1974, na základe odobratia štátneho súhlasu a núteného odchodu do dôchodku. „Monsiňor“, ako sme ho volali, bol vzácny kňaz a skutočný duchovný otec pre všetkých veriacich.

Obnovené farské priestory otvorené pre všetkých

Otec Trstenský po príchode do Starej Ľubovne spočiatku nemohol bývať na fare pre dezolátny stav budovy. Preto dočasne býval u „Čoči“ tety Černeckej, ktorá mala na námestí apartmán vhodný pre núdzové riešenie. U Čoči boli dočasne ubytované aj rehoľné sestry, kým sa neopravila farská budova. Monsiňor už na začiatku nástupu do pastorácie vedel tímovo pracovať. Požiadal veriacich o ustanovenie cirkevnej rady, ktorá by mu pomáhala v ťažkej práci počnúc rekonštrukciou farského sídla. Najviac mu pomáhal stavitel' Karol Kačmarčík, Pavol Pavlovský, Michal Repka a ostatní pracovníci miestneho Okresného stavebného podniku, vedúci elektrárne František Ščurka a ďalší. Farskú budovu predĺžili o zadnú časť a dobudovali garáže. Keď sa celá výstavba ukončila, nadstavbu budovy, ktorá bola určená pre rehoľné sestry, podľa rozhodnutia štátnych orgánov obsadila Slovenská štátna poisťovňa. Rehoľné sestry sa do týchto priestorov mohli nasťahovať až po roku 1990.

Duchovný otec Trstenský bol nielen kňazom dobrého srdca, ale aj nebojácny bojovníkom za vieru a hľadanie pravdy. Staral sa o mládež a miništrantov, ktorí mali na fare vždy otvorené dvere. Mal rád všetkých, vzdelaných, starých a opustených.

Radosť z pestrého života vo farnosti prekazili

Počas pôsobenia otca Trstenského v Starej Ľubovni mu pomáhali tri rehoľné sestry. Rita bola kantorka, Barborka pracovala ako katechétka a vychovávateľka a Veronika viedla domácnosť na fare. Radosť z pulzujúceho života však netrvala dlho. Funkcionári okresu a príslušníci Štátnej bezpečnosti to nemohli zniesť a po

štvorročnom účinkovaní monsignorovi zobrali súhlas na vykonávanie kňazskej služby. Zo Starej Ľubovne musel odísť. Veriaci sa zaňho prihovárali aj na Krajskom národnom výbore v Košiciach, na ministerstve kultúry, ale bezvýsledne. Preto sa otec Trstenský vrátil do svojho rodiska, do Trstenej.

Ako nás „eštebáci“ prenasledovali a vyšetrovali

Deň pred odchodom drahého monsignora do Trstenej sme urobili rozlúčku na fare, lebo mal aj narodeniny. Vtedy každého, kto prišiel na faru, prísne sledovali. Trňom v oku bola aj naša rodina. V ten večer som s manželom Ladislavom tiež išla na faru. Nasledujúci deň eštebáci vyvodili z toho dôsledky. Prišli za mnou hneď ráno na Okresnú správu ciest, kde som pracovala. „Eštebák“, volal sa Rigo a ďalší vyšetrovatelia zavelili: „Hľadáme súdružku Akimjakovú. Povedzte nám, prečo sa angažujete za Trstenského, čo vám dobré urobil?“ „Mne?“ - spýtala som sa. „Azda vám, najmä štátu, lebo keď urobil nadstavbu na fare, hneď sa tam nasťahovali úradníci Štátnej poisťovne. To urobil málo?“ Súdruh Rigo na to: „No viete, ale Trstenský kázal v kostole a na nás nadával, farníkom rozkazoval, aby ho zastávali“. Odpovedala som, že to nie je pravda. Potom mi dali papier, aby som písala nejaké udania, avšak ja som odmietla čokoľvek napísať i podpísať. Súdruh Rigo povedal, že na druhý deň prídu zas. Ale viac už neprišli...

Dom pre otca Trstenského v Trstenej za 53 dní

Po presťahovaní otca Trstenského do Trstenej ubytoval sa v manzartke u svojho brata. Ale to nebolo najlepším riešením. Preto sme rozmýšľali o výstavbe domu pre nášho otca. Tento zámer sa nám aj podaril. Počas voľných dní, najmä v piatok a sobotu, sme prichádzali autami zo Starej Ľubovne do Trstenej, aby sme svojmu kňazovi vytvorili miesto na dôstojné bývanie. Privádzali sme si tam aj stavebný materiál i stravu pre robotníkov. Za totality to však bez prenasledovania nešlo. Neraz nás „eštebáci“ sprevádzali až pred jeho dom, dokonca postavili maringotku oproti jeho domu, aby ho „strážili“. Na strechu natiahli antény, aby mohli odpočúvať a zo zadnej strany dvora domu, kde sa nachádza základná škola, sliedili, fotili a udávali. Keď sme z Trstenej odchádzali, na konci mesta pri benzínovej pumpe nás „eštebáci“ čakali a robili obhliadky áut, kontrolovali aj ich podvozky, či nevezieme náboženskú tlač a pod. Mysleli si, že nás zastrašia, ale my sme otca Trstenského vytrvalo navštevovali až do konca jeho života.

Viera, ktorá nič nestojí, nestojí za nič

Ján Štellmach, Stará Ľubovňa

Pre mňa a moju rodinu Msgr. Viktor Trstenský svietil ako maják v období tzv. normalizácie, keď som bol prenasledovaný pre verejné vyznávanie svojej viery. Za pravidelnú účasť na bohoslužbách a každoročné prihlasovanie troch detí na náboženskú výchovu, dostal som v júni 1976 výpoveď zo zamestnania s odôvodnením, že „v ideologickej oblasti sa dopúšťam závažných chýb“. V okrese Stará Ľubovňa bol zo strany Okresného výboru Komunistickej strany Slovenska vydaný zákaz prijímať ma do práce zodpovedajúcej môjmu vysokoškolskému vzdelaniu, takže posledných 16 rokov som musel denne cestovať 50 km do zamestnania v Poprade. Dcéra po ukončení základnej školy sa „za tresť“ nemala dostať ani na učňovskú školu, i keď bola vynikajúcou žiačkou. Božím riadením sa snahy komunistických funkcionárov KSS nenaplnili a všetky deti vyštudovali.

Msgr. Trstenský nás neúnavne povzbudzoval, aby sme neboli ako trstiny zmietané vetrom a nebáli sa vyznávať svoju vieru a podľa nej aj žiť i za cenu obetí. Hovorieval: „Viera, ktorá nič nestojí, za nič nestojí“. Jeho slová mali váhu, lebo ich potvrdzoval vlastným životom.

Každý bol u duchovného otca vítaný ako doma

Zo spomienok Márie Jedinej, rod. Fedákovej, Stará Ľubovňa

Keď do Starej Ľubovne prišiel kňaz Mons. Viktor Trstenský, mala som približne dvanásť rokov. Boli to roky môjho dospievania, ale aj vzdorov a hľadania si vlastnej cesty. Ešte pred ním do našej farnosti prišli rehoľné sestry – Rita, Barborka a Veronika.

Po príchode otca Trstenského sa fara stala naším druhým (pre niektorých prvým) domovom. Naša cesta zo školy nevedla domov, ale na faru, kde boli pre nás otvorené nielen dvere, ale aj srdce a uši, ktoré počúvali naše problémy a vedeli správne poradiť. Sestrička Veronika mala pre nás vždy aj niečo pod zub. Až potom pokračovala naša cesta domov, večer do kostola na svätú omšu a potom zase na faru. Niekedy nás tam bolo aj tridsať mladých. Najprv sme si vypočuli slovenské vysielanie Vatikánskeho rozhlasu a potom sme rozoberali otázky či problémy, alebo Božie slovo zo svätej omše. Večery na fare sa končili pesničkami, najčastejšie oravskými, napríklad Na tej našej Oravienke krásne je. Keď sa blížil deň narodenín otca Trstenského, nacvičovali sme divadielka, pesničky, scénky a neodmysliteľným darčekom

Štátna bezpečnosť argumentovala tým, že otec Trstenský „kazí mládež“.

Ovocie práce s deťmi Mons. V. Trstenského a sestry Barbory v Starej Ľubovni.

bolo robiť pre neho duchovnú kyticu, uvitú z modlitieb ružencov, svätých omší a prijímaní, krížových ciest, sebazaprení a dobrých skutkov.

Nikdy nezabudnem na 31. január 1974. V tom roku som maturovala. Pred Vianocami, keď sme mali stužkovú, nám, maturantom, otec Trstenský dal finančný dar-

ček. Aj v tento deň sme bežali zo školy k nemu pochváliť sa polročným vysvedčením. Na fare však namiesto veselého štebotu bolo ticho a smútok. Neveštilo to nič dobré. Dozvedeli sme sa, že duchovný otec je tam posledný deň, večer môže mať poslednú svätú omšu a potom musí zo Starej Ľubovne odísť. Štátna bezpečnosť bola presvedčená, že „kazí mládež“.

Bolo nám veľmi smutno. V našich srdciach už boli zasiaté tie pšeničné zrnká, ktoré padli na úrodnú pôdu. Potom sme často, napriek prekážkam, chodievali za duchovným otcom na Oravu do Trstenej. Nebáli sme sa, aj keď sme vedeli, že ho kontroluje Štátna bezpečnosť. Keď som sa vydala a založila som si rodinu, napriek tomu, že môj manžel predtým otca Trstenského nepoznal (bol Bratislavčan), rád a často so mnou a neskôr aj s našimi deťmi chodieval za otcom do Trstenej. Spravili sme si výlet prospešný pre dušu, ktorá uňho našla mnoho dobrých rád. Pri rozlúčke nám prízvukoval: „Žíte nielen pre tunajší svet, ale utvárajte si aj poklady pre nebo.“ Veľmi mi pomohli jeho povzbudivé slová, keď môj manžel ťažko ochorel a po krátkom čase si ho Pán povolal k sebe. Dodnes mi znejú jeho slová: „On ti bude pomáhať aj z Večnosti, len ho o to pros.“ Každý rok sme sa cez prázdniny s deťmi u otca Trstenského zastavili a vždy sme odišli povzbudení. Mladí či starí, chudobní či bohatí, každý tam bol vítaný ako doma, pre každého bol otcom. Obdaroval nás duchovnými darmi, z ktorých čerpáme dodnes.

Nohami kráčajte po zemi a rukami sa držte neba

Zo spomienok Mariána Fedáka, Stará Ľubovňa

Neviem, prečo si spomínam na túto kázeň. Bola to jedna z tých „obyčajných“ kázní vo všedný deň, hoci v podaní otca Trstenského nijako všedná nebola. Duchovný otec povedal: „Raz sa vybral mladý učenec, ktorý bol hrdý na to, aké má v spoločnosti postavenie, koľko toho vie a čo všetko už v živote dokázal, na výlet na more. Najal si staručkého rybára, aby sa s ním plavil po vode. Deň bol krásny, more pokojné. Ticho prerušovali veslá poháňané mozoľnatými rukami starého rybára. Po chvíli učenec povedal: „Život je krátky, treba ho využiť a jediné, čo má v živote cenu, sú vedomosti. Tie vám zabezpečia slávu, peniaze, postavenie.“ Pozrel sa na rybára, aby zdôraznil, aký je medzi nimi rozdiel a povýšenecky sa ho spýtal: „Vy už máte takmer celý život za sebou, iste mnoho viete z prírodných vied, matematiky, fyziky, chémie?“ Rybár pokrútil hlavou. Učenec mu na to povedal: „Tým, že ste tieto vedy neštudovali, stratili ste aspoň štvrtinu svojho života.“ Rybár neodvetil, len ďalej poháňal drevené veslá. Po chvíli učenec dodal: „Možno ste sa zaoberali ľudským telom, ste vzdelaný v medicíne? Nie!? Tak ste stratili polovicu života.“ A hneď po-

kračoval: „Možno ste cestovali. Čo tak spoznávanie nových krajín?“ Vráskavá tvár rybára zostala pokojná. Odpovedal nemým pohybom hlavy zo strany na stranu. „Tak ste stratili trištvrťinu svojho života. Ja, na rozdiel od vás, ja, ja, ja...“ Viac už nedopovedal. Čln sa prevrátil. Rybár, ktorému sa podarilo zachrániť, si povzdychol: „Vy ste však stratili celý život“.

Dodnes si pamätám na túto kázeň otca Trstenského a aj vďaka nemu viem, že len viera v Boha, láska k Nemu a k ľuďom je to, čo nás zachráni. Neprestajne nám prízvukoval: Žite život naplno. Učte sa, vzdelávajte, športujte, veselte sa. Veď na to ste boli stvorení, aby ste nohami pevne kráčali po tejto zemi. Ale nikdy nezabudnite, že ľahko môžete spadnúť. Myslite na to, že máte aj ruky a tými sa stále pevne držte neba.

Spoznali sme farnosť ako dar spoločenstva

*Zo spomienok **Lubomíra Ogurčáka**, Stará Ľubovňa*

Na Vianoce roku 1973 v Starej Ľubovni sa nedá zabudnúť. Stalo sa to v poslednú adventnú nedeľu. Po svätej omši, keď sa už všetci náhlili „za predvianočými povinnosťmi“, pán farár, Mons. Viktor Trstenský poprial veriacim radostný Štedrý večer v kruhu svojich rodín. Tých, ktorí mali tieto slávnostné chvíle prežiť v osamelosti, pozval na štedrú večeru na faru. V kostole nastalo ticho. Nikto sa už neponáhľal. Pre starých, opustených a chorých toto pozvanie na spoločnú štedrú večeru s kňazom bol ten najkrajší vianočný dar - dar spoločenstva. Vo farnosti sa potom ešte dlho rozprávalo, aký úžasný večer to bol... A pre tých, čo pre chorobu či nevládnosť nemohli prísť k farskému štedrovečernému stolu, duchovný otec pripravil balíčky, ktoré im roznášali deti z farnosti. Potom sa život vrátil do všedných dní, no ľudia nezabudli na šľachetný čin svojho kňaza, ktorý im otvoril nielen dvere fary, ale aj svojho srdca. Získal si ich príkladným životom, ktorý sa zhodoval s tým, čo hlásal. Prichádzali k nemu ako k otcovi, ktorý mal pre každého čas, slovo povzbudenía, a ak bolo treba, aj pomocnú ruku.

Aktivita Mons. Trstenského sa nepáčila vtedajším predstaviteľom okresu a mesta. Z Okresného národného výboru, odboru kultúry v Starej Ľubovni, dostal rozhodnutie o odňatí štátneho súhlasu. Okrem iného mu vyčítali aj jeho vianočnú aktivitu. Otec Trstenský sa odvolal a vyvrátil všetky obvinenia. Veriaci robili všetko pre to, aby ochránili svojho kňaza a aby mohol zostať v Starej Ľubovni. Všetko úsilie bolo zbytočné, lebo predstavitelia totalitnej moci o Trstenskom rozhodli vopred a čakali už len na vhodnú zámienku, aby ho mohli od veriacich „odtrhnúť“. Pri kostole a okolo fary hliadkovali príslušníci ŠtB. V tom čase doručili na faru novú drevo-rezbu krížovej cesty pre staroľubovniansky Kostol sv. Mikuláša. Mons. Trstenský, ktorý už v tom čase nemal štátny súhlas na vykonávanie pastoračnej činnosti, sa

Mons. V. Trstenský pri pohrebných obradoch v Starej Ľubovni.

rozhodol tajne ju posvätiť. Neskoro večer sme v tichosti vošli do kostola cez sakristiu. Niekoľko miništrantov a dievčat sa zúčastnilo na pobožnosti. Zvesili sme staré obrazy a na ich miesta vešali nové s jednotlivými zastaveniami krížovej cesty, ktoré duchovný otec hneď posvätil. Bolo to namáhavé pre tmú v kostole a tiež si to vyžadovalo odvahu, vzhľadom na napätú situáciu v meste. Pri 13. zastavení sme počuli klopanie na dvere sakristie, ktoré silnelo až do buchotu. So strachom sme sa tisli k otcovi Trstenskému, ktorý pokojne dokončil pobožnosť. Báli sme sa vyjsť von. Keď sme zbadali našich kamarátov, miništrantov, vydýchli sme si.

Deti a mládež duchovného otca milovali, boli stále v jeho blízkosti. V kostole a na fare boli častejšie ako doma. Každé stretnutie sa začalo vtipmi, zaujímavosťmi, rad prišiel i na školské povinnosti a známky. Nasledoval príhovor a modlitba. Chlapci a dievčatá dovedy málo vedeli, čo otec Trstenský prežil, koľko väznic a táborov prešiel, než prišiel do pastorácie v Starej Ľubovni. Často ani netušili, aké nebezpečenstvo na nich číha zo strany ŠtB, ktorá mu čoraz viac strpčovala život. Do kostola začali prichádzať aj neveriaci na podnet svojich detí, ktoré zrazu začali žiť iným životom.

Otec Trstenský bol výborný rečník, rozprával zrozumiteľne, aby porozumeli i obyčajní ľudia. V nedeľu mal tri sväté omše a pri každej inú kázeň. Počas Vianoc sme ho sprevádzali pri koledovaní. Nosil si so sebou slovník, aby si v každom dome zapisoval údaje o domácich. Chcel čo najviac spoznať svojich farníkov a vedieť o ich radoostiach i starostiach.

Neraz po rannej svätej omši dal možnosť gréckokatolíckym kňazom, ktorí mali zakázanú činnosť, aby za zatvorenými dverami slúžili liturgiu. Ja sám som niekoľkokrát ministroval, pravdaže tajne, jeho kamarátovi zo seminára, ktorý ho navštevoval. V pamäti mám i spoločný výlet miništrantov a dievčat zo spevokolu, ktorý sme zakončili v jeho rodisku, v Trstenej, pri hrobe rodičov.

Otec Trstenský bol Boží muž, kňaz telom i dušou, ktorý dokázal veľké veci. Bol mnoho ráz súdený, odsúdený, vyhodený, ale nikdy nebol pokorený. Pre nás je veľkým príkladom a v súčasnosti už aj orodovníkom v nebi. Veď ako povedala reholná sestra Barborka Kováčová, ktorá spolu s ním vychovávala novú generáciu chlapcov, otec Trstenský nám z neba pomáha viac, než keď bol na zemi.

Dodával nám silu bojovať za pravdu a zostať vernými Bohu

Zo spomienok Margity Fedákovej, učiteľky na dôchodku, Stará Ľubovňa

Ako učiteľka som pre svoje náboženské presvedčenie, ktorého som sa nechcela zrieknuť, bola prenasledovaná. Prekladali ma z jednej školy na druhú, zastrašovali a bola som pod stálym nátlakom, že moje deti sa nedostanú na nijakú vysokú školu a mňa zo školstva prepustia. No bol to otec Trstenský, ktorý mi dodával odvalu, povzbudzoval ma, aby som sa nebála, že každý má právo na náboženskú slobodu. Dával mi silu, aby som bojovala za pravdu a bola verná svojmu presvedčeniu, Kristovmu evanjeliu.

Spomínam si na jednu udalosť z mnohých, keď moje deti ako potomkovia „sú-družky učiteľky“ nemohli navštevovať hodiny náboženstva v škole. A tak vďaka duchovnému otcovi chodievali na náboženstvo na faru. Robil to s láskou a nebál sa, že môže mať z toho neprijemnosti. A naozaj, raz museli z fary utekať zadným vchodom, lebo na faru prišla kontrola zo štátnej bezpečnosti.

Nezabudnuteľné spomienky máme aj na vianočné koledovanie, keď otec Trstenský (aj keď to bolo pre neho určite namáhavé) s láskou navštívil každý dom. Išiel všade tam, kde ho čakali, aby požehnal príbytok a porozprával sa s každým osobne, povzbudzoval a kde bolo treba, podal aj pomocnú ruku. Deťom rozdával sladkosti a starším sväte obrázky s vinšom. Ako duchovný otec bol medzi deťmi obľúbený. Okrem úsmevu a dobrého slova mal pre ne aj plné vrecká cukríkov. Vždy si našiel čas aj pre mládež. Rozdával úsmev a povzbudenie, aby sa nebáli kráčať za svetlom pravdy.

Brána fary bola pre každého otvorená v dennú i nočnú hodinu. Na fare sme našli domov, otvorené srdce, radu a lásku starostlivého otca. O každého mal záujem. Nemal problém ísť aj za starými, chorými a opustenými, aby ich duchovne, ale aj finančne podporil. Svojím príkladným životom mnohým vstúpil do srdc zrnka

K životu patrí nielen modlitba a práca, ale aj relax a zábava. Duchovný otec V. Trstenský si s mládežníkmi zo Starej Ľubovne zašiel aj do Tatier.

pre kňazské a rehoľné povolania. Neprestajne prízvukoval: „Žite v Božej láske, pravde a добрote.“

Jemu vďačím za svoju rodinu a deti, vďačím mu za to, že v ťažkých časoch komunistického režimu sme nestratili vieru, nedali sa zastrašiť a oklamať ateistickou výchovou.

Otec Trstenský bol horlivý, nebojácny kňaz, ktorý každému podával pomocnú ruku, rozdával sa ľuďom a celý život sa usiloval o záchranu ľudskej duše. Smelo viedol boj za Božiu pravdu a nebál sa hoci aj život za ňu položiť. Do konca svojho života nebojácne hlásal Božie slovo, lásku, pravdu, spravodlivosť, ale aj odpustenie. To, čo nám zanechal, malo a má pre náš duchovný život veľkú cenu. Vyoral hlbokú brázdú, aby sme po jeho vzore neochvejne a smelo kráčali životom pod ochranou Sedembolestnej Panny Márie k večnému cieľu, ktorým je Boh.

Veľkí ľudia nezomierajú. Msgr. Viktor Trstenský, náš duchovný otec, bude stále žiť v našich srdciach a spomienkach. V modlitbách sa obraciame k Všemohúcemu o jeho oslávenie v nebeskej vlasti.

Z jeho domu sa stala fara pre Slovensko

Zo spomienok Anny Melkovičovej, Stará Ľubovňa

Naším kňazom v Starej Ľubovni bol Eduard Bugar, ktorý, unavený prácou, chcel v roku 1968 odísť na dôchodok. Hovorilo sa, že do našej farnosti príde kňaz, horlivý „pacista“. Preto sa delegácia veriacich vybrala k pánu vikárovi Dr. Jozefovi Ligošovi, aby do Ľubovne nedal kňaza z Pacem in terris. Dôvodil, že má málo kňazov. Ktosi z delegácie na to reagoval tak, že veď vo výrobe je ešte Viktor Trstenský, aby teda pán vikár zariadil jeho daň na našu faru. A stalo sa. V roku 1969 prišiel do našej farnosti Msgr. Viktor Trstenský. Jeho činnosť bola hneď aktívna na poli duchovnom aj hmotnom. Bolo ho vidieť a počuť všade – medzi miništrantmi, mládežou, deťmi, ale aj v celom živote farnosti. Dvere fary boli otvorené dokorán. Na jej prízemí boli ešte byty pre nájomníkov, po ich uvoľnení sa hneď začalo s generálnou opravou. Po dokončení sa mohli na fare miništranti i ostatná mládež hrať rôzne hry a monsiňor si vždy našiel čas pohovoriť si s nimi. Skutočne to bolo zaujímavé, že mal tak čas zariadený, že pre každého ho bolo dosť. Či ľudia prichádzali daň na sv. omše, alebo vybaviť pohreb, vždy milo každého prijal a niekoľkými slovami povzbudil. Pritom bol vo farnosti jediným kňazom – aj pre gréckokatolíckych veriacich. K farnosti patrilo aj okolie, pretože gréckokatolícki kňazi boli vo výrobe. Návštevy monsiňora v rodinách, zvlášť pri vysviacke domov boli rodinné. Chcel poznať všetkých členov rodiny v dome, ktorý navštívil a zapísal si aj dátumy ich narodenia. Nezabudnem, ako s vtipom zareagoval, keď si zapisoval dátum narodenia otca, Jána Guregu. Hovorí: „No prosím, pôjdete mi po cigarety. Ste o tri dni mladší ako ja.“

V roku 1970 mu prišiel pomocník, pán kaplán Štefan Janík, tiež už 45-ročný, ktorému bol monsiňor otcom, učiteľom, bratom i farárom. Otec Trstenský snáď ani nespál, stále niečo robil a prerábala v kostole tak, ako sa na tie časy dalo. Budova fary bola skutočne v zlom stave, robila sa teda generálna oprava. Znova sťahovanie. Miesto na bývanie poskytla monsiňorovi vo svojom dome na námestí pani Černecká. Aj tam ľudia prichádzali neustále a bolo vždy otvorené. Práve náš duchovný otec zaviedol, že kňazi chodili, kto ich požiadal, po domoch spovedať na prvé piatky.

Opravy fary sa ešte ani neukončila, a už bol trňom v oku štátnym orgánom. Nemohli sa zmieriť s jeho činnosťou, preto už bolo takmer isté, že bude preložený do Spišskej Starej Vsi. V Ľubovni bolo veľa nedokončenej práce. Kaplánovi Štefanovi Janíkovi štátne orgány odobrali štátny súhlas a do Ľubovne ho prišiel z „práce“ prepúšťať až sám podpredseda KNV z Košíc.

Znovu sme teda šli za pánom vikárom Dr. Ligošom, aby nám otca Trstenského ponechal. Padli tam slová, že aj v Spišskej Starej Vsi potrebujú kňaza a nie je správne, ak sa v Ľubovni veriaci vyjadrujú v tom zmysle, že iného kňaza nebudú podporovať. Na to jeden z veriacich povedal: „Zaiste potrebujú kňaza aj v Spišskej Starej Vsi, aj v Ľubovni. Bolo u nás mnoho kňazov pred Msgr. Trstenským a bude ešte

mnoho aj po ňom, ale vari by sa patrilo už 62-ročného neprekla- dať každý druhý rok. Pán vikár sľúbil, že urobí všetko, aby sa Mons. Trstenský ne- musel znovu sťaho- vať. Dr. Ligoš zomrel v októbri 1973 a už v januári 1974 zobra- li štátny súhlas na účinkovanie otcovi Trstenskému. Všetko

bolo pripravené tak, že na rozlúčku nebu- de môcť veriacim po- vedieť ani slovko. Ale Pán Boh to zariadil inak. Predsa sa ozva- lo svedomie jedného človeka, ktorý o ná- hľom odchode nášho otca vedel a vo štvrtok mu to povedal. Monsiňor v nedeľu pri sv. omšiach ozná- mil veriacim, čo je pripravené, že musí odísť, ani nie na dru- hú faru, ale vôbec mu nedovolia ďalej kňazsky pôsobiť. In- formáciu o tom bolo treba oznámiť vte- dajšej vysokej cirkev- nej autorite – arcibis-

Rekonštrukcia fary v Starej Eubovni sa tiež „pripísala“ ako negatívum aktívneho V. Trstenského v očiach predstaviteľov vtedajšej regionálnej štátnej moci.

kupovi Tomáškovi do Prahy. Hľadali sme vhodnú osobu, na ktorú by sa dalo spo- ľahnúť, aby doručila túto smutnú správu. Iste to zariadil Pán Boh, že jedno ráno 4. či 5. februára museli do Prahy služobne cestovať ľudia ohľadne výpočtovej techniky, a tak, v období tvrdej totality, bolo možné bez problémov doručiť dokumentáciu

V pracovnom zaníetení vo farskej kotolni v Starej Eubovni – s kaplánom Štefanom Janíkom.

pánu arcibiskupovi Tomáškovi. O týždeň sa skutočne svet dozvedel o udalosti a Mons. Trstenskom v Starej Ľubovni.

Mons. Viktor Trstenský odišiel zo Starej Ľubovne 28. marca 1974 v deň svojich 66. narodenín. K narodeninám dostal 66 bielych karafiátov, ktoré cestou do Trstenej rozdal na farách. Domov prišiel s troma na pamiatku. Vďaka patrí jeho bratovi, ktorý mal šesť detí a predsa uvoľnil pre neho jednu izbu v podkroví.

Prvá väčšia návšteva z Ľubovne bola u nášho otca monsiñora 6. mája 1974. Popri inom sa reč roztočila aj na tému opravy domu po jeho rodičoch. Prípravy začali tak intenzívne, že už koncom mája sme začali chodiť na brigády. Vždy cez týždeň sme popripravovali materiál i organizačné záležitosti a v piatok z Ľubovne išli dve alebo aj tri autá, vždy ráno o štvrtej hodine. Pracovalo sa celý deň, večer bola sv. omša, trochu sme si oddýchli a ráno znova do 17. – 18. h na stavbe. Po sv. omši sme odchádzali domov. Zaujímavé iste na tom bolo, že sa nikdy nestalo, aby sa na niečo alebo niekoho čakalo. Vždy boli v pravý čas poruke potrební odborníci – murári, tesári, vodári a pod. Na brigády chodili starší (veď napr. tesár Ján Gurega mal už 68 rokov a takých bolo viac), ale pomáhala aj mládež už po 18 rokoch, najmä bývalí miništranti). U monsiñorovho brata sa našlo aj miesto na varenie a jedenie. Rôzne postrehy z obdobia budovania domu pre monsiñora sa mi vynárajú v pamäti. Napríklad to, že za celý čas sa tu nestal jediný vážnejší úraz, hoci sa niekedy pohybovali na stavbe nekontrolovaní ľudia. Cestou domou po namáhavej práci ľudia utrúsili aj takéto poznámky: Ako je to možné, veď sme predsa dosť ťažko pracovali, a nie sme unavení. Môžeme znovu precestovať 200 km... Je skutočne obdivuhodné, ako sme si pomáhali jeden druhému. To sa nedá ani opísať – tá súhra práce nás, Ľubovňanov, Trstenčanov, rodiny a ešte pomocníkov, o ktorých len monsiñor a Pán Boh vedel. Dielo bolo dokončené a slávil sa sviatok sv. Mikuláša – 6. decembra 1974. Na Orave u Trstenského, ale i v Ľubovni. Pán farár Fedor Lejša potichu poďakoval všetkým, ktorí na Orave pracovali. Nuž a keď sme s nadšením na dome pracovali, potom sme ho aj užívali. Náš otec Trstenský neostal sám, stále sme ho navštevovali a vďaka nemu aj tomuto domu sme spoznali krásy Oravy, prešli sme jej doliny aj vrcholce. Na 70. narodeniny bol s nami na vrchole „Roháča“ aj otec Trstenský.

Teší nás, že sme dopomohli k tomu, aby sa z domu monsiñora stala fara nielen pre Slovensko, ale i zahraničie.

Bol majákom na rozbúrenom mori

Jozef Krajňák, Veľká Lomnica

S Mons. Viktorom Trstenským som sa zoznámil 7. augusta 1965 na pohrebe pána biskupa Jána Vojtaššáka. Od tej doby som každoročne chodieval, aj so svojím priateľom Emilom Talaфом, v marci mu zagratulovať k jeho narodeninám. Rád som k nemu chodil, lebo celý ten dom zaváňal príjemným ovzduším.

Hoci sme boli iba obyčajní radoví veriaci, dalo sa vycítiť, že monsiňor sa z nášho stretnutia tešil. Podaním ruky nás srdečne privítal. Potom nás zaviedol k prestretému stolu, kde sme po krátkej modlitbe museli spolu s ním a rehoľnými sestrami, a niekedy i s inými hosťami, spoločne obedovať.

Tomuto predobedňajšiemu stretnutiu sa nedalo vyhnúť, pretože vo Veľkej Lomnici sme nastúpili do vlaku ráno pred siedmou hodinou a do Trstenej sme došli o pol dvanástej. Po obede sme zostali ešte všetci pri stole, kde nám monsignor rozprával rôzne príbehy zo svojho života, ale najmä o krivde spáchanej na pánu biskupovi Vojtaššákovi. Pred odchodom nám všetkým udelil kňazské požehnanie.

Až do konca svojho života mal Mons. Viktor Trstenský dobrú pamäť, lebo i historické udalosti z prvého Slovenského štátu vedel tak oduševnene vyrozprávať, že ho bolo radosť počúvať.

Áno, bol to kňaz všestranne vzdelaný, smelý a predovšetkým svätého života. V plnej miere sa na neho vzťahujú slová Evanjelia: „Blahoslavení prenasledovaní pre spravodlivosť, lebo ich je nebeské kráľovstvo“.

Z jeho domova sme odchádzali povzbudení na tele i na duši. Chodil vždy po priamych cestách a nikdy nezakolísal. Nebol trstinou vetrom sa klátiacou, ale majákom na rozbúrenom mori. Nedal sa morálne zlomiť a svojmu presvedčeniu zostal verný i za najväčších obetí.

Som šťastný, že mi Pán Boh udelil milosť spoznať sa s takýmto veľkým synom nášho národa a spomienku na neho si zachovávam vo svojom srdci po celý život.

Nasledovníci Mons. Trstenského v kňazstve – bratia František (vpravo) a Jozef Trstenský s rodinou.

Dom u monsiñora bol často plný detí. Návšteva 30. 1. 2004, vzadu sestrička Etela.

SMÚTOČNÉ PREJAVY

Homília na pohrebe Msgr. Viktora Trstenského

*Mons. Alojz Tkáč, arcibiskup-metropolita
Trstená, 12. decembra 2006*

Smútiaca rodina, bratia v biskupskej a kňazskej službe, rehoľníci, rehoľnice, bratia a sestry!

Dlhý a požehnaný bol pozemský život nášho spolubrata v kňazstve a vo viere Viktora Trstenského - v marci budúceho roka bol by sa dožil 99 rokov. Iste pri pohľade na svoju životnú púť so sv. Cirkvou ďakoval Pánu Bohu: „Te Deum laudamus...“ alebo s Pannou Máriou: „Velebí moja duša Pána...“ Ale k nebeskému Otcovi obracal sa v tomto vysokom veku slovami staručkého Simeona: „Teraz prepust', Pane, svojho služobníka v pokoji...“ Pánu Bohu za neho ďakujeme my, biskupi a kňazi, spišská diecéza, Cirkev na Slovensku i všetci, ktorí ste ho poznali a mali ste príležitosť sa s ním stretnúť; ja som túto možnosť mal.

Zosnulý kňaz Viktor Trstenský prežil viac spoločensko-politických systémov. Prežíval históriu slovenského národa a jeho čelných predstaviteľov, podobne i osudy Cirkvi na Slovensku a vnímal angažovanosť jej duchovných pastierov a svoju vernosť obidvom potvrdil nekompromisným, jasným postojom v pravde. Odvážim sa o ňom tvrdiť: Viktor Trstenský bol svedkom!

Z jeho bohatého života svedka vyberiem len málo: tri svedectvá: svedectvo o smutných dňoch slovenského národa a jeho čiernom dni..., svedectvo o živote biskupa - mučeníka, trpiteľa Jána Vojtaššáka a obeťami potvrdené svedectvo o jeho vernosti sv. Cirkvi a Sv. Otcovi.

Svedok a prvé svedectvo:

Svedectvo o smutných dňoch slovenského národa a jeho čiernom dni.

Vydal ho vtedy, keď po záblesku slobody v roku 1968 nikto alebo len málokto tušil, aký bude osud a ďalšie smerovanie spoločnosti. V životopise biskupa Jána Vojtaššáka s názvom „Sila viery, sila pravdy“ píše: „V časoch po druhej svetovej vojne bola politická a úradná atmosféra, mocenské pomery a nositelia úradnej moci takí, že katolíckym kňazom sa veru neľahko dali realizovať osvedčené a múdre pastoračné rady pána biskupa Vojtaššáka. Aj ovzdušie na Slovensku bolo v tom čase také, že sa mohlo hovoriť o určitom druhu hmotárskeho ošiaľu. A vyvrcholením

smutných pomerov v jarných mesiacoch roku 1947 bola otrasná zvesť, ktorá nemala obdobu nielen v slovenských národných dejinách, ale azda ani v dejinách novodobej Európy. Bola to zvesť čierna a na výsosť žalostná, že dňa 18. apríla 1947 o piatej hodine ráno na nádvorí bratislavskej štátnej väznice štátny kat obesil prezidenta Slovenskej republiky. „Druhú našu hlavu po Svätoplukovi,“ ako znelo svedectvo nitrianskeho arcibiskupa Dr. Karola Kmeťku pred štátnym súdom v Bratislave.

Dátum 18. apríl 1947 – píše ďalej Viktor Trstenský – vojde do histórie ako večná škvrna dejín súdnictva a súdnych procesov, ktoré boli popretím opravdivej justície a odvekého európskeho nezávislého súdnictva. Bol to proces výslovne umelo vykonštruovaný ako akt temnej ideologickej nenávisti... Na celom Slovensku táto vražda vzbudila úžas a šokovala drvivú väčšinu národa. Dnes - písal to v roku 1968 - po časovom odstupe od tejto justičnej vraždy a po stovkách justičných vražd a vykonštruovaných súdnych tragicko-maškarných procesov, pripúšťajú aj sami kombinátori a prokurátori, by nebol tento súdny ortieľ taký krutý a drastický.

Ale národ, ktorý stál mimo týchto „deformácií...“, ten národ je presvedčený, že po ďalších rokoch, keď doba dozrela a keď nenávisť a duchovne epileptické krče opadnú, súd objektívnej, spravodlivej histórie v celom rozsahu rehabilituje rovnako i dejinne monumentálnych slávnych šesť rokov slovenskej štátnej zvrchovanosti rokov 1939 – 1945.“ A ďalej Viktor Trstenský, ktorý bol dobrým pozorovateľom udalosti okolo seba i osôb, ktoré boli ich účastníkmi ba tvorcami, svedčí: „Po zvečnenom Otcovi národa, Andrejovi Hlinkovi, nebolo u Slovákov obľúbenejšej a milovanejšej osobnosti nad Dr. Jozefa Tisa. Bol kňazom podľa Božského Srdca Ježišovho, bol filozofom s prenikavým logickým ponorom do svetonáhľadových problémov a bol hlavou Slovenského štátu s najcitlivejším zmyslom pre spravodlivosť a ľudskosť. Rozhodne odmietol ochranný sprievod, ktorým ho chceli obklúčiť pri jeho cestách po ľudnatých uliciach hlavného mesta Slovenska, ale i po jeho cestách po krajine a pri sobotňajších návratoch z Bratislavy autom do svojej fary v Bánovciach nad Bebravou. Teda nie div, že Slovensko nariekalo, zvony smútočne vyzváňali, kostoly sa plnili rozžalostenými veriacimi, aby Mučeníka porúčali láske a milosrdenstvu Trojjediného Boha a aby si pre seba vyprosovali silu môcť nastupujúce ťažké časy prečkať a prežiť...“ Toto je svedectvo Viktora Trstenského o smutných dňoch slovenského národa aj o smrti jeho „druhej hlavy po Svätoplukovi“.

Svedok a druhé svedectvo:

Svedectvo o živote biskupa - mučeníka Jána Vojaššáka.

Jeho svedectvo je dvojakého druhu: živé, osobne potvrdené návštevami v Senohrabochoch, kde bol pán biskup internovaný v Charitnom domove - bolo to v rokoch tvrdej komunistckej totality; ale bolo to aj svedectvo písomné, a to tak v životopise o pánu biskupovi „Sila viery, sila pravdy“, ako aj vo viacerých listoch.

Časť svedectva z listu zo dňa 20. novembra 2001 budem citovať:

„Zvelebujme slávnych mužov i otcov našich.“ spievame v prvej antifóne slávnostných vešpier sv. Cyrila a Metoda. Tak môžeme velebiť tých, čo „mnohých priviedli ku spravodlivosti a sú ako hviezdy na večné veky“ (Kniha Daniel). Medzi tých, veríme, zaradil Pán Boh veľkého trpiteľa za Jeho slávu, za zveľadenie sv. Cirkvi a nášho národa, nášho nebohého otca biskupa Jána Vojtaššáka. Už jeho narodenie, 14. novembra 1877, vo vtedajší sviatok biskupa, mučeníka za jednotu sv. Cirkvi, sv. Jozafáta, bolo akoby predzvesťou jeho obetavého a napokon mučeníckeho života...”

A ďalej takto charakterizuje p. biskupa: „Pán biskup ani vlas na hlave židovských obyvateľov neskrivil. Bol človekom s citlivým srdcom na to, aby niekomu krivdil, vedome ukracoval, či inak škodil človeku, tak veriacemu ako i neveriacemu. Bol zanietený hlásateľ pravdy, všestrannej spravodlivosti, slobody a lásky k Bohu i bližnému. Každému venoval, ak bolo potrebné, nielen žobrácky halier chudobnej vdovy, ale všetky peniaze, ktoré mal, čas, svoje sily tak duševné ako i telesné a všetko, čo bolo potrebné ku duchovnému a telesnému rastu. Vedel, že sám všetko, čo bolo potrebné urobiť v záujme ľudí, nezvládne, preto sa spájal s ľuďmi dobrej vôle, akým bol vodca národa Andrej Hlinka, jeho kňazskí a laickí pomocníci i s inými, či to bolo za maďarskej vlády, za pražského centralizmu, za Slovenského štátu i za marxizmu. Za to bol za maďarskej nadvlády vyhlasovaný za pansláva a prehánaný z kapláňky na kapláňku, za prvej Česko-slovenskej republiky zase preto, že sa boril za práva Slovenského národa, pražskí mocipáni ho vyhlasovali za rozbíjača republiky, za marxizmu bol označený za nepriateľa ľudu. Za obranu prenasledovaných, ako boli aj Židia, ho označovali za ochrancu nepriateľov Slovenska. Najlepšou jeho obranou je život, ktorým dokazoval od útlej mladosti, že je milovníkom Boha, ochrancom prenasledovaných, dobrodincom opustených a šíriteľom myšlienok vzájomnej lásky a pokoja.

Toto a viac krásneho o ňom môžem hovoriť preto, lebo otca biskupa Jána Vojtaššáka som poznal od roku 1922, keď mňa, chudobného žiačika, prijal do malého seminára. Veľmi som si všimol jeho život, najmä ako otca biskupa, ktorý všetky svoje sily i schopnosti venoval Bohu, Cirkvi i národu. Odmenou za túto obetavú prácu mu bolo odsúdenie na 24 rokov žalára. A toto svoje väzenie sám opísal takto: „Zaobchádzanie bolo horšie než s tou najšpinavšou vecou. Podchvíľou vyzliekanie donaha starého človeka a prekutávanie. Prv ešte ako som bol súdený a odsúdený, za mreže vrhnutý, všelijaké plátky sa usilovali tak ma rozchýriť, že každá väznica už vopred, ako som sa do nej dostal, mala o mne ten najčernejší obrázok a platil som za takého, ktorého treba zvláštnou pozornosťou sprevádzať, od ostatných separovať, aby som nemohol nikoho kaziť. Na vychádzke som sa smel pohybovať len odlúčne. Každá väznica mala pre mňa len samotky, sprísnené oddelenia, aj tam som bol traktovaný na celách izolácie spoločníkmi najhoršej triedy. Každý bachar videl vo mne najhoršieho zločinca.“

Otec Ján ani v takých situáciách nezúfal, pritom mal dvojstrannú kylu, reumatické bolenie hlavy, ischyatické záchvaty... Spoluväzni vyhlasovali: „Každý, kto prišiel do styku s pánom biskupom, cítil, že sa stretol s človekom skromným, zbožným,

pracovitým, obetavým, disciplinovaným, ktorý radšej poslúžil, ako by sa dal obsluhovať. Neprestal byť biskupom ani na chvíľku, na každom mieste a v každom čase, mal by byť aj v histórii vedený ako biskup až do 4. augusta 1965, s poznámkou „impeditus!“ Môj skromný náhľad naň, keby som bol v kanonizačnej komisii, nežiadal by som pri jeho beatifikácii nijaké zázraky. Jeho život, utrpenie, mučenie za Boha, za národ dostatočne svedčia o jeho svätosti a to i napriek tomu, že ho istý hodnostár opísal do Vatikánu, že bol šovinista. Tento jeho „šovinizmus“ bol jeho boj za spolurodákov.

Z väzeňských, a žiaľ i charitatívnych útrap, ho vyslobodila smrť v Ríčanoch, v nemocnici 4. augusta 1965. Pochovali ho za účasti asi 200 kňazov na čele s najdôstojnejším otcom biskupom Ambrózom Lazíkom z Trnavy a viactisícového zástupu veriacich zblízka i zďaleka napriek tomu, že štátna bezpečnosť robila všemožné prekážky tým, ktorí sa zúčastnili na pohrebe. Pohrebom sa skončil mučenícky pozemský život kňaza, biskupa, rodoľuba, no neskončil žiarieť jeho príklad, volajúci nás po nasledovaní. To je len kvapka toho utrpenia, ktoré pán biskup Vojtaššák prekonal. Neváhal vyhlásiť, že jeho utrpenie vo väzniciach bolo horšie ako mučenie prvých kresťanov. Bolo mi do plaču, keď mi o tom rozprával pri návštevách. Napokon i ja som dosť prežil v 24 väzniciach a táboroch. Preto viem, čím boli komunistické väznice. Musím na konci napísať to, že pán biskup Vojtaššák ako nevinný baránok znášal všetko bez šomrania, obetujúc sa za víťazstvo pravdy, spravodlivosti, pokoja a lásky vo svete.“

Toto je svedectvo Viktora Trstenského o živote biskupa – mučeníka Jána Vojtaššáka. On patrí vám, Spišskej diecéze; ale nielen vám. Patrí všetkým nám, patrí celej Cirkvi.

Nakoniec tretie svedectvo:

Ono je potvrdené obeťami a potvrdzuje jeho vernosť sv. Cirkvi a sv. Otcovi.

V jednom zo svojich listov píše:

„Noc 25. mája 1950 (v tom čase som bol farárom v Dolnom Kubíne...). Prišlo pre mňa auto Štátnej bezpečnosti. Odviezlo ma k väzeniu. Privítali ma strážcovia v civile. Rozkázali mi vyprázdniť vrecká a jeden z nich otvoril dvere do cely, v ktorej okrem prične a špiny nebolo nič. Vošiel som do cely. Dvere za mnou zapadli. Krížikom, ktorý som nosil na reverende, som vyryl do steny veľký kríž, vzal som do ruky ruženec a prosil som Božiu Matku o ochranu a pomoc. Ďakoval som Pánu Bohu za darované milosti a za milosť tejto noci v žalári. Na súde v Žiline bol som odsúdený na 15 rokov žalára. Prešiel som 25 väznic. Toto boli moje väzenské zastávky od 1. júna 1945: Žilina, Ilava, Hronec, Nováky, Ilava, Trenčín, Mučeníky, Bratislava, Leopoldov, Handlová, Jáchymov, Ružyně, Pezinok, Svatá Dobrotivá, Plzeň, Rokycany, Zvolen, Banská Bystrica, Žilina, Ilava, Olomouc, Pankrác, Mírov.

Potom na tzv. „slobode“ nemohol som vykonávať svoje kňazské povolanie, musel som pracovať na určených miestach, bol som pod stálym dozorom Štátnej bezpečnosti. Boli mi vzaté veci a mnoho kníh. Pri každej domovej prehliadke mi niečo vzali a bol som často a dlho vypočúvaný. Takýto život priniesol i svoje ovocie. Získal mi mnohých, veľmi cenných priateľov. Po zdravotnej stránke zostali však choroby...”

A toto svedectvo končí akoby epilógom: „Napriek všetkým ťažkostiam sa nevzdávam, ale sa snažím byť osožným na svojom mieste. Za to, že som ešte tu, vďačím orodovaniu už spomínaného Božieho služobníka biskupa Jána Vojtaššáka a nesmiernej Božej ochrane na príhovor Sedembolestnej Panny Márie”.

Smútiaca rodina, otcovia biskupi a bratia kňazi, milí veriaci!

V knihe Kazateľ je táto krásna charakteristika nášho života či jeho obsahu:

„Všetko má svoj čas a svoju chvíľu každé úsilie pod nebom.

Svoj čas má narodiť sa, svoj čas má zomrieť,

Svoj čas má vysádzať, svoj čas má sadenice vytrhať.

Svoj čas má plakať, svoj čas má smiať sa.

Svoj čas má zarmucovať sa, svoj čas má tancovať.

Svoj čas má niečo hľadať, svoj čas má niečo stratiť.

Svoj čas má odmlčať sa, svoj čas má prehovoriť.“

Tieto slová sa naplnili na našom zosnulom:
Narodil sa a Pán života ho povolal.
Neraz smútil, ale teraz je potešený v nebeskom kráľovstve.
Často a dlho musel mlčať, ale mal odvahu aj prehovoriť.
Ba viac: mal odvahu vydať svedectvo.
Mal odvahu byť svedkom.
Brat v Kristovom kňazstve - nech Ťa Pán prijme do svojej slávy! Amen.

Smútočná reč

na rozlúčkovej sv. omši rodiny a farníkov

11. decembra 2006 v Kostole sv. Martina v Trstenej

Mikuláš Trstenský

Vážení smútiaci!

V mene smútiaceho rodu Trstenský mi ako prasynovcovi pripadla ťažká úloha rozlúčiť sa s naším drahým zosnulým Msgr. Viktorom Trstenským.

Odišiel človek! Odišiel kňaz! Odišiel strýčko!

Pod týmto pekným oslovením „strýčko“ ho poznala celá naša rodina. Nielen jeho netere a synovci, ale už aj jeho prapranetere a praprasynovci.

V rodine stačilo povedať „Bol som u strýčka“ a každý vedel, kto je strýčko. Na rodinných návštevách sme počúvali jeho niekedy až neuveriteľné príhody a zážitky, najmä z obdobia, keď bol väznený. Stačilo to, aby človek veľmi rýchlo pochopil nespravodlivosť zriadenia, ktoré už pominulo.

Chodili sme k nemu aj po rady. Ako príklad môžem spomenúť jeho neter, ktorá ako vdova zvažovala, či sa druhýkrát, aj vo vyššom veku, vydá. Strýčko jej na túto otázku odpovedal: „Ludia nemajú žiť sami“. Je to doteraz šťastné manželstvo. A ak sa ich niekto spýta, ako je to možné, že sa nikdy nepohádali, dostanú od týchto manželov, žijúcich v USA odpoveď: We respect each other. My rešpektujeme jeden druhého!

Príbuzní s láskou pomáhali aj jemu. Spomíname na jeho nebohú sestru Katarínu, ktorá žila v USA a s ktorou mali veľmi pekný vzťah. Dožila sa požehnaných 101 rokov a leží na cintoríne v Trstenej. Je symbolické, že budú pochovaní v spoločnom hrobe. V rodine sa traduje, že Katarína pašovala jeho rukopisy napr. životopis pána biskupa Vojsaššáka do zahraničia cez bývalé československé hranice na vlastnom tele, skryté pred očami Štátnej bezpečnosti. Rukopis vyšiel v Kanade. Strýčko ho vydal pod pseudonymom Vincent Tatranský - Rímsky. Všetci však vedeli, kto je autor tohto životopisu.

Treba ale pripomenúť aj to, že v období socializmu bolo priznanie sa k príbuzenskému vzťahu so strýčkom naozaj nebezpečné. Veď jedna z prvých otázok na personálnych a kádrových útvaroch v podnikoch a školách bola: „Je vám ten farár Trstenský nejaká rodina?“

Čo sme na ňom najviac obdivovali?

Myslím si, že to bola jeho viera v Pána Boha a v poslanie, ktorým ho Pán Boh na zemi poveril. Mal svoj veľký cieľ, za ktorým neustále išiel. Nezlomili ho ani v komunistickom väzení. Spoluväzni spomínali na jeho pokojné, ale pevné slová: „Pán Boh dopustí, ale neopustí“. Je to posolstvo aj pre nás - mať svoj cieľ a neochvejne ísť za ním.

Veľký dojem na nás urobil strýčko, keď sme ho videli už ako vyše 90-ročného pracovať na počítači. Nebál sa ani spoznávania nových vecí.

Zámerné som na začiatku spomenul rod Trstenský. Bolo to preto, že rod Trstenský má v Trstenej hlboko zapustené korene. Je pravdepodobné, že rod Trstenský je rodinnými väzbami spojený aj so zakladateľmi Trstenej. Z rodu Trstenských sa v Trstenej niekoľko storočí volili dediční richtári. Oni zveľadovali Trstenú nielen v majetkovom, ale aj duchovnom rozmere. Spomenieme len Mariánsku úctu v Trstenej a na Orave vôbec, ktorá bola zvýraznená milostivým obrazom Matky Božej. Tento obraz dostalo mesto Trstená hneď v počiatkoch. Obraz bol veľmi podobný obrazu na Jasnej Hore, v Čenstochovej. K tomuto obrazu v Trstenej putovali za podpory richtárov Trstenských veriaci vo veľkom počte takmer 300 rokov.

A práve tu by sme mohli hľadať aj ďalšiu významnú črtu nášho strýčka, a to veľkú úctu k Matke Božej. Na úctu, ktorú mesto Trstená sprevádza prakticky od jeho založenia a je vyjadrené v jeho erbe.

V rode Trstenských bolo a je veľa kňazov, ale aj matka predstavená a misionár.

Vážení smútiaci!

Odišiel človek! Odišiel kňaz! Odišiel strýčko!

Odišiel veľikán rodu Trstenských, odišiel veľikán z Trstenej, po ktorom dlho zostane prázdne miesto.

Čeť jeho pamiatke!

Deti cítili, že ich má úprimne rád...

Rodina. Vľavo sediaca pani Janka Černecká, ktorá v spoločnosti monsiñora a sestričiek prežila aj na Orave pár pekných rokov.

Mladí pred cyklotúrou u monšinjora. Fotografia prezrádza, že aj on hovoril ich rečou – rečou športovcov a rečou mladých.

Rodina Trstenských na návšteve u strýčka.

Mons. Trstenský bol spoločenský. Rád vítal ľudí doma a rád sa s nimi stretával na rôznych podujatiach. Chodil na púte, na turistiku i na guláš... Na fotografii na gulásovej akcii v záhrade manželov Stasovcov v Liesku v auguste 2005.

SLÚBIL, ŽE NEZABUDNE. ORAVCI, NEZABUDNIME!

Hranice ľudskej demokracie

Mária Bielová, VŠ zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislava

Keď sa dívam na život otca Viktora, rezonujú vo mne dve vety Evanjelia. Peter ich povedal pri dvoch neopakovateľných stretnutiach s Ježišom a mali konštitučný význam pre budúcu Cirkev. Týmito dvoma vetami akoby bola konštituovaná aj jeho osobnosť. Prostredníctvom nich dostávajú jedinečný význam detaily monsiňorovej vernosti, stálosti, pevnosti charakteru a tichej životnej radosti.

Prvá veta je z Hory premenenia: „*Dobre je nám tu!*“¹ Skúsenosť jednoty s Bohom a svojím milovaným biskupom Jánom, ktorá ho neopúšťala ani v malých, ani veľkých situáciách života. Stala sa svedectvom, že rozhodujúca je večnosť človeka a tá nemôže byť tragédiou, záhadou, ale milujúcim prekvapením.

Druhá veta – odpoveď Petra na Kristovu otázku: „*Za koho ma pokladáte?*“ „*Ty si Kristus, Syn živého Boha!*“² Ľudské istoty o Božej pravde neboli dosiahnuté všeludským hlasovaním, demokraticky. Zhovorčiví apoštoli po Kristovej otázke zmĺkli. Prehovoril Peter. Odpovedal za všetkých, ale podľa vlastného presvedčenia, bez súhlasu svojich kolegov. Odpoveď, ktorá neodrážala neuskutočniteľnú jednotu veriacich, či zboru biskupov, ale nezmeniteľnú pravdu a normu všetkých budúcich vzťahov skutočne veriaceho človeka a spoločenstva. V tejto druhej odpovedi sú hranice každej pravej občianskej demokracie.

To, čo je ľudské, podlieha vývoju a zmenám, o tom môžeme hlasovať, robiť referendá, no to Božie v každom z nás je nemenné. Pre otca Viktora bol nemenným fakt poslušnosti Cirkvi prostredníctvom vernosti svojmu biskupovi a úcty ku každému človekovi, aj nepriateľovi – eštebákovi, lebo človek je ikonou Boha. Potrebuje zažiť moment svojej dôstojnosti, stretnúť aspoň zlomok pravdy o svojom vykúpení. Otec Viktor vo svojich stretnutiach s ľuďmi rozdával zo štedrosti svojej vnútornej skúsenosti, že každý jeden človek je osobne milovaný a vykúpený osobným Bohom a človek má toľko slobody a demokracie v sebe, že môže tento najvýznamnejší dar odmietnuť. Odmietnutie živého Boha a jeho mena má svoj dôsledok. Človek si potom nemôže ponechať meno a zmysel života, ktoré dostal od Boha...³ začína existenčne blúdiť.

Každé povolanie prijaté od Boha sa realizuje a formuje ako Láska, s rozmerom obetavosti, spolupráce a dôvery v budúcnosť. Tak ho realizoval aj otec Viktor.

¹ Lk 9, 33, ² Mt 16, 16, ³ Por.: Guardini R.: Prijat sám seba, s. 51, Dobrá kniha, Trnava 2000

Spomienka na môjho Duchovného otca

Ján Šuvada, Trstená

Duchovného otca Monsignora Viktora Trstenského si pamätám už ako chlapec. Chodil som vtedy do základnej školy v Trstenej na námestí. Spomínam si, keď sme išli zo školy, stretávali sme ho na ulici ako išiel do kostola. Vždy sme sa hlasno zdravili: „Pochválený buď Pán Ježiš Kristus!“ On nám odpovedal a za odmenu nám vždy dal po cukríku. Väčšinou to boli „štolverky“.

V siedmej triede ZŠ som začal monsignora navštevovať aj osobne. Stali sme sa dobrými priateľmi. Miništroval som mu na svätých omšiach, ktoré mával tajne vo svojom dome. Často mi hovoril: „Janko, keď sa pominiem, budem potrebovať miništranta tam hore. Čo ty na to?“ Pri tom sa potmehúdsy usmieval.

Za totalitu ho navštevovali priatelia zo Starej Lubovne. Spomínam si, ako raz boli tajní ŠtB v škole pri Oravici a v maringotke pred kultúrnym domom. Duchovný otec o tom vedel. Keď Lubovňanov vítal na chodníku, každého objal a pobožkal. Hovoril: „Keď už nás sledujú, nech vidia ako sa monsiňor bozkáva.“

Chodievali k nemu domov aj skupinky mladých ľudí z celého Slovenska. Vždy ich srdečne prijal a sestrička Veronika všetkých pohostila (raňajky, obedy, večere – všetko zadarmo). Boli to skupinky okolo 30 – 35 mladých ľudí. Často ostali na celý víkend, chodievali do hôr (Oravice, Roháče) a po túre nasledovali nekonečné rozhovory o Bohu, Cirkvi, kňazstve, manželstve... Často rád žartoval. Hovorieval: „Pozrite, som kňazom, neženil som sa a koľko mám dievčat, na každý prst jednu, ešte aj na prstoch na nohách.“ Spomínal: „V seminári na mňa poškúľovala jedna rómska dievčina, povedala mi, že som pekný mládenec. Ja som však ostal verný celibátu a nebanujem“. Mladým opakoval legendu, ako išiel Pán Ježiš s apoštolmi po ceste. V priekope ležal zdochnutý pes. Apoštoli si zapchávali nosy a odvracali zrak. Pán Ježiš sa zastavil, zadíval a povedal – Aké má krásne zuby. Tak aj my sa snažme vidieť to dobré a od toho sa odvíjať v živote.

Pre manželov mal vždy pekné slová, podľa listu svätého Pavla Efezanom. „Milujte sa navzájom ako Kristus miluje Cirkev. Veďte svoje deti k láske k Bohu, Cirkvi i národu. Nech sú z nich odvážni ľudia ako pán biskup Vojaššák.“ Neobišlo sa to však bez žartu. „Do spovednice prišiel Dežo a hovorí: Pán farár, ja som si z tohto kostola vzal kríž. Pán farár mu na to: Musíte ho vrátiť. Dežo odišiel a po chvíli bolo počuť veľký hurhaj v kostole. Pán farár vyšiel zo spovednice a čo nevidí: Dežo nesie na pleciah svoju manželku a kričí: To je ten kríž, čo som si zobral z tohto kostola.“

Na svoje detstvo spomínal ako na veľmi pekné obdobie. „Keď som bol ešte novorodenec, akosi som sa nemal k svetu. Moja mamka ma preto v zime zobrala k rieke Oravica a ponorila ma do nej. Povedala: Buď budeš žiť, alebo umrieš. Ja som ožil a žijem až doteraz. V rodine sme sa mali radi a žili sme veľmi skromne. Naučil som sa poctivosti a pracovitosti.“ O vzťahu k práci spomínal: „V jednom tábore som

pracoval s Cigánom a robil som poctivo. Cigán mi hovorí: Tak nerobte, pán farár. Len lážo-plážo, iba keď sa správca díva. Tak to bude, keď nebude v človeku viery v Boha. Ľudia budú robiť, len keď ich budú kontrolovať.“

Bol vynikajúcim svedkom. Na objasnenie svedčiacemu zvykol povedať príklad: „Na plote je desať vrbcov. Máš pušku a chceš ich zastreliť. Ak budeš mieriť na všetky a snažiť sa ihneď ich trafiť, nepochodíš. Vrabce sa strelou vyplašia a odletia. Ty si musíš vziať na mušku konkrétneho vrabca a toho trafiť. Tak je to aj s hriechmi. Vyber si ten najväčší a toho sa snaž zbaviť. Postupne to pôjde.“

Na adresu platnosti Božích príkazov pripomínal: „Bola jedna katolícka rodina. Všetci v nej žili pekne svorne, chodili do kostola a mali sa radi. Jedného dňa prišiel otec domov a vyhlásil: S kostolom je koniec, vstúpil som do strany. Chlapci sa dožadovali, že chcú ísť do kostola a odvolávali sa na tretie Božie prikázanie. Otec odpovedal: Ja som prikázanie božie, nikde nepôjdete. Chlapci rástli ako stromy v lese. Dospeli a poženili sa. Otec zostarol a manželka mu zomrela. Prišiel k prvému synovi a hovorí: Matka zomrela a ja som sám, budem bývať u teba. Syn mu na to: Ja mám malý byt, u mňa bývať nemôžete. Otec: A nepoznáš štvrté prikázanie Božie? Syn sa zasmial: Teraz vám je dobré štvrté prikázanie Božie? Keď sme chceli chodiť do kostola, neplatilo pre vás tretie prikázanie Božie. Ak neplatí tretie, neplatí ani štvrté, ani žiadne iné. Von z môjho domu!“

Nikdy sa neponosoval na ľudí, ktorí mu krivdili. Nezanevrel na nikoho, hoci prešiel 24 táborov a väznic. Vždy sa snažil apoštolovať a pomáhať, kde sa len dalo. Z väzenia opakoval príklad. „V Jáchymove sme fárari v bani. Väzni sa vzbúrili proti neľudským podmienkam a začali štrajkovať. Prišiel večerný nástup a vedúci tábora hlásil: Kto štrajkoval, nech vystúpi o krok vpred. Povedal som si: Nemôžem spoluväzňov nechať v kaši. Urobil som krok vpred. Dostal som sa za to do korekcie. Nebanujem. Jeden Čech zo spoluväzňov ríkal: No, to jó, ten Trstenský, to byl chlapík, neváhal s náma stávkovať!“

Na takzvanej slobode ho „navštevovali“ príslušníci ŠtB a oberali ho o knihy, písacie stroje, premietacky, fotografie. Vyšetrovali ho ako zločinca. Keď odchádzali, monsignor poznamenal: „Budem sa za vás modliť!“ Jeden lekár, ktorý ho navštevoval, mu referoval, že boli uňho pacienti, príslušníci ŠtB a vraveli: „Nemôžeme pochopiť toho Trstenského – my ho preháname a on sa za nás modlí!“ Často opakoval: „Nemajte v nenávisti ľudí, ale hriech a snažte sa ľuďom pomáhať premôcť hriechy. Diabol, ako ručiaci lev obchádza okolo a hľadá, koho by zožral. Vzoprite sa mu pevní vo viere. Diabol je ako pes uviazaný na reťazi. Kým sa k nemu nepriblížime, nemôže nás uhryznúť. Bude brechať, štekať, ale my sa nebojme. Oddajme sa Bohu a On nás ochráni.“

Často spomínal príbeh z konca druhej svetovej vojny. Rusi obsadili Dolný Kubín a jedného dňa prišiel za ním ruský vojak a hovoril: „Báťuška, s vami očeň plocho, hlásili nám, že vy sa modlíte za víťazstvo Nemcov. Takých ľudí berieme do Ruska.“ O niekoľko dní prišiel aj s papierom, na ktorom boli napísané mená udaváčov a odišiel. Onedlho prišiel tretí a potom štvrtý raz a povedal: „Báťuška, dobre je.

Môj nadriadený dostal listy, že chodievam za vami. Pochopil, že tí udavači sú zlí ľudia a nechal vás na pokoji.”

Po prevrate sa veľmi tešil zo slobody. Navštevovali ho mnohí prenasledovaní. Spomínam si na návštevu Silva Krčméryho, s ktorým trávil čas v družnej debata. Pamätám si odtiaľ na jeden vtíp: „Pán biskup dopoludnia vysvätil novokňazov. Po obede si ich chcel vyskúšať. Najslabší zo seminaristov prišiel k najmúdrejšiemu a prosil ho o radu, aby mu pri odpovediach pomohol. Ten mu na to: „Neboj sa, len ma počúvaj, čo budem hovoriť.” Zišli sa teda v miestnosti a pán biskup hovorí prvému (najmúdrejšiemu) – „Slúžite svätú omšu. Je po premenení. Vtom sa otvoria dvere, vletí veľká mucha, mäsiarka a smeruje rovno k premeneným darom. Čo urobíte? – Týmito dvoma posvätenými prstami ju chytím a spálím nad oltárnou sviecou. – Ste veľmi múdry kňaz. – Ešte nie, Vaša Excelencia, ale verím, že pod vašim vedením sa ním určite stanem.” Pokračovali ďalej, až prišiel rad na najslabšieho. Pán biskup mu hovorí: Slúžite svätú omšu. Je po premenení. Vtom sa otvoria dvere, vrúti sa rozzúrený býk a smeruje rovno k premeneným darom. Čo urobíte? Novokňaz sa potešil, že to už počul, teda nepotrebuje radu. Hovorí: Týmito dvoma posvätenými prstami ho chytím a spálím nad oltárnou sviecou. Biskup: Človeče, veď vy ste blázon. Novokňaz skromne poznamená: Ešte nie, Vaša Excelencia, ale verím, že pod vašim vedením sa ním určite stanem.”

V našich časoch sa mnoho ponosujeme, že deti nevedia využívať voľný čas. Monsignor je krásnym príkladom využívania voľného času. Keď sa nemodlil, učil sa jazyky, čítal, venoval sa hosťom, zaujímal sa o dianie v spoločnosti a najmä písal. Vyšlo mu niekoľko kníh. Keď dostal do daru počítač, začal sa horlivo na ňom učiť písať.

Veľmi sa potešil, keď k nemu prišla bývať sestra Katarína z Ameriky. Veľa sa spolu rozprávali. Keď nechceli, aby sme rozumeli, o čom sa rozprávajú, hovorili po anglicky. Ona mu pomohla pri vydávaní kníh.

Vo veľkej úcte mal zosnulých. Nad posteľou viseli obrazy jeho nebohých rodičov. Na úctu k zosnulým vyzýval slovami: „Na dušičky pamätajte, z očistca im pomáhajte, budú nám tiež pomáhať, keď budeme skonávať.”

Vo svojich príhovoroch často zdôrazňoval: „Časné veci užívajte a na večné myslievajte! Môžeme mať krásny dom, pekné auto, vypiť si s mierou, ale nemôžeme zabudnúť, že to nie je naším cieľom, ale iba prostriedkom na ceste do Neba k Otcovi.”

Je ešte mnoho pekného o Duchovnom otcovi Viktorovi. Jeho patrón Viktor (víťaz) ho určite veľmi rád privítal v nebeskej vlasti. Prajem nám všetkým, aby sme sa stávali ľuďmi veselými, pravdivými a čestnými ako bol on sám.

Prvý monsiňorov text na počítači

ANNO DOMINI 2000

Msgr. Viktor Trstenský,
Slovenskej armády 121,

Som sa dobre vyspal, môžem ísť robiť. To je plán dňa. Málo síce platia, keď sa však nepracuje, štátna vrchnosť by ma zavrela, lebo kto nepracuje, nech ani neje. To je komunistická náuka. Ja som to skúsil na sebe. Nechcel by som zase ísť do turmy. Tam je život krutý, hlad, zima, prehánanie a za to sa ešte platí. Najlepšie všade poctivo pracovať. My veriaci, tak nás učí svätá Cirkev, lebo to je vôľa Božia.

Včera som sa začal učiť písať na zázračnom počítači. Nešlo mi to najlepšie ,čo však robiť, učeň mučeň, dúfam však že pomaly to pôjde. Verím, že mi Pán Boh pomôže, treba Ho len prosiť o pomoc . Ostáva vždy pravdou , kto prosí dostane , tak som učil v školách. Musím teda prosiť Pána Boha a niečo len bude zo mňa.

Moje rodné mesto je Trstená . Narodil som sa 28. marca 1908. Moje rodné meno je hore napísané. Do školy som chodil v Trstenej. Najprv som sa učil maďarsky, potom československy a až potom slovensky.

Písané 13. februára 2000

*Kým mu slúžil zrak,
písal na počítači.
Ovládať sa ho
začal učiť
ako 92-ročný!*

Máte u mňa otvorené srdce i dvere

Nina Klusová

K spomienkam na Mons. Viktora Trstenského pripájame rozhovor so sestrou **Barborou Kováčovou**, rehoľníčkou Kongregácie školských sestier sv. Františka z Assisi. Výpoveď 90-ročnej františkánky je vzácna najmä dôkazom o jej blízkom vzťahu k Monsignorovi Viktorovi Trstenskému a ich vzájomnom vrúcnom priateľstve. Počas svojho 74-ročného pôsobenia v reholi sestra Barbora zaznamenala niekoľko významných rokov, počas ktorých bola v priamom kontakte s otcom monsiňorom. Najintenzívnejšie si spomína na roky 1969 až 1974, keď žila na fare v Starej Lubovni. Neskôr ho už len sporadicky, no tak často, ako to len bolo možné, navštevovala v jeho dome v Trstenej. Duchovného otca videla poslednýkrát dva mesiace pred tým, ako naposledy vydýchol...

Aký bol monsiňor v súkromí?

Duchovný otec bol jednoduchým človekom, bezprostredným a zároveň otcovským ku všetkým ľuďom, ktorí k nemu prichádzali. Nikdy nerobil zo seba ničो umelé. Nenadradoval sa, bol bezprostredný. Vedel sa srdečne znížiť k úbohým, k mentálne aj fyzicky chorým, ale dokázal sa aj gavaliersky vzopäť k vysokopostaveným ľuďom. To bol muž modlitby a práce. Žiarila z neho jednoduchosť vychádzajúca zo sebadisciplíny a chudoby, v ktorej celý život žil.

Aké mal zvyky a čo rád robieval?

Nikdy nedal najavo, žeby niečo robil nerád. Videla som ho robiť kňazské veci, ale aj obyčajné ľudské. Keď sme prišli do Starej Lubovne, v začiatkoch nemal kto kúriť. Nedovolil nám ísť do kotolne. Povedal, že to nie je práca pre rehoľné sestry. Sám, neskôr spolu s kaplánom, vykonával túto neľahkú prácu, aby nás ušetril. Neštítal sa žiadnej práce.

Kto ho navštevoval?

Všetci. Vzápätí po príchode do Starej Lubovne si získal deti, mládež, starých i chorých, celý okres. Na prvej kázni povedal: "Som duchovným otcom. Každý jeden z vás máte u mňa otvorené srdce i dvere. Úradné hodiny mám od jednej v noci do dvadsiatej štvrtej večer." Po tie roky, čo som bola s ním, to aj skutočne naplňal.

Rád sa obklopoval ľuďmi?

To je dvojznačné. Nieкто sa obklopuje ľuďmi, aby vynikol. Monsignor však nikdy netúžil po glorifikácii. Celý život sa snažil cez seba privádzať veriacich i neveriacich

Tri rehoľné sestričky – Rita (vľavo), Barbora (v strede) a Veronika, ktoré pomáhali otcovi Trstenskému v Starej Lubovni.

vetil múdro: "Zabávajte sa tak, aby ste ráno mohli ísť s čistou dušou na sväté prijímanie. Vtedy je to správna záležitosť." A oni si to skutočne brali k srdcu.

Čo ho vedelo potešiť a, naopak, nahnevať?

Tešil sa z každej maličkosti a z každého dobrého človeka. Tak ako sám píše v jednej zo svojich publikácií, ľudia, ktorí k nemu prišli, sa cítili obdarovaní. Iba raz som ho videla nahnevaného na istú osobu. To bol svätý hnev, aký mal aj Pán Ježiš. Tiež nemal rád ľudí, ktorí sa ľutovali a sťažovali si na svoj život, lebo sám to nerobil. Ak aj niekoho napomenul, urobil to len preto, aby sa dotyčný polepšil a kráčal ďalej so vztyčenou hlavou. Monsignor vychovával pevne, pretože nechcel rozmazaných ľudí.

Čo rád jedával?

Obľuboval jednoduché domáce jedlá, ktoré poznal od svojej matky, napríklad kapustnicu. Už v Starej Lubovni som si všimla, že jedával veľmi triezvo – na raňajky kraháček chleba s trochou kávy, na obed a na večeru mu sestra najčastejšie pripravila

k Bohu a svojim životom byť príkladom pre iných. V tomto zmysle sa rád obklopoval.

Bol skutočne tým duchovným otcom, ktorý mal otvorenú náruč pre každého?

Áno, okrem príslušníkov ŠtB to tak skutočne bolo. Avšak aj tých dokázal prijať vždy slušne a dôstojne, bez urážky. Nedusil v sebe zlosť, no z pochopiteľných dôvodov sa k nim správal s miernym odstupom. Veriaci za ním chodili a brali si jeho rady k srdcu. Považovali ho nielen za duchovného, ale aj svetského otca. Kládli mu rôzne otázky. Napríklad aj na pijatiku, že koľko alkoholu môžu vypíť, aby neuškodili sebe i iným. Odpovedal im, že tri štamperlíky tvrdého počas celej doby oslavy, nikdy nie viac. Alebo sa ho pýtali na zábavu, či a ako sa majú mladí zabávať. Od-

namočené ovsené vločky v mlieku s nastrúhanými jablčkami, orechami a medom. V Trstenej viac ako tridsať rokov viedla domácnosť rehoľná sestra Veronika. Aj napriek tomu, že v dvadsiatich rokoch dostala ťažkú chorobu ochorenia svalstva, starala sa o monsignora príkladne. Keď zomrela, duchovný otec zaplakal a povedal: "Sestra Veronika nám bola viac ako matka." Stovky, ba i tisícky návštev, ktoré sa v jeho dome vystriedali, sestra Veronika obslúžila vždy s úsmevom a radosťou. Chcela monsignorovi doslúžiť, ale nebolo jej to dopriať. Boh si ju zobral k sebe.

Ako a kedy písal svoje publikácie, pamäti a listy adresované významným ľuďom?

To nikto presne nevedel. Monsignor písal vtedy, keď dostal myšlienku alebo bol niečím inšpirovaný. Častokrát to bolo aj neskoro v noci. Písal vtedy, keď mal čas. Prvoradá boli preňho modlitby a rozhovory s ľuďmi. Prirovnávam ho k Svätému Otcovi Benediktovi XVI., ktorý je ustavične zamestnaný a aj napriek obrovskému množstvu povinností píše nádherné úvahy a listy. Každý nad tým žasne, odkiaľ tú múdrosť berie. Svätý Otec nejde na obed bez toho, žeby sa nezastavil aspoň na štvrté-hodinu v kaplnke. Vždy, keď má voľný čas, uteká k Pánovi a odtiaľ naberá silu pod krížom. Podobne to robil monsignor. On však nemohol tak často ísť do chrámu, ale sa pozerával z okna na kostol a takto komunikoval s Pánom. Vtedy bol inšpirovaný Duchom svätým.

Na aké témy najradšej diskutoval? O čo sa zaujímal?

Podľa toho, s akým človekom sa stretol. Prispôbil sa úrovni a požiadavkám diskutujúceho, aby sa nepovyšoval. Ale potom neskôr už nastolil svoju tému. Nikoho neprepustil bez toho, aby mu nedal duchovnú náplň. Dokonca aj uzmieroval rozhnevané rodiny. Pamätám si na jeden manželský pár. Manžel a manželka sa boli jeden na druhého sťažovať u monsignora. Prinútil ich zamyslieť sa nad sebou a navzájom si odpustiť. Zachránilo im to manželstvo. To bolo niečo nádherné. Chodili sa k nemu spovedať ľudia, ktorí roky neboli na svätej spovedi. Privádzal ľudí ku katechizmu. Duchovný otec sa zaujímal o všetko, čo sa okolo neho a vo svete dialo. Ak sme pri stole nadviazali rozhovor, hneď sa pridol do diskusie. Najprv však vypočul, nikdy neskákal do reči.

Často sa vracal v spomienkach na časy, keď bol kruto väznený? Ostala v ňom krivda za to, čo mu komunisti spôsobili?

Nikdy som nezbadala, žeby mal nejakú krivdu. Je pravda, že rozprával, čo s nimi komunisti robili. Ale hovoril to bez trpkosti, pravdivo, presne tak, ako sa všetko udialo. Neprivolával na nich božiu kliatbu, ale prosil za nich, aby im Pán Boh dal milosť obrátenia. Keď v roku 1974 komunisti zobrali monsignorovi štátny súhlas celebrowať omše, prišiel na faru telegram. Písalo sa tam, že ak okamžite neprídeme

do kláštora, naše sestry vyvezú z Ľubovne do starobincov a dom nám zoberú. Prosim sme provinciálnu sestru predstavenú, aby sme mohli ostať. Nemohli sme opustiť monsignora, keď nás najviac potreboval. Bola by to zrada. Dovolila nám to, ale nesmeli sme dva mesiace vychádzať z fary von. Toto ťažké obdobie monsignor zvládol, pretože po 24 väzeniach bol dostatočne zocelený. Ďakoval Bohu aj za to, že sa dostal do žalárov, pretože tam apoštoloval a smeroval ľudí na božiu cestu.

Môžete povedať, akým spôsobom ho prenasledovali a vypočúvali ŠtB-áci?

Vypočúvali ho bez našej prítomnosti, spočiatku na okrese, neskôr aj doma. Občas, keď ho tam celý deň držali, mala sestra Veronika strach, či sa ešte vráti. Doma nerozprával, čo sa pri vypočúvaní dialo. Vždy prišiel veľmi vyčerpaný, lenže mal pevnú vôľu, nechcel to rozmazávať. Komunisti ho pozorovali tak ako farizeji špicľovali Pána Ježiša. Za totality som do Trstenej k monsignorovi chodila v civilnom oblečení, aby ma komunisti nespoznali a aby nemal duchovný otec problémy. Neskôr ho celodenne pozorovali zo základnej školy, ktorá stála blízko jeho domu. Fotili a sledovali ľudí, ktorí ho navštevovali. Komunisti mu zobrali písacie stroje, mnohé knihy, dokumenty, dokonca aj našetrené peniaze. No on sa ich nebál, pokračoval a písal ďalej. Po roku vyhostenia zo Starej Ľubovne prišli za mnou ŠtB-áci a vyšetrovali ma dve hodiny ohľadom duchovného otca. Všeličo sa ma vypytovali – kto k nemu chodil, s kým sa stretával... Ale ja som si už pre nich nič nepamätala. Pohrozili mi, že ešte nie som taká stará, aby som si to uvedomila, no nič som im neprezradila. Keď sa ma pýtali, čo si o duchovnom otcovi myslím, povedala som im niečo, čo mi vtedy vnukol Duch svätý: "Monsignora si vysoko vážim a modlím sa za neho, ako za všetkých katolíckych kňazov. Do konca života ho budem mať vo veľkej úcte." Spýtali sa ma, či sa aj za nich modlím. Odvetila som: "Aj za vás sa modlím, ale nechcela by som byť na vašom mieste."

Biskup Ján Vojtaššák vysvätil v roku 1931 monsignora za kňaza. Stali sa od tejto slávnostnej chvíle priateľmi, alebo si našli k sebe cestu až neskôr? Ako často sa navštevovali? Aký mal na biskupa názor?

Už ako dvanásťročný chlapec, keď ho biskup Vojtaššák prijal ako chudobného chlapca do malého seminára, si ho mladý Viktor Trstenský zamiloval. Pozoroval jeho život a otcovské správanie k týmto biednym chlapcom. Aj sám biskup pochádzal z chudobnej rodiny zo Zákamenného. Priateľmi boli prakticky od začiatku. Navštevovali sa tak často, ako to len bolo možné. Komunisti ich sledovali, preto museli byť opatrní. Biskup Vojtaššák bol skutočne svätý muž, bol to otec celej lipovskej, spišskej a oravskej diecézy. Prial svojmu ľudu, nielen nábožensky, ale aj mravne i materiálne.

Duchovný otec do posledných chvíľ, ešte aj vtedy, keď ho sily opúšťali, vysluhoval sv. omše vo svojom dome. Čo to preňho znamenalo?

Slúženie svätých omší a stretávanie sa s veriacimi bolo preňho pookriatie. I keď telo odchádzalo, jeho duch jasal, vznášal sa k Bohu. Aj vtedy, keď bolo vidieť, že ho celebrowanie veľmi namáha, nepoddal sa. Chcel vliať Pána Boha do duší ľudí. Opäť mohol vypäť sily a priniesť najdrahšiu Kristovu kalvárijsku obeť a denne ju rozdávať vo svojom príbytku. Do domu duchovného otca prichádzali celé rodiny aj s deťmi. Bola ich plná izba a on ich mal všetkých rád. Po každej svätej omši išiel do svojej izby, kde sa zobliekal z rúcha. Deti sa rozbehli za ním. Znamenalo to preňho veľa. Vedel, že aj tieto útle deti sú so svojimi rodičmi na kalvárijskej púti.

Ako ste si ho uchovali v pamäti ako duchovného otca, kňaza, učiteľa, priateľa, človeka...

S otcom monsignorom som prežila krásne roky života a som za to Pánu Bohu vďačná. To, že som mohla byť v otcovej prítomnosti bol dar, milosť s takým človekom žiť, byť v jeho bezprostrednej blízkosti a vidieť jeho nádherný kňazský príkladný život.

Cesta viery Mons. Viktora Trstenského

Daniela Jankolová

„Môj osobný priateľ je Pán Boh.“

Na svet prišiel ako deviate dieťa. Keď mal pol roka, ochorel – sčernel. Matka ho namočila do rieky Oravica a povedala: „Buď ožiješ, alebo zomrieš.“ A dieťa ožilo.

„Odvtedy som sa motal životom...“

Navštevoval ľudovú školu, ktorú viedli otcovia františkáni. Tri roky sa učil po maďarsky, 4. rok absolvoval tzv. prípravku a potom gymnázium, ktoré navštevovali také osobnosti ako R. Dilong, C. Lepáček, Revay. Po štyroch rokoch odchádza na Gymnázium do Levoče. Tu sa stáva klerikom a za pomoci biskupa J. Vojtaššáka je 29. júna 1931 vysvätený za kňaza.

„Vaša vec, či veríte, či nie, ale nechajte im nádej.“

Po skončení seminára začína pôsobiť v Levoči. Učil na slepeckej škole. Snažil sa deťom všemožne pomáhať. *„Pochopil som, čo je to mať oči.“* Jeden z učiteľov ho obvinil z hlásania bludov, musel svoju vieru v Boha brániť. Obhajoval vieru na nádej.

„Bol som tam, kde ma Boh chcel mať.“

Pôsobil ako kňaz na viacerých pôsobiskách. Krátky čas vo Veselom, v Korbe, Spišskej Magure, v Dolnom Kubíne, v Starej Lubovni...

Dokonca navštívil aj Ameriku, kde strávil 6 mesiacov. Odišiel tam na pozvanie svojich príbuzných.

Aktívna činnosť: Pôsobil ako učiteľ, kňaz, ktorý pracoval s mladými. Cvičil divlá a sám kreslil kulisy, viedol stretnutia...

Dokonca začínal písať do novín pod značkou Magurčan.

„Báťuška, necharašo...“

Príchod komunistov zhoršil situáciu kňazov. Ruskí vojaci vystažovali monsiňora z jeho fary do školy. Chodil k nemu ruský vojak, ktorý ho upozornil: „Báťuška, veliteľ dostal na vás žalobu...“ Na tretej návšteve: „Báťuška, charašo..., na mňa žaloba, že sa s vami stýkam, veliteľ žalobu roztrhal. Ľudia sú tu slepí.“

„Náhoda - matka bláznov, tá nejestvuje, práve naopak. Pán nás vedie cestou života.“

„Som vaša matka...“ povedala žiačka z Levoče. V Ružomberku intervenovali. A na zoznam ľudí, ktorých mali odviesť do Ruska, sa dostal aj kňaz V. Trstenský. Jeho žiačke sa podarilo stránku s jeho menom vytrhnúť. Tým mu zachránila život.

„Dostanete viac, ale musíte byť iní.“

Veľká aktivita prekážala komunistom. Proti nemu vystúpila jeho žiačka a chránenkyňa Anna ... Deň prežil vo väzení, ale jeho gymnazisti za pomoci partizána Letricha ho odtiaľ dostali.

„V mene zákona vás zatýkam...“

Odvoz Mons. Trstenského do Vyšného Kubína na vypočúvanie. Ľudia sa vybrali za ním. A tak ho museli pustiť. Ľudia vytvorili procesiu až do Dolného Kubína za spevu mariánskych piesní. Bol práve sviatok Panny Márie. *„Nechcel som urobiť procesiu, a tak si ju Mária urobila sama.“*

„Prešiel som 24 táborov...“

O týždeň odviezli Mons. Trstenského do Žiliny, kde strávil noc v modlitbách v špinavom žalári. Odtiaľ bol prevezený do Ilavy, kde kňazov držali na samotkách a kde ľudí bili až do krvi.

„Bože, ak som potrebný, daj mi silu.“

..., a dal mi ju.“ Trstenský prešiel 24 táborov, žalárov: Ilava, Jáchymov, Handlová... Všade, kde prišiel, bol posilou a podporou ľudí. Spovedal, tajne slúžil omše. Sám hovoril: *„Nebanujem!“*

Súd v Čadci: „Sami ste sa odsúdili, lebo ste dávali starým darčeky. Chceli ste ukázať, že u nás je bieda.“

No každý zmýšľa inak. Za veľkodušnosť otca Trstenského, za tento istý čin sa mu prišli evanjelickí chlapci poďakovať.“ Ďakujeme, že naše matky podporujete, keď naši na nás zabudli.“

Otec Trstenský tvrdil, že jeho deti sú všetci, či katolíci alebo evanjelici. Pred súdom sa obhajoval: „*To je nezmysel, starí majú peniaze, možno viac ako ja, ale chýba im láska...*“

Ďalší súd v Bratislave, Žiline... Dostal 15 rokov. Po odvolaní v Prahe mu trest znížili na 9 rokov. Po smrti Stalina dostal amnestiu.

„V Trstenej sa ma báli, lebo som bol vykričaný kriminálnik.“

Po návrate domov nemal kde bývať. Na pomoc prišli veriaci z Ľubovne. Postavili mu dom, v ktorom býval až do smrti.

„To je div Boží...“

- Vo väzení mal úraz hlavy pri práci s vozíkom – žiadne následky.

- Ďalší úraz – práca na povalách – dve stropnice mu padli na hlavu. Bezvedomie, a predsa ho vystrábili bez následkov.

- V Bratislave podstúpil operáciu kĺbu. Mal by chodiť o paliciach, a nepotrebuje ich.

- V Trstenej – CT ukázalo mozgovú porážku, bezvedomie 5 dní. Potom sa prebral. Tiež bez väčších následkov.

„Boh mi dal dôkazy lásky, aby som veril...“

„Je bláznovstvom urobiť niečo bez Boha,

je bláznovstvom myslieť si, že to Boh urobí bez nás.“

Až do svojej smrti zostal Mons. Trstenský aktívny. Slúžil doma omše, spovedal, písal knihy, listy politikom a ďalším významným osobnostiam. Navštevovali ho ľudia z blízkeho okolia, ale i zďaleka. Bol posilou tým, ktorí to potrebovali.

Sám hovoril: „*Nič nie je náhoda. Keď ma tu Boh chce mať, tak som tu...*“

Nezabúdajte na mňa. Ja nezabudnem na vás

Jozef Habovštiak, Krivá

Mons. Viktora Trstenského som spoznal v máji roku 1943. Vtedy bola u nás v Krivej odpustová slávnosť a on bol hlavným celebrantom. Po jej skončení navštívil našu rodinu, aby poznal prostredie, v ktorom žil môj brat Anton. V tom čase navštevoval Gymnázium v Dolnom Kubíne. Mons. V. Trstenský tam bol vtedy katechétom

a s bratom sa veľmi dobre poznali, ba mal s ním aj svoje tiché plány a nádeje, ktoré sa mu, žiaľ, nesplnili.

Viktor Trstenský mal vtedy len 35 rokov, keď sa veselým a hlasným pozdravom zvalili s naším otcom a potom aj s nami všetkými, aby prejavil záujem aj o náš každodenný život. Návšteva bola krátka, lebo sa ponáhlal na železničnú stanicu a na vlak. I so mnou prehodil pár slov a brat ho išiel odprevadiť.

Potom, po vojne k nám dochádzali správy o dolnokubínskych udalostiach a z času na čas medzi väzneniami a pracovným „zaneprázdnením“ nášho duchovného otca došlo aj ku stretaniu sa s bratom a jeho rodinou, najmä v Bratislave. Zaujímal sa vždy o spoločenské pomery v hlavnom meste, medzi inteligenciou, veľmi mu ležali na srdci najmä osudy jeho žiakov z dolnokubínskeho gymnázia. Zbieral a udržiaval kontakty pre svoju činnosť, v ktorej ani napriek prenasledovaniu, väzneniu a sledovaniu, neustával. Riadil sa svojím poslaním kňaza, ktoré spočívalo v neustálej činnosti pre udržiavanie dobrého ducha národa v akýchkoľvek situáciach.

Potom neskôr, keď musel odísť zo Starej Ľubovne, stretávali sme sa častejšie v novopostavenom dome, ktorý mu veriaci z tejto farnosti vybudovali. Bola to pre neho obrovská, nielen materiálna, ale aj psychická a duchovná pomoc, za ktorú si Staroľubovníci zasluhujú od nás všetkých obrovskú vďaku. Hodnota tohoto činu a domu samotného ďaleko presahovala jeho fyzickú hodnotu. Bola oázou, spovednicou, útočiskom a zásobnicou nevyčerpatelnej duchovnej energie pre celý náš národ v tých veľmi ťažkých a zložitých časoch. Od veriacich ľudí sa za to dožil veľkého povzbudenie pre svoju aktívnu činnosť a písomnú tvorbu, v ktorej neustával do posledných dní svojho života.

Tam, v jeho stánku sa striedali návštevy z celého Slovenska i zo zahraničia. Sálalo z neho blahodarné povzbudenie pre všetkých, starých i mladých, deti i telesne trpiacich. Nikto odtiaľ neodišiel naprázdno, ale so svojou dávkou neoceniteľnej nádeje a s dobrými radami. Mal som to šťastie v živote bližšie poznať otca monsiñora aj ja. Svoje dojmy i skúsenosti môžem zhrnúť do stručných svedectiev.

- Stretnutia s ním s postupujúcimi rokmi nadobúdali na veľkej dôveryhodnosti a sile presvedčenia, pretože všetky jeho rady a usmernenia sa ukázali čím ďalej, tým viac ako veľmi užitočné, pravdivé a správne. Jednoducho mali doslova charakter prorockosti, pričom ich vyslovoval s pokojom a istotou a každý z nás zistil, že sa vyplnili v konkrétnom živote. „Nebojte sa ! Len trpezlivosť a modlitba a všetko bude dobre !“ To bol vždy jeho odkaz na rozlúčku. „A požehnanie na cestu. Pre vás i pre mňa!“ No a kto išiel k nemu zohnutý, odchádzal vystretý, naplnený optimizmom, odvahou a nádejou.

- Svoje rady a odporúčania dokumentoval vždy na vlastnom príklade. A rozprával ako veľmi zle pochodili všetci, čo ho vyšetřovali a súdili. Málokto z nich sa dožil jedného roka života po tej-ktorej udalosti. Koľkokrát utrpel vo väzení i mimo neho úrazy, prekonal choroby, pri ktorých sa už modlili pri jeho posteli za jeho dušu

odchádzajúcu do večnosti. Ako mu hrozilo po prechode frontu II. svetovej vojny nebezpečenstvo deportácie do ZSSR a nestalo sa tak očividným zásahom Božej ochrany. „A po tom všetkom, pozrite sa, tu som!“ končieval všetky svoje zážitky a spomienky s typickým úsmevom na tvári a gestom rúk. „U Boha je všetko možné! On nás tu všetkých potrebuje, aj mňa! Ešte tu musím splniť svoju úlohu tak, ako my všetci!“

- Na väzenské pomery nikdy nenadával, ale bral ich ako veľkú školu života. „Nič lepšieho nám nemohli urobiť!“ komentoval oné roky. „Prišli sme medzi väzňov a oni sa zaradovali. Veľmi sme sa modlili, aby prišiel medzi nás kňaz, aby nás vyspovedal,“ povedali. „A teraz ste tu, ako je nám dobre!“ Poznal tam mnohých ľudí, za rôznych okolností.

- Kresťanom prízvukoval, aby boli dôslední a svedomití v práci. „Takto môžete dať nevercom a ľahostajným najlepší príklad, ktorý si všetci povšimnú a budú si vás za to aj vážiť.“

Aj nás dozorcovia vo väzniciach brali ako darmožráčov, záškodníkov a takých, ktorí nevedia nič robiť a žijú len z ľudí. Ale keď po pár dňoch videli naše cely vyriadené, ležadlá a deky vzorne ustlaté a my sme sa postavili do radu v pozore, riadne oblečení a vyčistení, rýchle zistili, že je to nie pravda. Uznali, že sme slušní ľudia a získali sme si ich na svoju stranu.“

- V kresťanských prejavoch a činoch nemal rád formalizmus. Prejavovalo sa to u neho napríklad na vianočných či veľkonočných pozdravoch. Odrádzali ho vopred natlačené pozdravy a formuláre. Vravieval: „Každému sa treba prihovoriť osobne!“ Každý osobe či rodine napísal vlastnoručne jednu, alebo dve vety, čím dal najavo, že na nich pamätá nielen formálne, ale pozná ich problémy, situáciu i túžby a že počas písania bol na chvíľu pri každom jednom z nich. To sme považovali za veľmi správne a zahanbili sme sa, že nám to naozaj dávno nenapadlo.

- V časoch, keď sa nesmeli rozmnožovať a tlačiť žiadne náboženské listovky, či akékoľvek materiály, zabezpečil si fotokópie svojich meditácií, úvah i modlitieb rôzneho druhu spolu s obrázkami, rozdával ich a rozposielal z príležitosti väčších sviatkov na adresy svojich známych po celom Slovensku. Takto sa snažil šíriť a udržiavať náboženského ducha medzi ľuďmi a využíval na to aj takéto možné a dostupné prostriedky.

- „Nehanbime sa za to, že sme Kresťania. Buďme na to hrdí a dávajme to verejnosti najavo!

Okolie si bude postupne na nás zvykať a bude nás rešpektovať. My sa naozaj nemáme za čo hanbiť. Máme a mali sme medzi sebou mnoho významných a čestných ľudí!“ – zvykol povzbudzovať ľudí.

- Mal veľký zmysel pre pozemský život každého človeka, kde je každý z nás jedinečný svojou osobitosťou. Žijeme a pracujeme v rôznych spoločnostiach a za rôznych okolností. Každý máme svoju povahu a s ňou aj vrodené vlastnosti. Nuž

pre nás všetkých mal veľmi dobrý a výstižný odkaz: „Nohami choďte po zemi, ale rukami sa držme neba! Život a príroda okolo nás sú krásnym darom od Boha. Využívajte ho! Aj vypiť si môžete, aj zaspievať, aj zatancovať, aj na peknú ženu, či mládenca sa môžete pozrieť atď., ale za všetkým vidíme, že je to dar Boží, a preto na Neho nezabúdajte a ďakujte mu za všetko! Tak budete mať veľkú radosť zo života“! Nuž, naozaj veľmi výstižne a jednoducho povedané.

Politické orgány i orgány ŠtB v minulom období aj po všetkých jeho väzeniach a represáliách mali z Mons. Trstenského obavu. Bol pod neustálym dozorom a sledovaním. On o tom vedel a návštevníkov vždy upozornil, aby auto zaparkovali na námestí pred hotelom Roháč. Zosilnelo to najmä v roku 1981, po udalostiach v Poľsku. Do blízkosti jeho domu pristavili maringotku so zariadením na odpočúvanie bytu a kontrolu prichádzajúcich osôb. Monsiñora Trstenského to však neodradilo od písania listov a ďalších aktivít. Často mu ŠtB-áci robili domové prehliadky a na jednu z nich, asi v roku 1982 som aj ja naďabil. Bolo to druhý deň po nej. Zobrali mu všetku náboženskú literatúru novšieho vydania a zhabali dokonca i modlitebné knižky. Voči tomu sa ohradil argumentujúc, že je to jeho pracovný materiál, ktorý používa ako kňaz, čo je jeho povolanie a zamestnanie, pre ktoré študoval. Je to niečo podobné, ako keby murárovi zobrali kelnu. Tak mu ktorési exempláre ponechali, ale zaregistrovali si celú jeho korešpondenciu i adresy odosielateľov. Našli tam aj list od môjho brata a upozornil ma, že si aj ten zaznačili, aby brat s tým počítal.

Aj takto prejavovaná strašná úbohosť a primitívnosť minulého režimu bola umocnená ešte aj tým, že mu skonfiškovali a zobrali aj malý písací stroj, aby na ňom nemohol nič drukovať.

„Nuž, že vám ešte aj ruky neodťali“, zasmial som sa, lebo aj to by bol jeden zo spôsobov, ako niekoho obmedziť v písaní. V Chile za Pinochetta vraj takto odťali jednému gitaristovi prsty, keď nechcel prestať hrať a spievať protirežimné pesničky. Tak to písali naše vtedajšie noviny, a neviem potvrdiť, či to bola pravda. Vtedy sme takým správam veľmi nedôverovali.

Samozrejme Mons. Trstenský už na druhý deň písací stroj mal. Našiel sa ktosi, kto mu podaroval svoj, ešte lepší.

Keď sa eštbáci lúčili a pozdravili „Dovidenia“, on zareagoval: „Naozaj dovidenia, ale v nebi, aby sme sa tam spoločne zišli!“ Bolo ich šesť. Každý bol „odborník“ na osobitné časti domu i prehliadaného nábytku, šatstva, kníh i príslušenstva. Mená všetkých si pamätal. Podnes mi v pamäti rezonujú mená tých najaktívnejších, ktoré spomínal často.

Osobitne dojímavé stretnutia boli s prof. Dr. Jozefom A. Mikušom (1909-2005), diplomatom, spisovateľom, publicistom a univerzitným profesorom na univerzite v New Yorku. Bol rodákom z Krivej a študoval o ročník nižšie na Gymnázium v Trstenej. S V. Trstenským sa poznali ako mladí študenti a potom boli v styku aj neskôr, v období Prvej Slovenskej republiky a po druhej svetovej vojne. Po tzv. Februárových udalostiach v roku 1948 musel J. A. Mikuš emigrovať najprv do Francie a neskôr do USA. Bol veľmi činný v exile. Nevideli sa však vyše 40 rokov a v júli roku

1990 bol po prvýkrát u Mons. Trstenského na návšteve. V roku 1996 sa prof. Mikuš natrvalo vrátil na Slovensko a strávili spolu mnoho spoločných chvíľ. Na všetky oblasti historického vývoja v minulosti i na súčasnosť mali jednotný názor, len, samozrejme, s rozdielnymi skúsenosťami. Stretnutia boli veľkým darom pre týchto oboch veľikánov a svedkov i priamych účastníkov dejinných udalostí v Európe a na Slovensku celé minulé storočie až po dnešok. Prof. Dr. Jozef A. Mikuš zomrel v máji 2005 a pochovaný je v rodnej Krivej na Orave.

Debaty Mons. Trstenského s diplomatom J. A. Mikušom, žijúcim v exile a na Slovensko sa natrvalo vrátiacim v roku 1996 (vpravo) i Jozefom Habovštiakom, bývali vždy nielen na „rovnakej vlnovej dĺžke, ale oplývali aj radosťou z možnosti osobného kontaktu.

Keď však obidvaja preberali históriu slovenského národa, uznali, že je skutočne obdivuhodná a jedinečná. Posledných sto rokov tento národ prešiel obrovskými zmenami a dnešný stav je darom a doslova zázrakom. Preto Mons. Trstenský vždy dôsledne pripomínal, že tento vývoj nebol náhodný a mnoho udalostí i ľudských činiteľov nám bolo daných zhora.

Musíme byť za tie dary Bohu veľmi vďační. No nielen to – On nám tým naznačuje našu osobitnú úlohu v európskom priestore, ktorou sme poverení a musíme ju naplniť.

Neviem, v ktorom roku to bolo, ale zaiste už býval v novopostavenom dome, keď som si, vojdúc, povšimol, že sa zberá niekam na cestu. Prezradila to väčšia taška, ktorú mal prichystanú, dáždnik, aj plášť. Ospravedlnil som sa, ak prekážam a on povedal: „Len pokojne, poďte ďalej, idem zajtra.“ A pokračoval: „Keď sme raz vo

väzení kopali akési základy, povšimol som si Martina, ktorý kopal vedľa mňa a bol akýsi smutný.“

„Čo si taký smutný?“ – Opýtal som sa ho. „Ved' už sa ti termín blíži, o dva týždne pôjdeš domov k žene a k rodine.“

Martin sa zahľadel na práve očistenú lopatu, lebo končili a povedal. „Áno, pôjdem domov. Ale k rodine ešte nie, lebo žiadnu nemáme. Už viac ako sedem rokov sme manželmi, ale deti nemáme.“

„Ja mu na to:“ „Neboj sa nič, Martin. Prídeš domov a do roka sa ti narodí syn.“

„No a tak sa aj stalo“, dodal vtedy Mons. Trstenský. „Zajtra idem tomu chlapcovi na primície!“ Posunkom ukázal na tú tašku i dáždnik, pripravený na cestu.

Pri jednej, nie tak dávnej návšteve, ma veselo privítal. „Práve pred chvíľou mi telefonovala jedna staršia pani z dolnej Oravy a ďakovala mi, že som ich v škole v Dolnom Kubíne dobre učil a radil im do života. Že som dievčatám hovoril, aby sa pekne obliekali, keď sa vydajú. Že doma majú chodiť pekne oblečené a čisté, aby sa manželom neustále páčili a tým si zachovali aj určitú dôstojnosť. Hovorila, že sa tejto rady držala, v manželstve sa jej dobre darilo a teraz už má vyše 70 rokov a chce mi takto poďakovať.“

Nech si myslí o tom kto chce, čo chce, a tak isto si to aj vysvetlí, ale ja som sa na to o dva dni ocitol úplne náhodne, kvôli jednému odbornému stretnutiu, v Istebnom. V onom dome som bol prvý raz v živote, ani starší pár som nikdy predtým nevidel. Pri tej praktickej diskusii prišlo aj na Mons. Trstenského a vtedy pani domáca s úsmevom poznamenala: „Nedalo mi, aby som mu predvčerom nezatelefonovala a nepoďakovala za dobrú radu, ktorú dal nám, dievčatám.“ Nuž akú, to už viete. Ale pani som sa nepriznal, že mi to Mons. Trstenský prezradil, aby som jej nepokazil úplnú radosť.

Osobitnú atmosféru strenutí v jeho dome dotvárala absencia „moderného zvyku“ dnešných čias: vyzúvania sa, či prezúvania do papúč. „Každého treba prijať takého, ako prichádza,“ hovorieval a rázne odmietal takéto spôsoby. No a takí sme sa u neho vždy cítili veľmi dobre, lebo na rozhovory v papučkách a ponožkách sme neboli zvyknutí. Za všetky jeho rady i za tieto prijatia v jeho dome sme monsiňorovi všetci nesmierne vďační, ale hlavne Tomu, kto nám ho v minulých desiatkach rokov ako silnú oporu poslal.

„Môj čas sa blíži!“ hovorieval posledné roky. „A keď príde, potom nezabúdajte na mňa! Ale ani ja nezabudnem na vás!“

To bol jeden z jeho posledných odkazov, a preto nech nás jeho duchovný odkaz tu na Orave i na celom Slovensku sprevádza cez nasledujúce stáročia.

Moja trojzpomienka na Msgr. Viktora Trstenského

Eva Kollárová

Je koniec osemdesiatych rokov.

Na nejaký čas popri práci na Krajskom pedagogickom ústave v Banskej Bystrici sa ocitám jeden deň v týždni na Gymnázium v Trstenej.

Je to pre mňa veľmi únavné, často mám pocit akejsi nezmyselnosti tejto svojej pedagogickej trstenskej epizódy, ale sú tam svetielka: milé vnímavé oči niektorých mojich žiakov. Jeden z nich - Janíčko Šuvada - mi často rozpráva o pánovi farárovi, ktorý tak veľa pre neho znamená.

Toľko úcty a lásky prýštilo z toho rozprávania a toľko dôvery, že to nezneužijem, ja ateistka - ruštinárka (také vhodné spojenie pred zamatovou), že som naozaj tieto rozprávania so skutočným záujmom veľmi rada počúvala.

Počúvala som o добрote, nezištnosti i utrpení človeka - kňaza a nevdojak som ho porovnávala s tým, ktorý v evanjelickom kňazskom habite v Liptovskom Mikuláš formoval moje dospievanie. Priamo z väzenia prišiel na moju doktorskú promóciu. Často som ho videla pred sebou, evanjelického pána farára Juráša, pri Janíčkovom rozprávaní o Msgr. Trstenskom.

Keď mi Janíčko Šuvada oznámil, že ma Msgr. Trstenský chce vidieť, ani na okamih som nezapochybovala, že tam ja – nekatolíčka budem vítaná. A bola som vítaná. Prišla som aj druhýkrát a ... boli to pre mňa zaujímavé stretnutia v láskavej tolerantnej atmosfére k inému názoru.

Možno častejšie ako s Msgr. Trstenským som sa stretala s dôstojným pánom dr. Štefanom Šmálikom. Mali sme viac spoločných tém – pán Šmálik bol rusista a miloval ruskú literatúru, no práve aj pri týchto rozhovoroch s ním rezonovala tiež osobnosť Msgr. Trstenského.

Moje tretie stretnutie s nim bolo celkom nedávno, v zimný a naozaj mrazivý februárový večer roku 2008 som stála pri jeho hrobe s JUDr. Čarnogurským: to on, úspešný advokát, ktorý tak zaujímavo a trpezlivo celý deň, bez oddychu, skúšal budúcich bakalárov tvrdošínskych Európskych kultúrnych štúdií, ma večer pred odchodom namiesto večere požiadal, aby sme sa šli pokloniť dôstojnému pánovi Trstenskému.

Nevedela som to na cintoríne nájsť, ale milá pani zo susedného, svietiaceho domu ochotne vyšla do večernej tmy, vedúc nás k hrobu.

Postáli sme spoločne v tichej úcte, takí rôzni v politickej i religióznej orientácii, pri hrobe toho, koho sme si obaja vážili. Každý možno pre niečo iné, a o ktorom mi potom pán doktor Čarnogurský s takou pietou rozprával...

(Nevnucovala by som sa s touto trojzpomenkou, lebo viem o iných, ktorí majú na spomínanie oveľa väčšie právo, keby som nebola oslovená. A tak v intenciách múdreho Tolstého, že medzi krásne tajomstvám života patria aj zmysluplné stretnutia - mosty, som koncipovala tieto skromné riadky.)

Miesto posledného odpočinku Mons. Trstenského – cintorín blízko cesty smerom na Liesek.

Sme blízko neho. Sľúbil predsa, že sa bude na nás pozeráť...

Anna Lajmonová

Sedíme v dome manželov Martina a Beatky Stasovcov v Liesku. Pred rokom, 7. decembra 2007 práve ona cez SMS-ky zorganizovala podobné stretnutie – u monsiñora Viktora Trstenského. Prišli všetci, ktorým napísala. Neprestajne sa modlili a spievali...

Otec zomieral...

Dnes nás „dala dohromady“ Vierka Reháková - a ich otec monsiñor. Všetci, ktorí k nemu chodievali, ho volali „otec“. Spomínajú, lebo túžia, aby ich otec, s ktorým sa poniektorí stretávali tridsiatku rokov, poniektorí už od malého dieťaťa, zostal v pamäti ľudí cez ich spoločne prežité okamihy. A tak, kým Beatka dojčí päťmesačnú

dcérku Salome, my sa hostíme na výborných koláčikoch a čaji. Terka Reháková neza-
budne poznamenať: „Také nikdy nechýbali na stole u otca, sestrička Veronika bola
majster pekár - majster kuchár. Majster!“ Marta Garbiarová a Janko Šuvada, ktoré-
ho nazvali adoptívnym synom otca monsiñora, s úsmevom a zrakom v tú chvíľu
zapichnutým niekde do diaľky, mľkvo prikyvujú hlavou.

Dom je naplnený džavotom detí. Pri stole pobehujú chlapci Simeon, Samuel
a Sebastián, najstaršia dcérka Sára, doteraz túliaca si k sebe najmladšiu sestričku
Salome, odbehla kdesi po svojom. Manžel Martin odchádzajúc do práce, lúči sa boz-
kom na Beatkino líce a krížikom na čielko požehnáva aj najmladšiu slečnu v náručí
matky. Započujúc, o kom sa práve rozprávame, sedemročný Simeon na otca monsi-
ñora zareaguje takto: „Požehnával nás a dával nám na čelo krížik. Aj my sme ho tiež
mohli na čelo požehnať.“ Štvorročný Samuel sa pridáva: „Do ručičky nám dával
cukríky.“

Plnili sme odkaz rodičov

Vierka: Ľudia mali otca veľmi radi. Nielen v Starej Ľubovni, ale aj v Trstenej
mal blízkych, ktorí mu boli vždy na pomoci a nikdy sa od neho neodvrátili. Môžem
to povedať za seba i za svoju rodinu. Plnili sme hlavne odkaz mojich rodičov, ktorí
s otcom monsiñorom veľmi dobre vychádzali. Bolo nás veľa detí, naši rodičia žili
v ťažkých podmienkach. Keď vyhoreli, otec im veľmi pomohol. A keď bola naša
mamka ťažko chorá, otec monsiñor bol denno-denne pri nej. Ešte na smrteľnej posteli
nás prosila: Deti, nikdy, nikdy na nich nezabudnite. Čo budete môcť, ako budete
môcť, vždy im pomôžte. Myslela tým otca monsiñora a rehoľnú sestričku Veroniku,
ktorá sa o neho 33 rokov obetavo starala. Odvtedy, ako otec prišiel bývať do Trste-
nej, no i predtým, keď mu chodili stavať dom ľudia z Ľubovne, boli sme mu veľmi
nápomocní. S určitosťou môžem povedať, že cítil podporu aj iných veriacich z Trste-
nej.

Pohostinná Veronika

Vierka: Otec mal ťažký, veľmi ťažký život. Za komunizmu jeho i sestričku Ve-
roniku sledovali a kruto prenasledovali. Veronika sa o otca starala mimoriadne sve-
domito, s láskou a úctou. Bola to práve ona, jednoduchá, skromná a pokorná Ve-
ronika, ktorá otca vyzdvihla na piedestál, a tým ukázala aj ďalším, že mu treba vzdať
hlbokú úctu. Ona sama ho mala v mimoriadnej úcte a kde mohla, zviditeľňovala ho.
Otec prekonal veľmi veľa chorôb, vážnych úrazov, havárie. Bolo ho treba opatrovať
a ona to robila s láskou.

Jeho častým a naliehavým odkazom bolo žiť v usporiadanej rodine. Rodinu vždy
vyzdvihoval a dával ju všetkým do pozornosti. Aký bol len šťastný, keď si mohol po
roku 1989 doopatrovať svoju rodnú sestru Katarínu, ktorá sa mu domov vrátila
z Ameriky. Otec, spolu so sestričkou Veronikou, sa veľmi rád staral o starých ľuď.
Nie raz si zobrali na dva, na tri mesiace opustených starých ľudí i staručkých kňa-

zov. Prijali k sebe napríklad tetu Janku Černeckú, ktorá monsiňora prichýlila, keď ho ako kňaza v Starej Ľubovni zbavili práva vysluhovať kňazstvo. Bola tu niekedy aj rok. Monsiňor s Veronikou boli mimoriadne pohostinní, pre ľudí, ktorí u nich boli, sa veľmi snažili vytvoriť rodinu.

Terka: Keď sa o monsiňora starala Veronika, v dome dennodenne voňali koláčiky, prikryté obrúskom. A to by ste mali vidieť to jej perfektné stolovanie! Všetko, čo mu podávala, bolo elegantne naservírované a podané s úctou. Veľmi veľa som sa od nej ako od gazdinky naučila. Ju nikdy žiadna návšteva neprekvapila, ani nezaškočila. Naša Veronika bola kuchárka - čarodejnica. Z mála pripraveného jedla uhostila všetkých, čo sa tam práve zastavili. Otca jej pohostinnosť, srdečnosť i talent veľmi upokojoval a tešil. Myslím, že doma bol otec práve vďaka jej starostlivosti a prítomnosti taký spokojný a šťastný.

Vierka: Áno, Veronika bola vskutku neskutočný človek. V dome bolo vždy čistučko, teplučko. Mala veľmi ťažký život, no nikdy sa nesťažovala. Trápili ju nemalé zdravotné problémy, bola postihnutá obrnou. Napriek všetkému sa však dokázala dennodenne obetavo o otca starať a tiež o tých, ktorí s otcom dočasne bývali a všetkých, ktorí tam prichádzali.

V dome monsiňora sa dlho kúrilo drevom a uhlím. Hoci zohnať palivo bolo vtedy veľmi obtiažne, ona ho vždy poľahky zabezpečila i zorganizovala brigádu na jeho uskladnenie. Neskôr, keď ešte široko-daleko nikto nemal elektrické kúrenie, sestrička Veronika ho vybavila. V tomto smere bola ako muž v domácnosti. Organizácia chodu domácnosti bola jej parketa, otca tým nikdy nezaťažovala.

Marta: Bola som ešte stredoškolačka. Mala som obavy, ako domov k monsiňorovi zájsť, lebo som tam ešte nikdy nebola. Len mi poradili, že býva tam a tam a že má rád ľudí. Prežívala som akési ťažké obdobie a tak som dostala radu: choď ku monsiňorovi, on ti pomôže. Obávala som sa, ako ma prijme a čo vlastne poviem. Cestou som hľadala vhodné slová. Zazvonila som. Sestrička Veronika ma privítala tak, akoby ma poznala celý život, alebo ako keby som tam chodila každý deň. Objala ma a ja na ten okamih nikdy nezabudnem. Vtedy som si vlastne uvedomila, aké je dôležité dať hosťovi najavo, že je vítaný.

Beatka: Na sestričke Veronike som obdivovala dve jej úžasné vlastnosti. Ona mala veľké srdce, to preto sa z jej malých kuchynských hrnčičkov najedli vždy všetci, ktorí k monsiňorovi prišli.

A tak to zostalo aj vo mne. Povedala som si: ...ak ľudia prichádzajú, netreba sa strachovať, či ich budem mať čím pohostiť. Lebo ak máme pre seba dobré slovo, sme si blízki, máme si čo povedať, to je to podstatné! Vtedy každý pochopí, že všetko – aj jedlo, aj slovo, aj úsmev, rada, pochopenie druhého v jeho trápení je dar, ktorý naplňa, obohacuje, pohľadza i nasycuje...

Druhou veľkou prednosťou sestričky Veroniky bola už spomínaná výborná organizačná schopnosť. Na prvom mieste však bol vždy otec! Nech organizovala čokoľvek, bolo to to, po čom túžil on, bol to otcov záujem, jeho pohodlie, jeho potreby, jeho pokoj. Nikdy to nebolo niečo, čo by vyhovovalo Veronike, čo by sa páčilo jej. Či

zdobila dom, či kupovala nejakú vec – vždy bolo podstatné to, čo sa páčilo otcovi. Zvykol sa takto tešievať: „...pozri, aký je zo mňa fešák a mládenec. Sestrička ma vyparádila, kúpila mi novú košeľu... A ten krásny koberec, čo kúpila, si si všimla..?“

Sestrička Veronika určite mala svoje túžby, svoje predstavy, ale podriadila sa. Vynikala tým, že robila to, čo bol otcov apoštolát. Podriadila svoj život životu otca monsiñora. A preto otec tak veľmi ťažko znášal, že sa táto dobrá duša pominula skôr ako on.

Janko: Každý deň mu robievala na večeru ovsenú kašu. Ovsené vločky, med, orechy, mlieko, či strúhané jablčko - to nesmelo chýbať! Vždy, keď niekto prekvapivo prišiel, pridala „trochu“ mlieka, „trochu“ vložiek a najedení boli zrazu všetci. A to sa tam niekedy zišlo i 30 – 40 mládežníkov. Sestrička Veronika to stihla urobiť tak, aby sa ušlo každému.

Vierka: Otec srdečne prijímal veľmi veľa ľudí. Ubytoval ich s radosťou a s úctou. Nie raz aj u nás, v blízkom susedstve jeho domu. Otec tým žil, to bol jeho život - bol šťastný, keď sa u neho stretávali ľudia vo veľkom počte.

Beatka: Ochotne prijímal názory, rady i napomenutia sestričky, pretože ona mu to nikdy nepovedala direktívne a on si to na nej vážil. Často uznal, že Veronika má pravdu. Veril jej a úplne sa na ňu spoľahol. Aj keď chcela niečo v dome prerábať, alebo meniť. Nikdy ho tým nezaťažovala. Len sa obrátila na ľudí, ktorí jej to boli ochotní spraviť. Spomínam si, ako raz otca pozývali na dva dni do Starej Ľubovne. Akosi nemal vôľu tam ísť. „Čoby ste tam, otecko, nešli? Volajú vás, nuž tak tam pôjdete“ - povedala. Ona už totiž mala plán, ako za ten čas v dome vylepší jeho pohodlie...

Keď sa sestrička Veronika nečakane a bez rozlúčenia „pominula,“ otec za ňou veľmi žiadal... Bolo na ňom vidno ten pocit obrovskej opustenosti. Tak mu rozumela... Nebolo treba slov! Veronika vedela, na čo otec práve myslí, čo by akurát chcel... Sestričky, ktoré boli pri ňom v závere jeho života, ho tak nepoznali. Nevedeli, že početné návštevy ľudí v jeho dome ho naplňajú obrovskou radosťou...

Marta: Otec zvykol hovoriť, že sestrička Veronika je jeho kaplán i jeho gazdina... Navzájom sa veľmi dopĺňali - ich apoštolát bol spoločný.

Anjeličky moje

Vierka: Vyšiel na manzartku na poschodí, keď ešte býval v rodinnom dome rovno oproti nášmu a keď išli deti zo školy, zhora im zhadzoval cukríky alebo žuvačky. Mal sestru Američanku a sladkosti z Ameriky či Tuzexu boli pred približne tridsiatimi rokmi deťom veľkou vzácnosťou a maškrtou.

Marta: Starí ľudia nie sú pre deti až takí zaujímaví, ale otec to s nimi vedel a ony ho mali veľmi rady. Vedel si ich získať úprimnosťou a priamosťou, no najmä tým, že im obetoval svoj čas.

Terka: Sestrička Etela mala kocúra Filipa. Otec monsiñor slúžil sv. omšu a kocúr mu vbehol pod albu. Vrtel sa, ľudia nevedeli, čo sa deje. Kocúr behal pod albou

Po sv. omši monsieur deti požehnal a potom sa už spoločne ponáhľali ku skrini s cukríkmi.

okolo jeho nôh, zamotal sa a chvíľu nedokázal vyjsť. Zrejme sa niečoho zľakol a tak vběhol k nohám otcovi, ktorého mal rád. A robil rámus. Najväčšiu zábavu mali z toho deti, bolo to veľmi humorné.

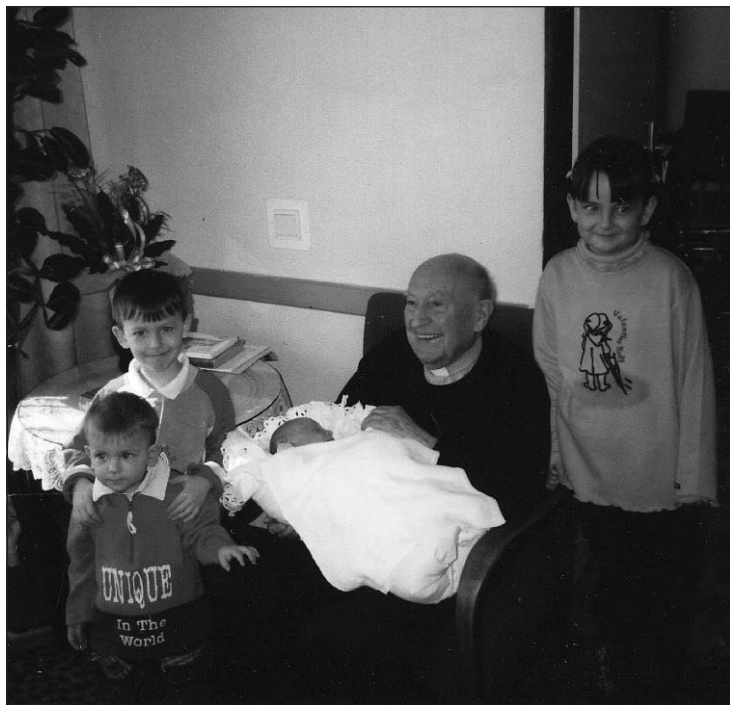
Beatka: Malé deti - Tomáško, Filipko, Dominika, Simeon, Samuel, Gabika, Magdalénka, Monika, sediac pod stolom na zemi, mu nie raz počas sv. omše porozvázovali šnúrky na topánkach, či ho poťahovali za ornát. My, rodičia sme ich za to výchovne napomínali, no otcova reakcia bola: „Nechajte ich, anjeliky moje, nech sa len hrajú...“ Po sv. omši ho deti zobrali za ruky a dovedli ku skrini. Mal v nej cukríky, to vedeli, a tak naťahovali rúčky...

Terka: Otec nás, mamičky, často povzbudzoval a hovorieval nám: „Raduj sa a buď za dar materstva vďačná, lebo matka, ktorá privádza dieťky na svet, isto bude v nebi... Bude spasená...“

Vždy hovorte pravdu!

Vierka: Otec od nás vždy žiadal, aby sme v živote hovorili a zastávali pravdu, nech je akákoľvek nepríjemná. Tak, ako to celý život robil on. Chcel od nás pravdivý postoj aj čo sa týka problémov s domom, v ktorom býval. „Vždy hovorte pravdu, takú, aká bola!“ - prizvukoval nám. Dom mu postavili veriaci zo Starej Ľubovne, keď sa nemal kde uchýliť. Z vďaky za starostlivosť rehoľných sestričiek ho aj odkázal reholi, ku ktorej mal veľmi blízko.

Často nám spomínal aj dobrotu pána Štefana Tomagu, vedúceho stavebnej firmy v Trstenej, kde otec monsiňor pracoval od roku 1962 do októbra 1969. Páni vtedajšieho režimu chceli otca pokoriť a zosmiešniť tým, že mal vykonávať prácu s lopatou v ruke. Pán Tomaga sa vtedy otca zastal a uctil si ho tak, že vybavil pre neho prácu skladníka. Otec mu bol veľmi vďačný a nesmierne ho obdivoval, že sa v tom čase nebál ponúknuť mu to miesto a zastávať sa práv svojich podriadených.

V prítomnosti detí bol nevýslovne šťastný. Matkám pripomínal, aby sa radovali a boli vďačné za dar materstva. Lebo matka, ktorá privádza dieťka na svet, príde isto do neba.

Svätá omša doma

Vierka: Keď otec dovŕšil 87 rokov, operovali a vymieňali mu bedrový kĺb. Nemohol chodiť do kostola slúžiť sv. omše a tak mu otec biskup dovolil vysluhovať ich doma. Najprv k nemu prichádzalo pár ľudí, najmä zo susedstva. Neskôr, predovšetkým v nedele a sviatky, sa pridali i rodičia s malými deťmi, a tak monsiňor slúžil sv. omšu za prítomnosti dvadsiatich i tridsiatich ľudí. V jeho dome bolo skrátka plno.

Terka: Neodmysliteľne patria k otcovi aj verné tetušky, napr. Anna Šuhajová, Agneška Barutová, Anna Klapišová, Mária Šusteková, či Katarína Kolodejová. Takmer dennodenne ho tešili svojou prítomnosťou na sv. omšiach a on sa tešil ich prítomnosti. Pred večernou sv. omšou sa veľmi rád modlil ruženec. Jeho obľúbenou piesňou bola „Mária, ochrana, od Boha mne daná. Nemusím sa ja báť, lebo je pri mne mať, Mária, Mária...“ Mária bola jeho matka, miloval ju. V izbe na sekretári mal sochu Panny Márie. Vždy, keď vošiel do tej miestnosti, podišiel k nej a pohladil ju po rukách. Na tých miestach ich mala až zodraté. Počuli sme, ako sa s ňou rozprával – ako so živou.

Keď sme odchádzali, vyšiel na balkón svojho domu a mávajúc rukou nás vyprevádzal, ako Svätý Otec po audiencii. Tak nám to pripadalo. Usmievajúc sa, vždy dodal: „Nezabudnite na mňa, starého človeka. A prídte zas.“

Pre ľudí 24 hodín

Vierka: Kedykoľvek k nemu človek prišiel, mohol sa s ním rozprávať o čomkoľvek. Jeho zaujímalo všetko: rodina, práca. A keď sme sa my na niečo pýtali, vždy nám dával rady do života, či odkazy. Každý deň mal pre nás poučenie.

Marta: Nikdy nepozeral na hodiny. Povedal, že jeho dom je pre ľudí otvorený 24 hodín. Niektorí dnešní kňazi majú úradné hodiny. On úradné hodiny nemal. Nech by k nemu prišiel ktokoľvek, nech by akokoľvek vyzeral, nech by ho poznal či nepoznal, vždy ho srdečne privítal. Monsiňor sa nikdy hosťa nepýtal, prečo prišiel. Prišiel! Otec mohol v tej chvíli robiť hocičo, všetko nechal, pre neho bol vtedy najdôležitejší hosť, ktorý k nemu prišiel. Jeho príchod, jeho problém bol v tej chvíli najdôležitejší. Ak sa práve modlil a niekto vošiel, označil si zrníčko na ruženci, prerušil modlitbu a venoval sa človeku. Keď odišiel, pokračoval v modlitbe. Keď prichodiaci otvoril dvere, na písacom stroji ani rozpísané slovo nedopísal, vzápätí sa mu venoval. Dnes, ak niekoho vyrušíme pri písaní, zvykne povedať: Počkaj chvíľu, hneď sa ti budem venovať, len dokončím myšlienku...

Spoveď u otca

Marta: Bol výborný spovedník a duchovný vodca. Ja som k nemu chodila na sv. spoveď 27 rokov, od strednej školy. A odvtedy, ako sme sa zoznámili s manželom, bol našim duchovným otcom.

Terka: Pri sv. spovedi nám vždy prízvukoval, aby sme boli ako sv. Monika. Aby sme vedeli odpúšťať. Aby sme sa nikdy nestážovali...

„Vyprevádzal nás s úsmevom, mávajúc rukou. Nezabudol dodať ... a prídte zas,“ spomínajú ľudia, ktorí ho doma často navštevovali.

Beata: Spomínam si, ako mi nie raz so zdvihnutým prstom povedal: „Ale toto sme predsa počas sv. spovede riešili už minule! Ej, ééééj! A pamätám si aj na tvoje minulomesačné predsavzatie...“ Hoc ma otcovsky napomínal, potmehútsky sa pritom usmieval. No mne i tak bolo dosť nepríjemne, že som nenašla silu napraviť konkrétny problém.

Otec bol na nás prísny, ale bol aj veľmi láskavý. Ako ten najlepší otec...

Monsiňor a biskup Vojtaššák

Marta, Janko: Vo veľkej úcte mal biskupa Jána Vojtaššáka. I Dr. Tisa. Bol veľký národovec, stále nám to pripomínal a veľmi túžil dožiť sa toho, aby bol otec Vojtaššák blahorečený.

Mons. Viktor Trstenský dokonale poznal život i zmýšľanie biskupa Jána Vojtaššáka, a preto ho bránil počas jeho väznenia, ale i v čase beatifikačného procesu ako lev. Na viac mu už síl neostalo. Určite veril, že „prídu noví bojovníci“.

Na fotografii biskup Ján Vojtaššák slúži pravdepodobne jednu z posledných sv. omší v Oravskej Lesnej - v roku 1963.

Spomínal nám, ako otca biskupa obvinili, že arizoval Baldovce. Nebola to arizácia. Hospodársky správca učiteľského internátu Salva prišiel za ním, že kúpele Baldovce chcú predať, pretože je na ne veľká hypotéka a nikto ju neplatí. Pán biskup sa dal na to nahovoriť, zaplatil vysokú sumu, cez 400 000, a honosné kúpele mali iba štyri prične a pár drobností. Bola to veľmi preplatená kúpa. Pán biskup investoval do Baldoviec vyše 2 milióny korún, aby z nich vybudoval rekreačné stredisko pre seminaristov. A nakoniec ich znárodnili.

Spomínal nejakého žida Lörincza, ktorý jediný zostal v mieste bydliska, keď židov internovali. Bol vraj komunista, nezobrali ho. Pán biskup sa na štátnej rade pýtal, prečo dobrých a čestných zo Slovenska zobrali a takého neporiadneho bežára im tam nechali.

Prví židia, ktorí ušli z Osvienčima, prišli na biskupský úrad a informovali pána biskupa, že ich neodvážajú na práce, ale ich tam zabíjajú. Biskup napísal list Alexandrovi Machovi. Monsiňor mal ten dokument prefotený. Spomínal, že keď dostal list od pána biskupa Vojtaššáka, veľmi sa zhrozil, že židov vlastne posielajú na smrť. Alexander Mach oslovil prezidenta i ďalších predstaviteľov

a potom už zo Slovenska židov nevyvážali. Až v čase SNP. Zastavenie deportácií židov bolo na zásah biskupa Jána Vojtaššáka.

Otec monsiňor nám spomínal aj osobné stretnutia s pánom biskupom. Napr. návštevu v Ríčanoch. Ako mu bolo veľmi ľúto, že musí od biskupa odísť. Chcel tam s ním zostať. Pán biskup mu povedal, že má ešte poslanie a musí ísť. Ešte si vymenili listy a zakrátko potom biskup Vojtaššák zomrel.

Keď sme za otcom monsiňorom prichádzali s nejakým problémom, odporučil nám obrátiť sa v modlitbách na pána biskupa. Povedal: „On mi v ťažkých situáciach veľmi pomohol, pomôže aj vám.“ Z rozprávania otca monsiňora sme sa dozvedeli o mnohých útrapách, ktoré prežil pán biskup vo väzení.

ŠtB-áci v maringotkách

Vierka, Janko: Vôbec sme nevedeli, že drevené búbky na kolesách, ktoré postavili neďaleko jeho domu a po nejakom čase ich premiestňovali, boli „stany“ ŠtB-ákov. Odtiaľ ho pozorovali a fotili. I to, kto k nemu prichádza a kedy odchádza... Chodili sme okolo tých maringotiek denno-denne a nič sme si nevšimli. Iba občas sa na okienku pohla záclonka. Sledovali ho aj z budovy neďalekej školy. Mali tu umiestnený fotosystém a odtiaľ ho fotografovali. Domček na kolesách stál aj vzhľadom pri garážach. Odtiahli záves a fotili. Keď to ľudia neskôr odhalili, robili si z toho fotografovania aj zábavu. Povedali: tak sa aspoň objímeme, pobozkáme, budeme mať fotku na pamiatku. Všetko, každý pohyb bol sledovaný. Keď prišli ľudia zo Starej Ľubovne stavať otcovi dom, autá odstavovali ďaleko, až pri nemocnici. Veronika zistila, že ich sledujú, pribehla k nám a hovorí: „Nechodte k nám, nechodte k nám, lebo fotia vchod do domu, sledujú nás.“ Aj keď sme to vedeli, aj tak sme tam išli. Lebo otcovi a sestričke Veronike bolo treba pomôcť. Priviezli uhlie, drevo, bolo to treba uskladniť. Išli sme. Ľudia nebojácne prichádzali pomôcť. Moji bratia povedali: „Čoho sa máme báť? Čo mi zoberú – lopatu? Mne nemajú čo zobrať, maximálne tú lopatu.“ A tak sme sa vôbec nebáli žiadneho prenasledovania.

Dnes to už môžem povedať, že pošta pre monsiňora chodila cez nás. Zabalená v dvoch obáľkach. Vrchnú sme otvorili my, spodnú sme zanesli otcovi.

Najhoršie boli tie nečakané, násilné a rýchle „návštevy“ ŠtB-ákov. Videli sme to na vlastné oči. Zazvonili, sestričku Veroniku, ktorá im otvorila dvere, surovo odsunuli, pritlačili k stene, celá sa triasla, podobne ako otec. Pri dverách ukázali veľký odznak, behali po dome, do vriec nahádzali otcove veci. Zobrali všetko: knihy, písací stroj, písomnosti, skrátka všetko, na čom pracoval a odviezli do Dolného Kubína. Otca zobrali tiež – viedli ho ako najväčšieho zločincina. Po roku 1989, po revolúcii, mal rôzne telefonáty, vyhrážali sa mu. Obaja s Veronikou počuli vyhrážky v telefóne, a tak sa báli zostať doma. Koľko nocí prespali u nás... Veľmi smutný bol pohľad na otca - musel prejsť hrôzou, aj keď už bola demokracia... Nemal to svoje... svoj príbytok..., musel ísť do iného domu...

Mal 98 a učil sa cudzie jazyky

Marta: Kedykoľvek som prišla, nikdy som ho nenašla odpočívať. Vždy niečo robil. Kázala som mu, aby si ľahol, oddýchol, neraz bol unavený, prechorený... Vždy povedal, že oddychovať bude až v nebi. „Kým ma tu Pán Boh necháva, ten čas musím využiť až do konca,“ hovorieval. Keď sa nemodlil alebo nepísal, stále študoval. Mal 98 rokov a neustále zdokonaľoval svoju angličtinu, nemčinu, hoci už ovládal niekoľko jazykov - francúzsky, maďarský poľský, latinský... Dostával veľa listov. Mladí, ktorí ho navštívili, mu písali listy. A on si potrpel na to, aby si odložil ich adresy a na Vianoce i Veľkú noc im písal pozdravy. Štôsy pošty. Sestrička Veronika mu pri tom pomáhala. Pozdravy si dal špeciálne zhotoviť u pána Salajku v Tvrdošíne. Vždy obsahovali nejaké motto, otcovu myšlienku, prianie. K tomu priložil obrázok či fotku. Mal vysoký vek, ale nikdy neoddychoval, hoci bol akokoľvek chorý. Iba horúčky ho na čas vytrhli od práce, ale inak vždy pracoval. Neraz som sa zahabla, keď som si vzdychla, aká idem z práce unavená. A on, starý človek, stále pracuje. V tej chvíli som zabudla na všetku námahu a otec mi bol vzorom. Takže v činnosti ma veľmi motivoval. Bol mimoriadne aktívny a zaujímal sa o všetko. Vždy sa nás pýtal, ako je to na Slovensku, aká je pracovná morálka, ako je na tom Slovensko v ekonomike, ako funguje spoločnosť, učil sa písať na počítači... Zaujímal sa aj o duchovné obnovy, cvičenia... Pýtal sa, ako to na nás pôsobilo, čo nám duchovné cvičenie dalo. Obdivuhodné na ňom bolo, že nikdy nič neodsúdil, nad všetkým sa zamyslel, dokonca sa sám ako „prieskumník“ zúčastňoval mnohých podujatí, napr. navštívil evanjelizačné stretnutie v Prešove, zašiel si na púť do Turzovky. Sadol so sestričkou na autobus, tak ako my a cestoval. Reagoval ako všetci mladí: spieval, dvíhal ruky, tleskal, prispôsobil sa ostatným. Dokázal sa zaujímať o všetko, aj o to nové, čo prichádzalo.

Guláš

Beatka: Otec bol veľmi spoločenský, rád navštevoval ľudí. Bol veľmi vtipný. Varili sme na záhrade guláš a on bol s nami. Sedel v kresle a točil sa v ňom ako mládenec. Všetko na dvore mal pod kontrolou, nenápadne pozoroval. Dal si na hlavu šiltovku a sršal humorom. Všetkých nás zabával. Zo všetkých nás sa tešil. Bolo to rok pred jeho smrťou.

Marta: Manžel mal štyridsiatku, oslavovali sme v Oraviciach. Otec bol jedným z našich pozvaných hostí. Keď ho sestrička Etelka volala domov, povedal: „Chodťe ju odviezť. Ja tu ešte zostanem.“

Otec sa veľmi dobre cítil medzi ľuďmi a veľmi sa tešil z prítomnosti každého. Chodili sme k nemu naozaj ako k blízkej rodine.

Beatka: Jeho posledné narodeniny... Dohodli sme sa medzi sebou, čo chutné a voňavé každá rodinka prinesie: my koláčiky, vy chlebičky, oni zas očka, atď.. Keď sa skončila sv. omša, tvárili sme sa, že sme na jeho narodeniny zabudli. Zrazu deti

otcovi niesli plech takých koláčov a ona-
kých koláčov. A on? Bol šťastný... Úprim-
ne sa oslave tešil. Spomínal... Zaspieval...

A aké úžasné dni na sv. Mikuláša
u otca bývali. Spolu so sestričkou Veroni-
kou pripravili deťom mikulášske balíčky.
To bolo radosti! Prišiel ozajstný Mikuláš
a napomínal deti, nezabudol napomenúť
aj otca. Preto, aby to nebolo podozrivé, že
on sa s Mikulášom pozná...

Otec mal veľmi rád oslavy, no nie kvô-
li oslavám, ale kvôli stretajúcim sa ľuďom.
Kvôli tomu, že ich k nemu prišlo veľa a
cítili sa tam dobre. Sestrička Veronika ot-
covi vždy prichystala oslavu. A on bol vel-
mi vďačný...

Okradli ho

Vierka: Sestrička išla ráno do kostola a pred domom, pri garážach, stretla muža. Už ráno pred šiestou chodil popred dom, oblečený v montérkach. Bolo leto, rok aj niečo pred smrťou monsiñora. Po tom, čo sa po dlhom čase dozvonil a otec mu otvoril, povedal, že ho odporučil nejaký kňaz z Čiech – dokonca povedal jeho meno a monsiñor toho kňaza poznal. Potešil sa pri spomienke na svojho známeho. Chlap v montérkach povedal, že vraj peniaze potrebuje na stavbu domčeka v Trstenej, ale na budúci týždeň v stredu mu ich vráti. Otec si nepýtal od neho ani doklad totožnosti, ani nežiadal podpísať prevzatie peňazí. Dotyčný pán, ktorý sa tak odvolával na kňaza z Čiech, mu však peniaze nikdy nevrátil!

Beatka: Bolo krátko pred Vianocami. „...otecko, veľmi ste dnes smutný,“ hovorím mu. Rozplakal sa a povedal mi, že v dôvere požičal veľký obnos peňazí a že bol oklamáný. Pýtal sa ma: „Povedz, ako to len mohol ten človek urobiť? Ako mohol tak klamať?! Nechal mi telefónne číslo i adresu - boli však falošné!“ Prosil nás, doslova hovoriac: „Nebuďte takí dôverčiví, ako som bol ja!“ O to viac sa otec trápil, pretože bol veľmi štedrý. Aj nám, neraz, keď sme odchádzali, dal peniaze so slovami: „...kúpte dieťkam...“

Väzenie, prenasledovanie, choroby, smrť

Vierka: Veľmi často hovoril o ťažkých rokoch, strávených v žalároch ... Spomínal, ako vo väzení nie raz slúžil tajne sv. omše, ako spovedal, koľko „nevhodných“ slov si na svoju osobu od bachárov vypočul... Pri spomienkach na väzenské časy častokrát plakal... Napriek tomu, že mu tam mnohí ubližovali, nezlorečil im, ale sa za nich veľa modlil a zvolával na nich Božie požehnanie.

Janko: Osobitnou etapou otcovho života boli choroby a úrazy, ktoré ho postihli. Jednou z najväčších bola jeho mozgová príhoda pred necelými desiatimi rokmi. Nevládne ležal v nemocnici niekoľko dní v kóme. Lekári hovorili o jeho konci... Mnohí sa tam s ním prišli rozlúčiť... Keď sa otec z kómy prebral, lekári uznali, že ide o zázrak! Nielenže sa uzdravil, ale ochorenie nezanechalo na otcovi žiadne následky. Pamäť sa mu obnovila... I fyzické sily sa vrátili...

Vierka: Veľkú starosť o otcov zdravotný stav, a nielen o neho, ale tiež aj o jeho sestru Katarínu, tetu Černeckú, sestričku Veroniku mal MUDr. Ján Papán, ktorý

V nemocnici po prebratí sa z kómy sa Mons. V. Trstenský tešil z početných návštev detí i dospelých, nielen z Trstenej.

k nemu osobne prichádzal v ktorúkoľvek hodinu. Sestrička Veronika sa mohla naňho úplne spoľahnúť. Vždy im rád pomohol a obdivuhodne sa o nich postaral aj v čase nemocničného liečenia. V posledných rokoch nad otcovým zdravotným stavom bdel MUDr. Jozef Gočál.

Otec bol veľmi poslušný a trpezlivý pacient... Nikdy sa nesťažoval.

Mali k nemu veľkú úctu

Terka: Krátko pred smrťou bol otec v poľskej dedinke, Oravke. Podľa slov tety Kataríny Kolodejovej, jeden z vyšších poľských duchovných si tam vtedy pred ním pokľakol a pobožkal mu ruku.... Naši kňazi, zvlášť františkáni, otca vyhľadávali, radi sa u neho spovedali a čakali na rozhovor s ním. Vtedy zabudol aj na jedlo. Jedným z jeho najbližších kňazov bol duchovný otec Štefan Koma. I s mnohými ďalšími kňazmi, napr. s Jožkom, či Ferkom Trstenským, s Martinom Kolejákom i ďalšími často trávil spoločné chvíle v družnej debata. Nezabúdali na neho ani duchovní otcovia trstenskej farnosti. Často ho navštevoval aj pán dekan Michal Tondra. Duchovný otec Viktor sa pravidelne zúčastňoval kňazských rekolekcií. Vždy našiel povzbudivé slovo pre svojich spolubratov – kňazov. A oni k nemu radi chodili.

Čo nemal rád?

Klamstvo! Neúprimnosť! A tiež samotu! Popravde: veľmi sa nám nepáčilo, že otec zostával, najmä v poslednom období, veľmi často sám. Sestrička chodila do kostola dvakrát denne, dom opúšťala aj pre iné povinnosti. Nezriedka sme prišli a otec bol zamknutý. Samota, to bola pre neho 25. väznica...

A ešte jedno často opakoval: ...na jedle, na teple a na svetle sa nikdy nesmie šetriť..!

Keď odchádzal

Janko: Pár týždňov pred smrťou otecko spadol. Mal umelý kĺb, sestrička ho našla ležať v miestnosti na zemi. Telefonicky ma poprosila, aby som jej ho pomohol zdvihnúť. Odvtedy otec každým dňom slabol... Deň pre smrťou ho prišli zaopatriť svätými sviatosťami duchovní otcovia trstenskej farnosti, pán farár Jaroslav Chovanec a pán kaplán Marián Katrenčík. Sviatosti vysluhoval pán farár.

Spomínam si, ako sa vtedy sestrička Etela veľmi bála, ako sa zorganizuje pohreb. Pán farár Chovanec ju ubezpečil, že keď to bude aktuálne, všetko potrebné zariadi. Slovo dodržal.

Beatka: V nedeľu, desať dní pred otcovou smrťou, sestrička Etelka vypísaním na dvere „zrušila“ sv. omšu. Opýtali sme sa sestričky: „Otec je chorý, alebo nie je doma?“ Nebol chorý a bol doma. A tak sv. omša nakoniec bola ako inokedy. Mnohí aj v tú nedeľu prišli. Otec začal sv. omšu so slovami: „...som veľmi smutný a opustený človek. Keby som mohol, všetkých by som si vás kúpil.“ Všetci sme stíchli a zmeraveli. Nevedel, prečo ľudia zrazu prestali k nemu prichádzať. Bol veľmi smutný, lebo si myslel, že ho opustili.

V tú nedeľu, po sv. omši, chytiac ma za ruku úzkostlivo zaprosil: „Neopúšťajte ma, prosím. Dlho tu už nebudem...“ A konkrétne na moju adresu povedal: „Viem, za čo sa modlíte. Viem, za čo sa prihovárate. Budem sa za to modliť. Ale už z neba.“ O necelý týždeň, vo štvrtok, zomrel...

Vinšovanie 28. júna, v deň 98. monsiňorových narodenín najbližšou susedou – Vierkou Rehákovou.

Bola to posledná oslava, ktorú pripravilo spoločenstvo roky s monsiňorom stretávajúcich sa ľudí na jeho oslavu a pre jeho i svoju radosť...

Terka: V pondelok sme pred sv. omšou stáli pod oknami domu, pretože bolo opäť zamknuté. V utorok pred sv. omšou už boli stiahnuté rolety a svetlo bolo zhasnuté.

Marta: Cez deň, v utorok, sme ho ešte posadili. Ešte bol pri vedomí... Tiekli mu slzy, z vďačnosti mi mocne zvieral ruku.

Veľmi stonal a ukazujúc na obraz svojich rodičov, ktorý mal nad svojou posteľou, hovoril: "Ja už pôjdem, nechajte ma, už idem. Mamička, otecko, s vami sa stretnem.."

Už veľmi túžil odísť... Janko k nemu chodil každý deň.

Beatka: Keď sme videli, že už nie je nádej, konštatoval to jeho osobný lekár, MUDr. Jozef Gočál, poslala som všetkým, na ktorých som si vtedy spomenula, sms-ky. Zmobilizovali sme sa a otec ani na minútku nezostal sám. Od poludnia sme boli pri ňom. Modlili sme sa ruženec, spievali adventné piesne. Bolo nás veľa. Prichádzali sa s ním rozlúčiť kňazi, ktorých sme telefonicky oslovili.

V miestnosti pri otcovi bolo nádherné posvätné ticho. Modlili sme sa ruženec k Božiemu milosrdenstvu... Ten vzácny „otekov prechod“ nastal, keď sa v poradí tretí desiatok predmodlievala Monika Mamirová. Stáli sme okolo jeho postele, otecko poslednýkrát vydýchol. Bolo 22.45 h.... Tak ako žil, tak spokojne odišiel... Ostali sme všetci mlkvo stáť, slzy nám tiekli po líkach.

Som veľmi šťastná, že sme otcovi splnili to, po čom túžil, o čo nás v poslednej fáze života veľmi žiadal - aby nezostal sám. V posledných okamihoch oteckovho života, pri jeho skone bol s nami aj mladý pán farár z Liesku, Roland Gerát. Bol veľmi šťastný, pretože v tú noc sa prvýkrát modlil modlitbu pri posteli zomierajúceho, o to viac bol šťastný, že tým „jeho prvým zomierajúcim“ bol vzácny človek a kňaz - pápežský prelát, Monsignor Viktor Trstenský.

Keď monsiňor odišiel

Marta: Povedal nám, že všetci ľudia, ktorí k nemu chodili, sú v jeho srdci. Aby sme si nemysleli, že keď on zomrie, všetko sa skončilo. On sa bude na nás pozeráť, z neba nás bude sledovať. Bude sa pozeráť na to, či sme zostali verní odkazu, ktorý nám dal. Každý deň do práce a z práce idem okolo cintorína a neprejdem ani raz, aby som ho nepozdravila a nepopriala mu večné odpočinutie. Koľkokrát mám nejaký problém, pri cintoríne mu hovorím, či vidí, že to, alebo ono potrebujem... Ja viem, že on to vidí a bude s tým niečo robiť. Viem, že všetkých nás mal rád a teraz nám môže pomôcť ešte viac, ako za svojho pozemského života. Keď nám bolo ťažko a sťažovali sme sa na nejaké životné situácie, vždy si spieval pesničku: „Len sily ráč mi viacej dať v každej dobe, aby som mohol vytrvať v svojom sľube...“ Akokoľvek bolo, vždy si to spieval a vždy, pri každej príležitosti nám to pripomínal.

Čo dodať na záver?

Janko: Duchovný otec Viktor Trstenský veľmi ovplyvnil môj život. Naučil ma milovať každého človeka bez rozdielu - aj nepriateľov. Tento svoj postoj dosvedčoval celým svojím životom. Pomohol mi vyrásť v dospelého človeka nielen telom, ale najmä duchom. Som veľmi šťastný, že som mohol mať takého duchovného vodcu. Pevne verím, že sa spolu všetci stretneme v Dome Otcovom.

Vierka: Roky, strávené s otcom boli nádherné. Jeho život bol pre nás obrovským darom. Žiť v jeho tesnej blízkosti bolo obohacujúce...

Beatka: Nedokážem úplne vložiť do slov to, čo cítim pri pomyslení na nášho otca monsiñora.... Spolu s manželom Martinom i dnes chválime Pána za to, že bol našim dlhoročným duchovným vodcom. Hoci bol o veľa rokov od nás starší, nikdy sme ten rozdiel necítili, boli sme si takí blízki... Náš otec bol „i do koča i do voza“. Sme vďační za všetko, čomu nás naučil, a verte, nebolo toho málo. Pochvaly, povzbudenie, no i napomenutia, ktorých sa nám od neho dostalo, nás tam, kdesi hlboko v našom vnútri, zohrievajú i dnes... Tie okamihy u neho a s ním sú pre nás i pre naše detičky nezabudnuteľné. On žil pred nami, žil podľa Ježišovho príkladu, preto sme ho nasledovali. On bol náš skutočný Priateľ. A navždy ním zostane...

Marta: Otec mal pre nás vždy čas, nech sme prišli kedykoľvek, mal pre nás otvorené svoje srdce... Cítili sme, že nás mal naozaj rád... On sa skutočne o nás zaujímal. Radil i napomínal. Bol pre nás príkladom vernosti a horlivosti pre Krista, za každých okolností. Príklad ozajstného kňaza, ktorý mal veľké srdce pre Krista i pre ľudí...

Terka: Som nesmierne šťastná, že otec monsiñor bol súčasťou celej našej rodinky. Že mňa i naše deti dlhoročne viedol... Že ma toľko naučil a že i ja som sa od neho toľkému naučila...

Pri cintoríne

U Stasovcov sme zažili krásne popoludnie spomienok a otec monsiñor bol určite s nami. Každý si v srdci nesie jeho pamiatku. Neraz mi povedal: „Nepíšte o mne krásne, lebo ja chcem mať odmenu v nebi, nie tu, na zemi.“

Keď sme sa po roku od jeho odchodu do večnosti vracali od Stasovcov z Liesku zo spomínaného stretnutia do Trstenej, presne oproti jeho hrobu od cintorína sa nám popred auto celou šírkou cesty prekotúľala snehová guľa, akoby ju v hre utlačili detské ruky. Kotúľala sa, poskakujúc po ceste ako z vaty, hoci snehu takmer nikde nebolo. „Pozrite, otec nás pozdravuje“, povedala Terka. A my sme v tú chvíľu tomu radi verili... Boli sme plní otca. Zostal v nás. V našich myšlienkach i našich modlitbách. A my sme zostali blízko neho. Sľúbil predsa, že sa bude na nás pozeráť...

Bol a zostáva dôkazom, že Boh jestvuje

František Trstenský

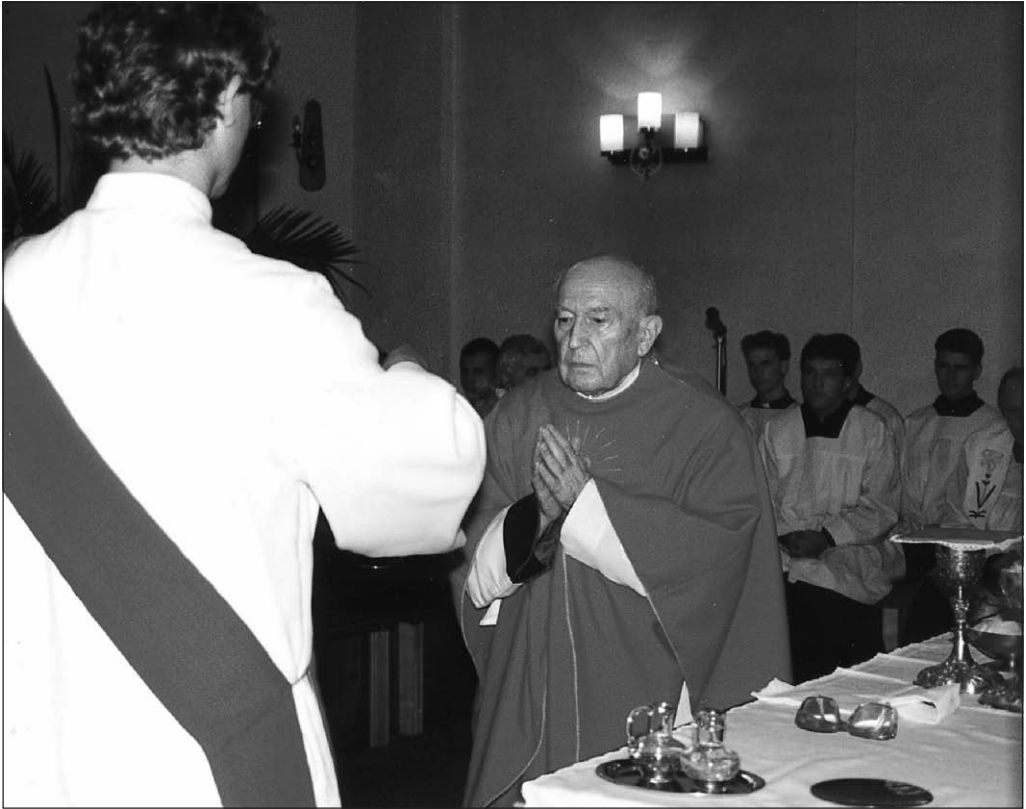
Plynutie času, okrem neradostnej skúsenosti pribúdajúcich rokov, má veľký dar. Umožňuje človeku hodnotiť udalosti vlastného života, vzťahy, osoby, minulosť vždy v novom svetle. Dovoľuje spoznávať, čo je v živote skutočne dôležité a ktoré hodnoty vlastne ani hodnotami nie sú, lebo čas odkrýva ich biedu a prchavosť. Preto aj môj pohľad na osobu Viktora Trstenského a chápanie jeho poslania sa vyvíjal a dopĺňal. Dovolím si povedať, že môj obraz sa stále dopĺňa ako v mozaike, do ktorej človek ukladá kamienky.

Môj prvý kontakt s Viktorom Trstenským má svoj začiatok v detstve ešte počas komunizmu. Boli sme rodinou. Môj otec, tiež menom Viktor, bol jeho bratrancom. Pravidelne niekoľkokrát do roka sme ho navštívili v jeho rodičovskom dome v Trstenej. Bolo to pri príležitosti jeho narodenín alebo menín, na ktoré nás vždy srdečne pozýval, alebo jednoducho pri návšteve Trstenej. Bývalá autobusová zastávka stála totiž iba pár metrov od jeho domu. Viktor Trstenský bol pre všetkých známy ako „monsignor“. Ako dieťa som tomu titulu veľmi nerozumel, ale cítil som, že je to čosi vznešené a výnimočné, čosi úplne odlišné od oslovenia „súdrh“, ktoré som používal v škole. Naša rodina ho často volala „strýko“, aj keď podľa pravidiel rodinných vzťahov to tak úplne nebolo. On sám sa takto podpisoval na vianočné a veľkonočné pozdravy, ktoré nám posielal. Preto verím, že čitatelia mi dovoľia, keď v texte použijem aj toto oslovenie.

Z detstva mi utkveli predovšetkým spomienky na obrovské množstvo ľudí, ktorí ho navštevovali aj napriek tomu, že oproti domu pri kine mala svoj pravidelný „poseď“ štátna bezpečnosť. Tisícny mladých ľudí – vysokoškolákov prichádzali za ním. Bol pre nich kňazom, duchovným radcom, spovedníkom, teológom. Debaty o náboženstve, viere a kresťanstve prebiehali často do neskorej noci. Boli to ľudia hladní po pravde, kráse a spravodlivosti, ktorých Msgr. Trstenský zasycoval svojím slovom a príkladom vlastného života vo vernosti Kristovi. Nikoho neodmietol, každého prijal a vypočul.

Veľmi rád spomínam na rehoľnú sestru Veroniku. Táto, vzrastom drobná a nenápadná rehoľnica, stala sa dušou jeho domácnosti. Veľmi múdro a starostlivo zabezpečovala chod domu a vďaka jej jemnej povahe sa hostia vždy cítili príjemne. S úsmevom si spomínam, ako vždy čakala na obdobie, keď monsignor odišiel na pár dní z domu na duchovné cvičenia alebo nejakú návštevu. Vtedy dala vymalovať izby a urobiť väčšie opravy na dome. Keď som začal chodiť do Trstenej na Gymnázium, Veronika si ma obľúbila a pomáhal som jej s mojimi spolužiakmi pri niektorých prácach.

Na gymnázium som začal vnímať Msgr. Trstenského nielen ako nášho strýka, ale ako kňaza a bojovníka za náboženskú slobodu a ďalšie základné ľudské práva.

Kňazi Trstenský pri oltári: vtedy diakon František Trstenský a „strýčko“ Mons. Viktor Trstenský.

V tom čase do jeho domácnosti pribudla ďalšia osoba – jeho sestra Katarína, ktorá asi 80 rokov žila v USA. Prežila svojich troch manželov a posledné roky svojho života chcela stráviť vo svojom rodnom meste po boku svojho brata. Už počas života v USA pomáhala bratovi predovšetkým v časoch, keď zostal takmer bez koruny. Aj vďaka jej pomoci (a pomoci veriacich zo Starej Ľubovne) jej brat opravil rodičovský dom a neskôr publikoval knihy. Návrat do vtedy socialistického Československa bol pre ňu určite „kultúrnym a osobným šokom“, keď zo slobodnej krajiny so všetkým sociálnym zabezpečením prišla do štátu omotaného ostnatým drôtom a ateistickou ideológiou, s mizernou zdravotnou starostlivosťou a dlhými radmi na kubánske pomaranče pred Vianocami. Jej prítomnosť som uvítal aj z čisto študentských dôvodov, keď počas spoločných rozhovorov s ňou som si precvičoval angličtinu.

Monsignor vynikal spisovateľskou činnosťou. Sám o sebe hovorieval, že sa narodil s darom písať, ale keď videl situáciu neslobody, cítil, že je potrebné reagovať. V čase, keď ľudia mali strach v autobuse sa zasmiať na jemne protištátnom vtip, on, slobodný duchom, písal otvorené listy prezidentovi Husákovi, predsedovi federálnej vlády Štrougalovi a slovenskej vlády Colotkovi, štátnej televízii, rozhla-

su, novinám atď. Apeloval v nich na slobodu svedomia, na náboženskú slobodu, na rešpektovanie ľudskej dôstojnosti. O existencii listov sme vedeli často iba z vysielania rádia Slobodná Európa a Hlas Ameriky. Niektoré jeho spisy sme ukryvali v našom dome, aby ich eštebáci nezhabali pri prehliadkach jeho domu v Trstenej, ktoré boli dosť časté. Napriek tomu ho nedokázali umlčať.

Keď človek zväži, v akej totalite sme žili a akú moc mal celý systém, dnes táto jeho odvaha je ešte výraznejšia a volá po nasledovaní. Monsignor nikdy neohol chrbát, nikdy neprevrátil kabát, nikdy nehľadal vlastné výhody alebo kompromisy. Preto ho ľudia vyhľadávali, lebo obdivovali odvahu, ktorá im neraz chýbala, túžili nadychať sa slobody, po ktorej sme všetci túžili a žiť vieru v Krista tak, ako to videli na jeho osobe. To sú hodnoty, ktoré v dnešnej spoločnosti chýbajú a práve Msgr. Trstenský je ich stelesnením.

Niekedy sa zdalo, že v tomto svojom zápase je osamotený. Mnohí veriaci aj kňazi sa vyhýbali stretnutiu s ním, aby nemali problémy so štátnou bezpečnosťou. Predsa však cítil veľkú podporu zo strany niektorých kňazov, ktorí ho pravidelne navštevovali, zo strany množstva veriacich, od ktorých dostával listy. Tie prichádzali aj zo zahraničia. Pravidelne dostával listy z istej katolíckej školy v Škótsku. Dodnes pre mňa ostáva záhadou, ako sa o ňom dozvedeli. Škótski učitelia a žiaci mu písali slová povzbudení a uisťovali ho o svojich modlitbách.

Pád totality v roku 1989 pre neho neznamenal ukončenie aktivít, práve naopak. Výrazne stúpol počet návštev v jeho dome a pribudli pozvania z farností a od rôznych inštitúcií, ktoré ho žiadali o príhovory a slová svedectva. Tieto aktivity som už ako kňaz sledoval zopodriať. Pri rozhovoroch s pokorou a zároveň s istotou v hlase hovoril, že nepotrebuje dôkaz o existencii Boha. On sám bol dôkazom jeho existencie. Vo väzniciach, pri vypočúvaní, na nútených prácach sa presvedčil, že Boh jestvuje a stojí pri ňom. Musí jestvovať, lebo inak by to sám bez Božej milosti neprežil. Dnes tieto slová môžem potvrdiť. Áno, aj Msgr. Trstenský bol a ostáva pre našu spoločnosť dôkazom, že Boh jestvuje.

V Zákamennom, rodisku „svojho“ biskupa Jána Vojtaššáka počas odpustovej slávnosti.

V Liesku, vo farnosti svojho priateľa Štefana Komu, v roku 1994 posvätil kaplnku Božského Srdca.

Mons. Trstenský – Čestný občan Dolného Kubína.

Slávnosť 75. výročia kňazstva horlivého kňaza, bojovníka za pravdu. Ale tiež spisovateľa, historika, pedagóga, humanistu. Trstená, Kostol sv. Martina, júl 2006.

V kostole v Trstenej, medzi svojimi spolurodákmí.

Možno povedať, symbolický odchod monsiñora, v sprievode zástupcu mladej generácie kňazov, pátra Masea.

*Posledná sv. omša
v jeho fyzickej
prítomnosti –
– 12. decembra 2006
za účasti stoviek
kňazov a veľkého
množstva smútiacich
z Trstenej, Oravy,
Slovenska
i zo zahraničia.*

Odpočinutie večné, daj mu, pane! A svetlo večné nech ti svieti, drahý náš monsieur!

Na sviatok Škapuliarskej Panny Márie sa odpustová slávnosť „nemohla zaobísť“ bez Msgr. V. Trstenského. Takto zostane v našej pamäti.

ŽIVOTOPIS

Mons. Viktor TRSTENSKÝ, pápežský prelát

28. 3. 1908 – narodený v Trstenej

29. 6. 1931 – kňazská vysviacka

1931 – kaplán v Levoči

1931 – kaplán v Oravskom Veselom

1932 – kaplán v Levoči

1932 – kaplán v Rudňanoch

1933 – kaplán v Levoči

1933 – kaplán v Starej Lubovni

1934 – kaplán v Levoči

1935 – farár v Reľove

1939 – farár v Dolnom Kubíne, zároveň dipl. katechét na Gymnáziu v Dolnom Kubíne

1942 – Mons. Michalom Buzalkom ustanovený za vojenského duchovného

1943 – školský inšpektor okresu Dolný Kubín

1949 – zatknutý, nespravodlivo odsúdený a väznený: Žilina, Ilava, pracovný tábor Hronec, Nováky, Ilava, Trenčín, Močenok – Sládečkovce, Bratislava – opäť nespravodlivo odsúdený na dva roky väzenia: Leopoldov, Handlová, Jáchymov, Svatopluk a Ruzyň. Šesť mesiacov v kňazskom tábore v Pezinku, vojenské tábory: Svätá Dobrotivá, Plzeň, Rokycany, Zvolen, Banská Bystrica

1954 – prepustený na slobodu, bez možnosti pracovať v duchovnej službe, rok bez práce, potom na invalidnom dôchodku.

1958 – zatvorený a nespravodlivo odsúdený na 15 rokov. Po odvolaní je trest znížený na 9 rokov väzenia vo väzniciach: Žilina, Olomouc, Pankrác, Mírov

1960 – prepustený na amnestiu, zamestnaný ako lesný robotník a skladník

1969 – farár Stará Lubovňa

1974 – odobratý štátny súhlas, vyvezený do Trstenej

7. 12. 2006 – zomrel v Trstenej, kde je aj pochovaný

Otec Jozef, Matka Mária, mali 9 detí: Jozef, Štefan, František, Anton, Martin, Katarína, Mária, Ruženka, Viktor

V roku 1926 vstúpil do Kňazského seminára v Spišskej Kapitule

Kňazské svätenie prijal z rúk biskupa Jána Vojsaša v roku 1931.

Pápež Pius XII. v roku 1947 ocenil bohatstvo jeho viery, potvrdené mnohými záslužnými skutkami titulom Monsignora a vymenoval ho za člena pápežskej Rady ostražitosti.

Vo väzení a pracovných táboroch prežil 7 rokov a 4 mesiace.

Z prostredia väzníc napísal niekoľko kníh, ďalšie rozprávajú o jeho boji proti komunizmu, jedna je životopisom biskupa Jána Vojsaša. Dohromady napísal 17 knižných diel.

V čase komunizmu i po ňom písal listy ústredným predstaviteľom v Československu i na Slovensku. Obhajoval v nich občianske práva ľudí a upozorňoval na deformácie v spoločnosti.

V roku 1994 bol vymenovaný za pápežského preláta (vysokého cirkevného hodnostára pri Svätej Stolicí) a člena najvyššej trónnej asistencie pápeža Jána Pavla II. s následným právom členstva v Ráde meča a klobúka. K titulu pápežského preláta sa automaticky pripája funkcia tajomníka a komorníka Sv. Otca, Jána Pavla II.

V duchovnej správe bol 22 rokov, 38 rokov nemal štátny súhlas a nemohol verejne pôsobiť ako kňaz. Pracoval ako lesný robotník a skladník. Bol pod stálym dozorom ŠtB.

Bývalý prezident SR Rudol Schuster ocenil jeho boj za slobodu myslenia. V roku 2001 mu, pri príležitosti výročia vzniku SR, prepožičal vysoké štátne vyznamenanie – Pribinov kríž 1. triedy.

Viktor Trstenský ako jediný spomedzi potomkov šľachticov na Slovensku mohol používať kráľovský purpur a tak bol formálne najvyššie postaveným žijúcim šľachticom na Slovensku.

Trsztyenszky – priezvisko pôvodne šoltýskej, neskôr šľachtickej rodiny. Ferdinand III. v roku 1638 udelil Andrejovi Trstenskému, jeho potomkom a súrodencom šľachtické práva s právom používať erb.

OBSAH

Michal Tondra	
Úvodné slovo	3

BOJOVNÍK ZA BOŽIU VEC

Mons. prof. ThDr. František Tondra	
Bol tribúnom národa	5
Mons. ThDr. Ján Zentko, PhD.	
V Starej Ľubovni vyoral hlbokú brázdu.....	8
Mgr. Marián Pánik	
Otec všetkých, priateľ kňazov.....	9
Ing. Peter Murdza	
Najprv som sa zveril monsignorovi	10
Prof. PhDr. ThDr. Amantius Akimjak, PhD.	
Neodradilo nás ani pranierovanie, ani maringotka	12
páter Bernardín Šmíd, OFM	
Akoby chcel dožiť medzi františkánmi	13

ČRIEPKY ZO ŽIVOTA PÁPEŽSKÉHO PRELÁTA

Oľga Lóbbová

Návrat z Pankráca	19
Mučenie v žalároch	21
O kňazskej čistote	22
Zelený štvrtok	23
Auto a dary – prelátova bolesť	24
O modlitbe	25
Cesta do neba	27
Dve frajerky prelátove	27
Češť ako perie	28
Sviatočné pohľadnice	29
Co Bůh činí, vše dobré jest	30

SÚDY A VÄZENIE NAHRADÍ PROCES

RNDr. František Mikloško	
Mons. Viktor Trstenský: Aristokrat a vyznavač	35

JUDr. Ján Čarnogurský Veľký Oravčan	39
SPOLOČNE V SLUŽBE, SPOLOČNE V UTRPENÍ	
RNDr. Vladimír Jukl Bol mojím vzácnym priateľom	42
Štefan Koma Moje prvé kontakty s monsiňorom Trstenským.....	42
STARÁ LUBOVŇA PAMÄTÁ	
Ing. Marta Majerčáková	
Kňaz, ktorý budoval dobro v srdciach ľudí	50
Zo spomienok Heleny Akimjakovej	
Ing. Ján Štellmach Viera, ktorá nič nestojí, nestojí za nič	52
Každý bol u duchovného otca vítaný ako doma	52
Zo spomienok Márie Jedinej, rod. Fedákovej	
Nohami kráčajte po zemi a rukami sa držte neba	54
Zo spomienok Ing. Mariána Fedáka	
Spoznali sme farnosť ako dar spoločenstva	55
Zo spomienok Lubomíra Ogurčáka	
Dodával nám silu bojovať za pravdu a zostať vernými Bohu	57
Zo spomienok Margity Fedákovej	
Z jeho domu sa stala fara pre Slovensko	59
Zo spomienok Anny Melkovičovej	
Jozef Krajňák Bol majákom na rozbúrenom mori	62
SMÚTOČNÉ PREJAVY	
Mons. Alojz Tkáč Homília na pohrebe Msgr. Viktora Trstenského	64
JUDr. Mikuláš Trstenský, CSc. Smútočná reč	69

SLÚBIL, ŽE NEZABUDNE. ORAVCI, NEZABUDNIME!

Doc. PhDr. Mária Bielová, PhD.

Hranice ľudskej demokracie 73

Mgr. Ján Šuvada

Spomienka na môjho Duchovného otca 74

Prvý monsiňorov text na počítači 77

Nina Klusová

Máte u mňa otvorené srdce i dvere 78

PaedDr. Daniela Jankolová

Cesta viery Mons. Viktora Trstenského 82

Ing. Jozef Habovštiak

Nezabúdajte na mňa. Ja nezabudnem na vás 84

Prof. PhDr. Eva Kollárová, PhD.

Moja trojspomienka na Msgr. Viktora Trstenského 90

PhDr. Anna Lajmonová

Sme blízko neho. Sľúbil predsa, že sa bude na nás pozeráť... 91

ThDr. SSLic. František Trstenský, PhD.

Bol a zostáva dôkazom, že Boh jestvuje 106

ŽIVOTOPIS 113

Spomienky na monsiñora

Redakčná úprava
PhDr. Anna Lajmonová

Vydalo
pre mesto Trstená VYDAVATEĽSTVO PhDr. Anna Lajmonová

Sadzba
Štúdio F, Ing. František Tefák, Námestovo

Tlač:
Tlačiareň Kubík, Námestovo

ISBN 978-80-969911-0-5